

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

**SDEU jako politický aktér při ukončení
intra-EU bilaterálních investičních smluv:
soudní aktivismus v rozsudku Achmea**

Diplomová práce

Autor práce: Jan Juráš

Studijní program: Teritoriální studia – Evropská studia

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík, Ph.D., LL.M

Datum odevzdání práce: 30. 12. 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně a všechny použité zdroje jsou řádně uvedeny v seznamu použitých pramenů literatury.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání stejného nebo jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněná pro studijní a výzkumné účely.

V Brně dne 30. 12. 2022

Jan Juráš

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

JURÁŠ, Jan. *SDEU jako politický aktér při ukončení intra-EU bilaterálních investičních smluv: soudní aktivismus v rozsudku Achmea*. Praha, 2022. 71 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra evropských studií. Vedoucí diplomové práce prof. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík, Ph.D., LL.M.

ROZSAH PRÁCE

156 334 znaků včetně mezer.

ABSTRAKT

Problematika role a funkce Soudního dvora Evropské unie je již poměrně dlouhou dobu předmětem zájmu akademické debaty. V posledních letech se řada nových studií začala zabývat soudním aktivismem neboli procesem judicializace politiky EU. Tento termín označuje proces, kdy Soudní dvůr právo nejenom interpretuje, ale přímo ho vytváří a stává se tak plnohodnotným aktérem v legislativním a institucionálním rámci EU. Práce kombinuje problematiku soudního aktivismu s problematikou mezinárodní ochrany investic v EU, neboť právě v oblasti ochrany investic se Soudní dvůr EU stal klíčovým aktérem v procesu ukončení intra-EU bilaterálních investičních smluv mezi členskými státy EU. Soudní dvůr svým rozsudkem v případě Achmea rozhodl o rozporu těchto smluv s právním řádem EU a investiční arbitráže iniciované na základě těchto smluv mohou narušit autonomní postavení Soudního dvora jako jediné instituce mající monopol na výklad práva EU. Práce se také zabývá mírou soudního aktivismu, jakou Dvůr projevil právě v rozsudku Achmea, na němž také ilustruje dosavadní stav bádání a odbornou debatu v této věci. Také je představena pozice všech aktérů této debaty a náhledy právní a politologické. Práce představuje ucelený a interdisciplinární přehled problematiky soudního aktivismu ve vztahu k problematice ochrany investic uvnitř Evropské unie.

ABSTRACT

The topic of the role and function of the Court of Justice of the European Union has been the subject of academic debate for quite some time. In recent years, a number of new studies have begun to examine judicial activism, also known as the process of judicialization of EU policy. It is a process by which the Court of Justice not only interprets the law, but directly creates it, thus becoming a full-fledged actor in the legislative and institutional framework of the EU. The work combines the topic of judicial activism with the issue of international investment protection in the EU, in which the Court of Justice of the EU has become a key actor by delivering the termination of intra-EU bilateral investment treaties between EU member states. In its judgment in the *Achmea* case, the Court of Justice ruled that these treaties are incompatible with the EU law system as investment arbitrations initiated on the basis of these treaties may undermine the autonomous position of the Court of Justice as the only institution that has a competency to interpret EU laws. The thesis also deals with the scale of the judicial activism in the *Achmea* ruling. Position of the other actors of the EU institutional framework is also presented. The work thus represents an interdisciplinary approach to the research of judicial activism in respect to the issue of investment protection in the EU.

KLÍČOVÁ SLOVA

Soudní dvůr Evropské unie, mezinárodní ochrana investic, judicializace politiky, soudní aktivismus, intra-EU BITs, evropská integrace, rozsudek Achmea

KEYWORDS

Court of Justice of the European Union, international investment protection, judicialization of politics, judicial activism, intra-EU BITs, European integration, Achmea ruling

TITLE

CJEU as a Political Actor in the Termination of intra-EU BITs: Judicial Activism in Achmea Ruling

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce, prof. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčíkovi, Ph.D., LL.M, za jeho cenné rady a vstřícný a ochotný přístup během vedení práce. Za nápomocné připomínky a podporu děkuji také vedoucímu diplomového semináře, Mgr. Janu Váškovi, Ph.D. Chtěl bych také poděkovat mým nejbližším, rodině a kamarádům za jejich pomoc a podporu po celou dobu mých dlouhých studentských let. Též děkuji mému tátovi, Romanu Jurášovi, který i přes to, že je duší technik a programátor, tak mě podporoval ve studiích společensko-vědního zaměření a vždy si udělal čas na přečtení, a především konstruktivní kritiku všech mých prací.

OBSAH

OBSAH	1
SEZNAM ZKRATEK	3
ÚVOD	4
1. Soudní dvůr Evropské unie a teorie evropské integrace	7
1.1 Neofunkcionalismus.....	7
1.2 Neofunkcionalismus a SDEU	8
1.3 Intergovernmentalismus	8
1.4 Intergovernmentalismus a SDEU.....	9
1.5 Neofunkcionalismus vs intergovernmentalismus: akademická debata... 9	
1.6 Nový intergovernmentalismus	10
1.7 Současný stav podle nového intergovernmentalismu	11
1.8 Nový supranacionalismus	11
1.9 Usmíření obou „nových“ směrů.....	12
1.10 Neoracionalismus.....	12
1.11 Legalistická (právní) teorie.....	13
1.12 Závěr kapitoly	14
2. SDEU – aktivistický, politický aktér v institucionálním rámci EU	15
2.1 Význam a postavení SDEU v institucionálním rámci EU	15
2.2 SDEU jako aktivistický soud.....	16
2.3 Je SDEU politickým aktérem?.....	17
2.4 Teoretická východiska soudního aktivismu SDEU	17
2.5 Zvýšená angažovanost SDEU v politikách EU	18
2.6 Reakce na soudní aktivismus SDEU	18
2.7 Vysvětlení slabé reakce na soudní aktivismus SDEU	20
2.8 Ztratil SDEU v 90. letech na významu?	20
2.9 Závěr kapitoly	21
3. Zkoumání soudního aktivismu	23
3.1 Pojem judicializace a soudního aktivismu a jeho výzkum	23
3.2 Přehled stavu bádání soudního aktivismu.....	24
3.3 Nové přístupy k bádání soudního aktivismu.....	24
3.4 Aktuální výzkum a debata o soudním aktivismu SDEU	25
3.5 Důvody soudního aktivismu SDEU	26
3.6 Závěr kapitoly a představení SDEU pro potřeby práce	28

4. Ochrana investic v EU a problematika intra-EU BITs	29
4.1 Úvod do problematiky	29
4.2 Systém mezinárodní ochrany investic	29
4.3 Počátky mezinárodní ochrany investic	30
4.4 Základní funkce a principy investičních smluv	31
4.5 Ochrana investic v EU	32
4.6 Problematika investičních smluv EU v akademické debatě	34
4.7 Vědecká debata o intra-EU BITs z pohledu práva	35
4.8 Vědecká debata o intra-EU BITs z pohledu politologie	37
4.9 Závěr kapitoly	39
5. Rozsudek SDEU v případě Achmea.....	40
5.1 Pozadí soudního sporu <i>Achmea</i>	40
5.2 Investiční spor <i>Achmea v. Slovensko</i>	40
5.3 Spor Achmea před německými soudy a SDEU	42
5.4 Rozhodnutí SDEU v případě Achmea.....	42
6. Analýza soudního aktivismu SDEU v případě Achmea.....	45
6.1 Metodologická koncepce pro zkoumání soudního aktivismu.....	45
6.2 Právní dimenze soudního aktivismu	46
6.3 Jednotlivé metody právní interpretace	46
6.4 Limitace výzkumu právní interpretace.....	48
6.5 Výzkum soudního aktivismu pomocí právní dimenze.....	48
6.6 Zhodnocení soudního aktivismu podle právního kritéria.....	49
6.7 Politická dimenze soudního aktivismu.....	50
6.8 Výzkum soudního aktivismu pomocí politické dimenze	50
6.9 Zhodnocení soudního aktivismu podle politické dimenze.....	54
6.10 Shrnutí, vysvětlení, vývoj po Achmee a ověření hypotézy práce.....	54
ZÁVĚR.....	59
SEZNAM ZDROJŮ	61

SEZNAM ZKRATEK

BIT	Bilaterální investiční smlouva (<i>Bilateral Investment Treaty</i>)
CETA	Komplexní hospodářská a obchodní dohoda
ECOFIN	Rada Evropské unie pro hospodářské a finanční záležitosti
ECT	Smlouva o energické chartě (<i>Energy Charter Treaty</i>)
EU	Evropská unie
ECB	Evropská centrální banka
ESRB	Evropská rada pro systémová rizika (<i>European Systemic Risk Board</i>)
EEAS	Evropská služba pro vnější činnost
ESM	Evropský stabilizační mechanismus
extra-EU BITs	extra-unijní investiční smlouvy
FDI	Přímé zahraniční investice (<i>Foreign Direct Investment</i>)
HKIAC	Mezinárodní arbitrážní centrum v Hong Kongu
ICC	Mezinárodní trestní soud (<i>International Criminal Court</i>)
ICJ	Mezinárodní soudní dvůr (<i>International Court of Justice</i>)
ICSID	Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic
intra-EU BITs	intra-unijní investiční smlouvy
ISDS	systém řešení sporů mezi státem a investorem
LCIA	Londýnský tribunál pro mezinárodní arbitráže
NAFTA	Severoamerická dohoda o volném obchodu
OSN	Organizace spojených národů
para.	odstavec/věta
s.	strana/strany
SCC	Stockholmská obchodní komora
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
WB	Světová banka (<i>World Bank</i>)
UNCITRAL	Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo
USA	Spojené státy americké
VÚSP	Vídeňská úmluva o smluvním právu
v./vs.	versus

ÚVOD

“Skrytý v pohádkovém Vévodství lucemburském a požebnaný, až donedávna, blahosklonným nezájmem vyšších míst a masových médií, vytvořil Soudní dvůr Evropských společenství v Evropě ústavní rámec federální struktury.”

■ Eric Stein, 1981

Soudní dvůr Evropské unie (“SDEU”) je často považován za motor evropské integrace, který se stal přímým politickým aktérem integračního procesu. Karen J. Alterová dokonce neváhá označit SDEU jako *“jednu z nejmocnějších politických institucí v Evropské unii a zároveň nejlivnější existujícím mezinárodním soudem”*². Celý proces evropské integrace je starý více než 70 let a za celou dobu se jednotliví představitelé a podporovatelé tohoto složitého procesu potýkají s problémem, jak jednotlivé členské státy a nadnárodní instituce mají být co nejvíce jednotní ve své rozmanitosti. A právě autorita a právní vymahatelnost rozsudků supranárodní soudní instituce typu SDEU se ukázal jako velmi efektivní nástroj toho, jak určité jednotnosti v EU dosáhnout i přes odpor určitých členských států.

Soudní dvůr EU je také považován za aktivistický soud, který se podílí na procesu judicializace politiky. Pojmem judicializace neboli „soudní aktivismus“ se rozumí proces, kterým jednotliví soudci a soudy jako takové jednají jako političtí aktéři. Soudním aktivismem tak SDEU ostatní aktéry v institucionálním legislativním procesu EU – převážně Komisi a členské státy – doplňuje, konkuruje jim nebo někdy až plně nahrazuje.³ Zjednodušeně se tak soudní aktivismus projevuje tak, že soud namísto toho, aby právo „vykládal a interpretoval“, tak ho přímo „vytváří“. SDEU navíc v současné době nevytváří právo pouze na „ústavní“ úrovni interpretací Zakládajících smluv, ale čím dál tím více zasahuje i do oblasti jednotlivých legislativních politik EU.

Po přijetí Lisabonské smlouvy se do výlučných kompetencí evropských institucí dostala i oblast mezinárodní ochrany investic, kdy má nyní EU výhradní pravomoc uzavírat mezinárodní investiční smlouvy se třetími státy, které mají zvyšovat objem mezinárodního obchodu. Zároveň se od roku 2004 začal v EU řešit problém způsobený investičními smlouvami, které byly uzavřeny mezi členskými státy EU a které mnohdy končili u mezinárodních investičních tribunálů, ve kterých proti sobě na jedné straně stál investor z členského státu a na druhé straně žalovaný členský stát. Tento stav se stal z moha důvodů problematický a Evropská komise se již od počátku roku 2004 snažila o zrušení těchto mezinárodních investičních smluv. Neochota určitých členských států vedla k tomu, že Komise, Parlament a Rada nebyli schopni situaci vyřešit a celá problematika se táhla až do roku 2018, kdy ji vyřešil až právě Soudní dvůr EU vydáním rozhodnutí v soudním případě Achmea. V tomto rozsudku Dvůr vyjádřil, že investiční smlouvy uzavřené mezi členskými státy EU jsou v rozporu s evropským právem a musí být zrušeny. Ke zrušení těchto smluv pak skutečně došlo v roce 2021.

---

¹ Eric Stein, “Lawyers, Judges, and the Making of a Transnational Constitution”. *The American Journal of International Law* 75 no. 1 (January 1981), s. 1.

² Karen Alter, “The European Court’s Political Power Across Time and Space”. In Karen Alter (ed.) *The European Court’s Political Power*. (Oxford: Oxford Univ. Press) s. 1.

³ Sabine Saurugger a Fabien Terpan, “Assessing judicial activism of the CJEU the case of the court’s defence procurement rulings”, *Journal of European Integration* 41, no. 4 (2019), s. 546.

Rozhodnutí SDEU v případě Achmea se stalo kritizovaným zejména od představitelů investičních právníků a akademiků pro jeho vágní a stručné odůvodnění, které SDEU postavil primárně na nadřazenosti evropského právního systému nad právem mezinárodním. Tato diplomová práce se však nezajímá čistě o právní problematiku tohoto soudního rozhodnutí, ale zejména o postoj a roli Soudního dvora v celém procesu. Práce se snaží vysvětlit, jak je možné, že hlavní političtí aktéři v EU – tedy jednotlivé členské státy, Komise a Parlament – nebyli schopni situaci vyřešit a byl to nakonec až SDEU, který autoritativně rozhodl a jehož rozhodnutí se nepodmínečně podřídily i členské státy, které předtím vehementně ukončení investičních smluv odmítaly.

Cílem práce je tedy spojit problematiku soudního aktivismu, kterou SDEU ve svých rozsudcích často používá, a aplikovat ji na oblast mezinárodní ochrany investic a zejména na problematiku investičních smluv mezi členskými státy EU. Práce si stanovuje za cíl potvrdit či vyvrátit následující hypotézu: Soudní dvůr Evropské unie je aktivistickým soudem a hlavním politickým aktérem v problematice investičních smluv mezi členskými státy. K tomu diplomová práce používá dvě podhypotézy: **(1)** SDEU v případě Achmea používal aktivistické metody právní interpretace na podporu svého pro-integračního rozsudku. **(2)** SDEU v případě Achmea rozhodl i proti vůli členských států a ostatních aktérů, kteří v problematice vystupovali, nicméně rozsudek Achmea je respektován a jednotliví aktéři se ho nesnaží zvrátit. Platnost obou těchto podhypotéz bude zkoumána rozborem soudního rozhodnutí Achmea v právní a politické dimenzi.

Z hlediska metodologie se jedná o případovou studii, kdy autor pracuje pouze s jedním soudním rozhodnutím, na kterém dopodrobna prokazuje či vyvrací soudní aktivismus uplatňovaný Soudním dvorem a snaží se ho zasadit do politicko-právního kontextu mezinárodní ochrany investic. Autor se snaží svojí prací přispět do akademické debaty jednak tím, že konkrétním případem potvrdí či vyvrátí již několikrát zkoumanou věc, že SDEU je/není aktivistickým a prointegračním soudem, který je motorem celého integračního procesu, ale také se snaží konkrétně vysvětlit, z jakých důvodů tak Soudní dvůr EU jedná. Oblast mezinárodní ochrany investic je zejména z pohledu evropských studií velmi zajímavá, protože problematika investičních smluv mezi členskými státy narušuje principy loajality a vzájemné spolupráce mezi členskými státy EU a razantně zhoršuje vztahy mezi novými a starými členskými státy EU, kdy by se dalo mluvit o nerovnosti až diskriminaci nových členských států na úkor těch starých.

Práce se člení do šesti kapitol. V první kapitole budou představeny jednotlivé teoretické přístupy evropské integrace, kdy největší pozornost bude věnována jejich vnímání role a postavení Soudního dvora v institucionálním rámci evropské integrace. Budou představeny dva nejdůležitější teoretické směry, neofunkcionalismus a intergovernmentalismus a jejich debata. Následně však práce představí i nové teoretické směry, a to nový supranacionalismus, neoracionalismus a legalistickou teorii.

V druhé kapitole bude přiblížena role Soudního dvora coby aktivistického aktéra EU. Blíže se kapitola zaměří na proměnu role, kterou SDEU za téměř 70 let svojí existence prošel. Kapitola se také zabývá zvýšenou aktivistickou rolí SDEU a reakci ostatních aktérů na ni.

Třetí kapitola pak přiblíží již samotný výzkum soudního aktivismu a činností Soudního dvora, který bude aplikován v kapitole 6. Nejprve bude podrobně vysvětlen pro práci klíčový pojem judicializace a následně bude představen stav bádání soudního aktivismu se zaměřením na nejnovější přístupy a poznatky. Třetí kapitola se také pokusí obecně vysvětlit aktivistickou činnost Dvora.

Ve čtvrté kapitole se čtenář seznámí s problematikou mezinárodní ochrany investic, stručně bude představen celkový systém ochrany investic a mezinárodních investičních arbitrází. Následovat bude již samotná problematika ochrany investic v Evropské unii. Dopodrobna bude vysvětlena problematika bilaterálních investičních smluv mezi členskými státy EU. Kapitola se také zaměří na vědeckou debatu, a to jak právní, tak i politickou a ekonomickou a upozorní na implikace, které tyto speciální investiční smlouvy představují pro celý integrační proces.

Předposlední, pátá kapitola, se pak bude zabývat již konkrétně rozsudkem SDEU Achmea. Pro komplexní pochopení problematiky bude představeno pozadí případu a vývoj, kterým se spor od klasické investiční arbitráže dostal přes německé soudy až k Soudnímu dvoru EU. Detailně bude rozebráno rozhodnutí Soudního dvora a jeho odůvodnění.

Poslední kapitola pak již provede aplikaci metodologického konceptu, který nám pomůže určit, jak moc je rozhodnutí Achmea aktivistické. Kapitola přestaví dva aspekty výzkumu – první část bude určena pomocí analýzy metody právní interpretace, kterou SDEU v rozsudku použil. Následně bude zkoumán i politický aspekt rozhodnutí, ve kterém bude porovnáváno, jak moc se pozice Soudního dvora liší od pozice ostatních aktérů. Následovat bude zhodnocení a určení stupně soudního aktivismu. Práce tak potvrdí či vyvrátí hypotézu, pokusí se rozhodnutí Soudu vysvětlit a nastíní vývoj oblasti ochrany investic v EU po vydání rozsudku. Nejdůležitější zjištění práce budou představeny v závěru.

Motivací pro sepsání této problematiky byl zejména fakt, že autor zároveň se studiem na Fakultě sociálních věd v oboru evropská studia studoval i na Právnické fakultě a o právní problematiku mezinárodní ochrany investic se dlouhodobě zajímá. Předložená práce se tak snaží o to, aby spojila poznatky právní s poznatky poznatků evropských studií. Autor tak doufá, že práce pomůže interdisciplinárnímu přístupu a hlubšímu pochopení celkové problematiky mezinárodní ochrany investic a soudního aktivismu.

1. Soudní dvůr Evropské unie a teorie evropské integrace

Jaká je role Soudního dvora Evropské unie v procesu evropské integrace? Soudní dvůr ze své podstaty není přímým aktérem evropského legislativního procesu, a proto nemůže přímo ovlivnit to, co bude obsahem evropských právních norem. SDEU je však zodpovědný za to, aby posuzoval, zda jsou evropské právní předpisy v souladu s primárním právem EU a zda evropské instituce operují pouze v předem vymezených oblastech a nepřekročují tak své pravomoci. Role a pravomoci SDEU jsou však větší, než by se mohlo na první pohled zdát a dvůr se stal důležitou institucí EU. Často je navíc považován za motor evropské integrace. Následující část práce představí nejvýznamnější teorie evropské integrace a náhledy na roli SDEU a představí akademickou debatu.

Nejprve budou krátce představeny dva historicky dominantní teoretické proudy evropské integrace – neofunkcionalismus a intergovernmentalismus, kdy bude primárně představen jejich pohled na roli SDEU a akademická debata, která dominovala celá 90. léta. Následně budou představeny novější směry, a to zejména nový intergovernmentalismus a nový supranacionalismus. Závěrem bude představen neoracionalismus a legalistická (právní) teorie. Není účelem této práce, ani to není rozsahem možné, podrobně představit každý směr, autor práce se však zaměřil převážně na relevantní teorie a autory, kteří se zabývali právě rolí SDEU. Závěry kapitoly budou shrnuty na konci této části.

1.1 Neofunkcionalismus

Neofunkcionalismus je pravděpodobně nejvíce citovaná teorie evropské integrace, která je však zároveň nejvíce kritizovaná. Používá se zejména při zaměření výzkumu spojeného s evropským jednotným trhem či právními aspekty integrace.⁴ Tato teorie dává do popředí svého zájmu takzvaný inter-institucionální trojúhelník (čímž se rozumí Evropský parlament, Evropská komise a Rada EU).⁵ Tento trojúhelníkový vztah je zkoumaný zejména z pohledu procesu přijímání politických rozhodnutí.⁶ Neofunkcionalismus tedy Soudní dvůr EU považuje za supranárodní instituci, která má přesně vymezenou roli vně těchto politických procesů.

Neofunkcionalismus je také velmi spjatý s konceptem tzv. spilloveru. Tento koncept vychází z premisy, že po dosažení určitého integračního cíle se spolupráce rozšíří i na další příbuzné oblasti. Tím se integrace bude nadále rozšiřovat a bude tak více podporována elitami jednotlivých členských států, protože se jim tím naskytnou nové výhody. Koncept spilloveru byl poprvé představen Ernstem B. Hassem v jeho díle *The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957*.⁷ Existují 3 základní podoby spillover efektu:

⁴ Petr Kratochvíl, *Teorie evropské integrace* (Praha: Portál, 2008, 218), s. 85.

⁵ Luca Barani, "The Role of the European Court of Justice as a Political Actor in The Integration Process: The Case of Sport Regulation After the Bosman Ruling". *Journal of Contemporary European Research* 1, no. 1 (2005), s. 43.

⁶ Giandomenico Majone, "Delegation of Power in a Mixed Polity", *European Law Journal* 8, no. 3 (2002), s. 320-322.

⁷ Ernst Bernard Haas, *The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957* (Notre Dame: University of Notre Dame Press, 2004).

- (1) **Funkční** – integrace se z jedné oblasti spolupráce členských států přesune i do jiných příbuzných oblastí.
- (2) **Politický** – integrace, která je přítomná v určité oblasti, přináší politický nátlak od jednotlivých elit či zájmových skupin, který následně integraci v dané oblasti ještě více prohloubí.⁸
- (3) **„Kultivovaný“** – tento druh spilloveru se objevil až později, a dává do popředí roli nadnárodních institucí, které se z důvodů posílení svých vlastní pravomocí snaží zrychlit a zintenzivnit celý integrační proces.⁹

Neofunkcionalismus je však hojně kritizován pro podceňování role jednotlivých členských států při procesu integrace tím, že počítá s velkou snahou, kreativitou a nezávislostí supranárodních institucí.¹⁰

1.2 Neofunkcionalismus a SDEU

Burtley a Mattli, významní představitelé neofunkcionalismu, nazvali ve svém díle SDEU jako „*brdinu evropské integrace*“¹¹ který „*proráží a dláždí cestu evropské integrace, díky čemuž mohou ostatní politici aktéři postoupit dále v integračních snahách*“¹². Navíc SDEU zaručuje autoritu integračního procesu tím, že rozhoduje nezávisle na politických tlacích. Neofunkcionalismus tak neklade takový důraz na roli jednotlivých států, a naopak počítá s vlivem různých zájmových skupin, komunit ale i nadstátních aktérů, kterým je právě např. SDEU.¹³

1.3 Intergovernmentalismus

Základem intergovernmentalismu je přesvědčení, že jednotlivé členské státy hrají nejdůležitější roli v procesu evropské integrace. Intergovernmentalismus vychází z tradičního realismu, což je jedna z nejdůležitějších teorií mezinárodních vztahů. Stanley Hoffman, jeden z nejvýznamnějších představitelů intergovernmentalismu, charakterizoval hlavní body tohoto směru.¹⁴

- (1) Představitelé intergovernmentalismu nahlíží na evropskou unii jako na výsledek intenzivní spolupráce jednotlivých členských států, kteří jsou racionálními aktéry mezinárodních vztahů a jejichž činnost se řídí principem hierarchie a moci.
- (2) V ekonomickém smyslu Evropská unie představuje pouze důkladnější a intenzivnější formu mezinárodní ekonomické spolupráce, která je přesně definována řadou společných právních norem, institucí a politik, které jsou výsledkem dohody členských států.

---

⁸ Julian Bergmann a Arne Niemann, “Theories of European Integration and their Contribution to the Study of European Foreign Policy”. *Paper prepared for the 8th Pan-European Conference on International Relations, Warsaw* (2013) s. 5.

⁹ *Ibid*, s. 5-6.

¹⁰ Fabio Wasserfallen, “The judiciary as legislator? How the European Court of Justice shapes policy-making in the European Union”. *Journal of European Public Policy* 17 no. 8 (2010) s. 1131.

¹¹ Anne-Marie Burley a Walter Mattli, “Europe before the Court: a political theory of legal integration”. *International Organization* 47, no. 1 (1993) s. 41.

¹² *Ibid*, s. 48.

¹³ Haas, *The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957*, s. 4-5.

¹⁴ Stanley Hoffman, “Obstinate or Obsolete? The Fate of the Nation-State and the Case of Western Europe”. *Daedalus* 95 no. 3, (1996) s. 862 - 915.

- (3) Výsledná ‘sdílená suverenita’, která následně vzniká, však inherentně nevede ke snížení moci a role jednotlivých členských států. Vede naopak k posílení této role podporou adaptace států na nové výzvy vzešlé z mezinárodního prostředí.
- (4) Intergovernmentalismus reaguje na efekt spilloveru, kdy nezastává víru, že vznikem spolupráce v jedné oblasti automaticky dochází k efektu prohlubování spolupráce i do jiných oblastí.¹⁵

Je důležité zmínit, že intergovernmentalisté nesouhlasí se stále se prohlubující vlnou integračních politik, a naopak argumentují, že celý proces stojí na zájmu jednotlivých členských států. Můžeme tak vyzorovat fáze integračního procesu, kdy se proces integrace značně prohlubuje, a naopak chvíle, kdy posílení integrace není vůbec podporováno.

1.4 Intergovernmentalismus a SDEU

Jak se tedy představitelé intergovernmentalismu dívají na Soudní dvůr EU? Jednoduše lze říct, že v jejich očích není SDEU ničím jiným než prodlouženou rukou členských států, která je pod jejich vlivem. Garrett, ve svém díle argumentuje, že SDEU za účelem udržení své autority, legitimacy a autonomie musí usilovat o to, aby jeho rozhodnutí byla všeobecně přijímána a respektována, a z tohoto důvodu je nepravděpodobné, že by rozhodoval v rozporu s preferencemi členských států. Garrett tak rozporuje nezávislost a autonomii SDEU, protože podle něj jsou jeho „*rozhodnutí konstantě v souladu se zájmy Francie a Německa*“.¹⁶ S tím souhlasí i Andrew Moravcsik, který ve svém výzkumu dochází k závěru, že činnost SDEU je závislá na vůli a zájmech jednotlivých členských států EU.¹⁷

1.5 Neofunkcionalismus vs intergovernmentalismus: akademická debata

Jak vysvětluje Pollack, neofunkcionalismus a intergovernmentalismus jsou historicky dva dominantní teoretické směry evropské integrace.¹⁸ Jak vyplývá z textů výše, oba směry se dívají na roli SDEU značně rozdílně, a proto není překvapující, že se představitelé obou skupin dostávali do názorových střetů a diskusí. Je zajímavé, že první velká debata ohledně role SDEU v procesu evropské integrace začala až poměrně dlouho poté, co soud vydal své nejdůležitější rozhodnutí, a to až v 80. letech minulého století.

1.5.1 Kritika debaty

V 90. letech se debata mezi představiteli intergovernmentalismu a neofunkcionalismu dostala do mrtvého bodu. Oba proudy zastávaly extrémní názory a hlavní jádro sporu byla otázka, zda je či

¹⁵ Simon Bulmer a Christian Lequesne (eds.), *The Member States of the European Union*. (New York, 2005), s. 5-6.

¹⁶ Geoffrey Garrett, “International cooperation and institutional choice: The European Community’s internal market”. *International Organization* 46 vol. 2 (1992) s. 558.

¹⁷ Andrews Moravcsik, “Negotiating the Single European Act: national interests and conventional statecraft in the European Community”. *International Organization* 45 no. 1, (1991) s. 42-51.

¹⁸ Mark Pollack, *Policy-Making in the European Union* Seventh ed. (Oxford UK: Oxford University Press) s. 14-15.

není SDEU nadřazen národním státům.¹⁹ Na konci 90. let představitelé obou směrů shledali, že jejich neshoda se stala „*neproduktivní*“²⁰ a zároveň debata „*dosáhla limitu užitečnosti*“.²¹ Grimmel zpětně vyjadřuje kritiku především z důvodu chybějící snahy obou stran si porozumět a empiricky vysvětlit proces integrace skrze právo, poukazuje také na zatvrzelé přesvědčení obou stran ve svém názoru a pokusy slepě prokazovat nadřazenost svého přesvědčení v platnosti dané teorie.²² Obě tyto teorie však velmi posunuly další vnímání a stav bádání ohledně evropské integrace a pro práci jsou tak stěžejním výchozím bodem. V následující části budou představeny novější teorie a jejich náhled na roli SDEU.

1.6 Nový intergovernmentalismus

Akademici, kteří evropskou integraci vidí skrze paradigma nového intergovernmentalismu, považují členské státy Evropské unie v Radě za daleko více legislativně aktivní než kdykoliv předtím.²³ Představitelé nového intergovernmentalismu věří, že jednotlivé členské státy a jejich představitelé převzali vůdčí roli v procesu evropské integrace v podobě neustálého hledání kompromisu a vytváření nových regulatorních orgánů.²⁴

1.6.1 Starý vs nový intergovernmentalismus

Pro pochopení hlavního rozdílu mezi starým a novým intergovernmentalismem můžeme použít příklad krize eurozóny z let 2010-2012. Reakcí starého intergovernmentalistu by byla preference přežití eurozóny za pomoci ekonomicky silných států, čímž by došlo k ochraně společné měny, ovšem za cenu nuceného odchodu problémových slabých států z tohoto evropského projektu. Nový intergovernmentalismus by však preferoval cestu širokého konsensu, ve kterém by se všechny státy eurozóny domluvily na kolektivních úsporných opatřeních a přijetí nových striktních pravidel, která by vedla k rychlému zotavení eurozóny bez ztráty jediného členského státu.²⁵

Nový intergovernmentalismus také věří, že jednotlivé členské státy a jejich větší aktivismus a angažovanost v legislativním procesu EU značně snížil vliv tradičních evropských institucí – tedy Evropské komise, Parlamentu, Rady a pro tuto práci zejména i Soudního dvora EU. To jde ruku v ruce s tím, že se členské státy rozhodly vytvořit nové orgány, agentury a kontrolní úřady, které tak stále více oklešťují kompetence tradičních institucí, zejména Komise. Do čela těchto institucí jsou pak dosazováni představitelé jednotlivých členských států na národním principu. Příkladem takovéto instituce, která získala široké autonomní pravomoci je Evropská centrální banka (**ECB**)

---

¹⁹ Wasserfallen, „*The judiciary as legislator?*“, s. 1131.

²⁰ Geoffrey Garrett, Daniel Kelemen, a Heiner Schulz, „The European Court of Justice, National Governments, and Legal Integration in the European Union.“ *International Organization* 52, no. 1 (1998), s. 175

²¹ Walter Mattli a Anne-Marie Slaughter, „Revisiting the European Court of Justice.“ *International Organization* 52, no. 1 (1998) s. 178.

²² Andreas Grimmel, „Integration and the Context of Law: Why the European Court of Justice is Not a Political Actor“. *SSRN Electronic Journal* 1, no. 1 (2011), s. 6.

²³ Vivien Schmidt, „The ‘new’ EU governance: ‘new’ intergovernmentalism versus ‘new’ supranationalism plus ‘new’ parliamentarism“, *Les Cahiers du Cevipol* 5, no. 5 (2016), s. 9.

²⁴ Sergio Fabbrini, „From consensus to domination: the intergovernmental union in a crisis situation“. *Journal of European Integration* 38, vol. 5 (2016), s. 593-597.

²⁵ Schmidt, „*The ‘new’ EU governance*“, s. 10.

se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem.²⁶ Dalšími orgány jsou zejména Evropský stabilizační mechanismus (**ESM**), Evropská služba pro vnější činnost (**European External Action Service**) nebo Evropská rada pro systémová rizika (**ESRB**).²⁷

1.7 Současný stav podle nového intergovernmentalismu

Současný stav evropské integrace je podle nových intergovernmentalistů charakteristický daleko většími společnými a sdílenými pravomocemi a kontrolou na celoevropské úrovni, než tradiční intergovernmentalisté předpokládali za možné. A to jak z realistického pohledu, který zastával např. Hoffman²⁸, který věřil, že jednotlivé členské státy se při procesu vyjednávání na celoevropské úrovni vždy soustředí na hájení svých národních zájmů, tak i z liberálnějšího pojetí Moravcsika, který za hlavní motiv členských států považoval spíše hájení domácích socioekonomických zájmů²⁹.

Jak vysvětluje Vivien Schmidt, nový intergovernmentalismus vyčítá svému předchůdci zejména to, že ve své úvaze zohledňuje v procesu vyjednávání pouze jednotlivé zájmy a prosazení své vůle ze strany jednotlivých aktérů, a to jak ve vyjednávání v Radě, tak např. v otázkách rozpočtů jednotlivých organizací.³⁰ Puetter však poznamenává, že v současném vidění nových intergovernmentalistů je dobře viditelná změna, kterou přinesla Maastrichtská smlouva v tom, že jednotlivé členské státy se snaží v Radě dosáhnout konsensu, kterého má být dosaženo pomocí vzájemných jednání a ústupků, a nejedná se tak čistě o poměrování síly, ale spíše o snahu přesvědčit a argumentovat k dosažení co možná nejširší shody.³¹

1.8 Nový supranacionalismus

Nový supranacionalismus navazuje na „tradiční“ supranacionalismus, který v oblasti role SDEU představuje zejména dílo amerického teoretika A. Stone Sweeta. Stone Sweet ve své knize *The Judicial Construction of Europe* uvádí, že EU již není možné považovat za tradiční mezinárodní režim založený pouze na jednotlivých členských státech, ale že stále sílí supranárodní element a že současná evropská integrace je „dramatickým představením na velkém jevišti Soudního dvora Evropské unie“.³² Stone Sweet tak považuje SDEU za politického aktéra v procesu evropské integrace, který je zcela autonomní a nezávislý na jednotlivých členských státech a je schopen a ochoten přijít s takovými řešeními, které zakladatelé Evropských Společenství ani nepředpokládali.³³

Nový supranacionalismus se s novým intergovernmentalismem shodne na tom, že se role tradičních supranárodních institucí, zejména pak Komise a Soudního dvora EU, zmenšila.

²⁶ Dermot Hodson, „De Novo Bodies and the New Intergovernmentalism: The Case of the European Central Bank“ (2015), s. 271-280.

²⁷ Schmidt, „The ‘new’ EU governance“, s. 10.

²⁸ Hoffman, „Obstinate or Obsolete? The Fate of the Nation-State and the Case of Western Europe“, s. 862 - 915.

²⁹ Moravcsik, „Negotiating the Single European Act“, s. 40-52.

³⁰ Schmidt, „The ‘new’ EU governance“, s. 9.

³¹ Uwe Puetter, *The European Council and the Council: New intergovernmentalism and institutional change* (Oxford: Oxford Academic Press, 2014, 280), s. 7-12.

³² Andreas Grimm, „Judicial Interpretation or Judicial Activism?: the Legacy of Rationalism in the Studies of the European Court of Justice“. *Center for European Studies Working Paper #176*, (2010), s. 10

³³ Alec Stone Sweet, *The Judicial Construction of Europe*. (Oxford : Oxford University Press, 2004). s. 225-236.

Na druhou stranu však byla nahrazena transformací Rady do podoby nové supranárodní instituce, která navíc vytváří již výše zmíněné nové orgány, které působí na celoevropské úrovni, a proto naopak posilují nadnárodní charakter evropské integrace a zmenšují faktickou roli jednotlivých členských států.³⁴ Představitelé tohoto směru, Bauer a Becker, pak používají znovu případ krize eurozóny a poukazují na fakt, že Evropská komise se stala nečekaným vítězem krize pro svoji vůdčí a nadnárodní roli při jejím zvládnutí.³⁵ Dehousse s tímto závěrem souhlasí a dále zdůrazňuje, že ECB a Evropská komise „*využily své diskreční pravomoci, se kterou byly at' už formálně či neformálně pověřeny přijímat rozhodnutí, která nezabrhovala preferenční politiku národních vlád, zejména pak ne těch německých*“.³⁶

1.9 Usmíření obou „nových“ směrů

Ačkoli oba „nové“ směry nahlízejí na proces evropské integrace protichůdnou optikou, podle Vivien mohou být ve skutečnosti slučitelné. Nový intergovernmentalismus přesvědčivě dokazuje větší aktivitu politických hráčů v Radě především při iniciování a rozhodování o nové legislativě. Nový supranacionalismus dokazuje stejně přesvědčivě, že nově vytvoření supranárodní aktéři (jako ECB, ESM a podobně) získali nové kompetence, které jim umožňují dosahovat svých cílů novými způsoby – at' už se jedná o jejich zástupce v Komisi nebo v nově vytvořených orgánech.³⁷

1.10 Neoracionalismus

Neoracionalismus vychází z realismu, jež je předním směrem v teoriích mezinárodních vztahů a jehož hlavním paradigmatem jsou jednotlivé členské státy jako nejvýznamnější aktéři. Od čistého realismu se však odlišuje převážně akceptací role nestátních aktérů a přisouzením určité role těmto aktérům v procesu evropské integrace.³⁸ Tento směr se tak zabývá i rolí SDEU. Racionalita jednotlivých států EU je spatřována v tom, že se rozhodly k vytvoření soudního dvora k rozhodování sporů mezi státy, a zároveň se i domluvily, že tato soudní rozhodnutí budou plně respektovat. Neoracionalismus tak zastává názor, že hlavním cílem soudců je rozšířit působnost evropského práva a mají tak výhradní pravomoc ho vykládat.³⁹ Z tohoto čistě politického důvodu se Dvůr musí snažit, aby proti sobě nevyvolal příliš velkou vlnu kritiky ze strany členských států, které tak nebudou mít důvod narušovat jeho autoritu a omezovat jeho pravomoci. V tomto se podobá intergovernmentalismu, který také vychází z podobných základů, ale více se zaměřuje na důvody jednotlivých členských států akceptovat rozhodnutí Dvora.

Eric Stein, jeden z nevýznamnějších představitelů neoracionalismu, přichází s tím, že SDEU nezajímá ani tak postoj jednotlivých členských států k dané problematice, i z toho důvodu, že jsou často velmi rozdílné, ale používá pro svůj úsudek zejména názor Evropské komise na danou problematiku. Stein navíc svůj závěr zakládá na empirickém výzkumu, kdy v 10 z celkově 11

---

³⁴ Schmidt, „*The 'new' EU governance*“, s. 10.

³⁵ Michael W. Bauer a Stefan Becker „*The Unexpected Winner of the Crisis: The European Commission's Strengthened Role in Economic Governance*“, *Journal of European Integration* 36, no. 3 (2014): 213-229, s. 223-227.

³⁶ Schmidt, „*The 'new' EU governance*“, s. 11.

³⁷ *Ibid.*, s. 13-15.

³⁸ Geoffrey Garret, „*The Politics of Legal Integration in the European Union*“. *International Organization* 49 no. 1 (1995), s. 172-173.

³⁹ *Ibid.*, s. 173.

soudních rozhodnutí, které ve svém výzkumu zkoumal, přijal SDEU postoj EK, který byl prointegrační. Stein tak více než vliv členských států prosazuje vliv jiných supranárodních institucí jako měřítko toho, kam až ve svých aktivistických rozhodnutích může SDEU zajít.⁴⁰

1.11 Legalistická (právní) teorie

Právní přístup k roli SDEU je často opomíjen v politologických přístupech a teoriích, nicméně z důvodu, že se jedná o nejvyšší právní instituci v EU, je tento směr pro práci velmi důležitý. Prvním kritikem absence právního vlivu na roli SDEU v předešlých teoriích (intergovernmentalismu a neofunkcionalismu) byl v roce 1998 britský akademik Kenneth A. Armstrong, který si ve svém díle klade následující otázku: „*Politologie objevila SDEU. Objevila ale právo?*“⁴¹. Armstrong poukazuje na fakt, že je právo přehlíženo a bráno pouze jako nástroj, který je zneužíván pro politické účely. Legalistický přístup SDEU je však založen na tom, že hlavním motorem integrace je právě právo jako takové, a to i pro precedenční rozsudky SDEU, které dotváří a implementují zakládací smlouvy EU.⁴²

Dalším důležitým představitelem právní teorie je Andreas Grimmel, který politickým směrům vyčítá zejména to, že vnímají právo jako proměnou konstantu, která je závislá pouze na zájmech aktérů a jejich vůli. Grimmel se zasazuje o to, aby se při budoucím výzkumu role SDEU v procesu evropské integrace věnoval větší prostor právě právu, protože pokud SDEU přiznáme volné pole působnosti bez ohledu na právo, zpochybňujeme tím celou legitimitu integračního procesu.⁴³

Gráinne de Búrca pak přispěla do legalistické teorie tím, že uvedla 5 způsobů, jak právo ovlivňuje proces evropské integrace: **(1)** právo propůjčuje institucím mandát a jejich kompetence, stejně tak jako určuje mantinely jejich jednání; **(2)** právo však také aktérům evropské integrace brání a limituje je v přijímání určitých právních norem, zejména tím, že vymezuje, do jakých oblastí mohou supranárodní instituce zasahovat a do jakých nikoliv, a např. dává limity ochranou základních práv a svobod, **(3)** právo také tvoří institucionálně-politický rámec, ve kterém instituce operují **(4)** právem se legitimizují právní předpisy, jako se na národní úrovni děje pomocí ústav a **(5)** právo pobízí jednotlivé aktéry k činnosti a utváří jejich preference.⁴⁴ De Búrca také volá po větším zapojení právních nauk a teorií do výzkumů ohledně SDEU.⁴⁵

Obecně se dá říct to, že legalisté a zastánci právního přístupu se dívají na roli SDEU a jeho soudní aktivismus veskrze pozitivně, protože SDEU v jejich pohledu svojí činností pouze vykládá a interpretuje právní normy.⁴⁶ Je také poměrně zajímavé, že samotní právníci ve velké míře vliv

⁴⁰ Eric Stein, “Lawyers, Judges, and the Making of a Transnational Constitution”. *The American Journal of International Law* 75 no. 1 (January 1981), s. 23-27.

⁴¹ Kenneth Armstrong, “Legal Integration: Theorizing the Legal Dimension of European Integration”. *Journal of Common Market Studies* 36 no. 2 (1998), s. 155.

⁴² *Ibid.*, s. 156.

⁴³ Grimmel, “*Judicial Interpretation or Judicial Activism?*” s. 1-3.

⁴⁴ Gráinne de Búrca, “Rethinking law in neofunctionalist theory”, *Journal of European Public Policy* 12, no. 2 (2005), s. 312.

⁴⁵ *Ibid.*, s. 323.

⁴⁶ Andreas Grimmel, “‘This is not life as it is lived here’: the European Court of Justice and the myth of judicial activism in the foundational period of integration through law”, *European Journal of Legal Studies* 7, no. 2 (2014), s. 75-83.

práva a právní nauky na roli SDEU a jeho postavení vně institucionálního rámce EU ignorovali a zmenšovali, a to až do 90. let 20. století, kdy nové výzkumy začaly přidávat i právní aspekty.⁴⁷

1.12 Závěr kapitoly

V první kapitole diplomová práce představila základní teorie evropské integrace, které se zabývají rolí a postavením Soudního dvora EU. Z historických přístupů a debat byly představeny zejména dva dominantní teoretické směry – neofunkcionalismus a intergovernmentalismus, jejichž akademická debata a nevraživost vyvrcholily v 90. letech konstatováním, že akademická debata se dostala do slepé ulice a již není ničím přínosná. Oba směry však byly průkopníky teoretického náhledu na roli SDEU v procesu integrace. Na tyto směry pak navázaly nový intergovernmentalismus a nový supranacionalismus, stejně tak jako neoracionalismus. V neposlední řadě se pak v posledním desetiletí teoretický výzkum zaměřil stále více i na legalistické teorie, které do čistě politologických teoretických směrů přidaly právní aspekt. Tato diplomová práce pracuje s konceptem, že SDEU je do značné míry nezávislou a autonomní institucí, a jsou ji tak blízké teorie nového supranacionalismu a samozřejmě právní teorie, protože je snahou práce rozhodnutí SDEU v případě Achmea a jeho soudní aktivismus zkoumat jak z politologického hlediska, tak z právního a oba přístupy zkombinovat.

---

⁴⁷ Burley a Mattli, “*Europe before the Court: a political theory of legal integration*”, s. 42.

2. SDEU – aktivistický, politický aktér v institucionálním rámci EU

Ve středu zájmu této práce je Soudní dvůr EU jakožto nejvyšší soudní instance celého projektu evropské integrace. Jeho rozhodnutí pravidelně posiluje kompetence jednotlivých supranárodních institucí na úkor kompetencí jednotlivých členských států EU. SDEU je také často kritizován za svůj pro-integrační aktivismus, nicméně tato kritika na jeho vliv a pro-integrační rozsudky nic nezměnila. SDEU často narušuje klasické trio institucí, které nejvíce ovlivňují evropskou integraci – tedy Evropskou Komisi, Evropský parlament a Radu EU – a jako nezávislý soudní dvůr vydal mnohá klíčová rozhodnutí, která měla nemalý vliv na celou podobu evropské integrace tím, že bral v potaz nejenom právní, ale i politické úvahy.⁴⁸

V následující kapitole bude představen SDEU jako instituce, kdy se práce zaměří na jeho význam a postavení v institucionálním rámci EU, dále bude přiblížena aktivistická povaha soudu, stejně tak jako bude uvedena problematika politického aktérství SDEU. Následně budou představena teoretická východiska soudního aktivismu, převážně problematika *agent-principal*, následně bude představena reakce ostatních aktérů procesu integrace na soudní aktivismus SDEU a vysvětleno, proč je tak slabá. Následně bude prostor věnován otázce úpadku významu SDEU v 90. letech a na počátku 21. století, jak je v akademické debatě naznačováno. Bude představena i zvýšená angažovanost SDEU v každodenních politikách EU a hlavní poznatky budou shrnuty v závěru kapitoly.

2.1 Význam a postavení SDEU v institucionálním rámci EU

Funkce SDEU je vyjádřena ve Smlouvě o Evropské unii, a to konkrétně v článku 19 odst. 1, podle kterého „zajišťuje dodržování práva při výkladu a provádění Smluv“.⁴⁹ Následně je v článku 19 odst. 3 konkretizováno, že SDEU rozhoduje v souladu se Smlouvami: **(1)** o žalobách podaných členským státem, orgánem nebo fyzickými či právními osobami; **(2)** na žádost vnitrostátních soudů o předběžných otázkách týkajících se výkladu práva Unie nebo platnosti aktů přijatých orgány; a za **(3)** v ostatních případech uvedených ve Smlouvách.⁵⁰ Jak již však bylo naznačeno, aktivita SDEU je daleko širší.

Jak shrnují např. Martinsen a Schmidt, SDEU svými klíčovými rozhodnutími a právní doktrínou razantně přispěl k přetvoření evropského integračního procesu ze stylu dobrovolného svazku států, kterým byl na jeho počátku, do současného stavu, který se v akademické debatě označuje jako polita – tedy organizovaného systému vládnutí na supranárodní úrovni, jehož se pak SDEU stal de facto ústavním soudem. Tento specifický supranárodní soudní dvůr navíc v posledních desetiletích velmi ovlivňuje i běžnou legislativu v politikách EU, které jednotlivé členské státy

⁴⁸ Barani, „The Role of the European Court of Justice as a Political Actor in The Integration Process“, s. 42-44.

⁴⁹ Eurolex. „Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění)“, článek 19 odst. 1 a 2.

⁵⁰ *Ibid.*, článek 19 odst. 3.

svěřily právě do výlučných pravomocí nadnárodním institucím EU a stal se v nich plnohodnotným politickým aktérem vedle Evropské komise, Evropského parlamentu a Rady.⁵¹

Karen Alterová zastává názor, že i přes velké množství specifik a zvláštností, kterými SDEU disponuje, se stále jedná o soud mezinárodního charakter.⁵² Tomuto názoru však oponují např. Weiler a Stein⁵³, kteří naopak tvrdí, že svoji aktivistickou činností se Soudnímu dvoru podařilo pasovat se do role ústavního soudu tím, že neustále vykládá Zakládací smlouvy EU a de facto z nich tak udělal ústavní dokumenty, tedy právní předpisy nejvyšší síly. Koen Lenaerts pak ve svém díle rozlišuje tři role, které SDEU zastává: zaprvé je to role ústavního soudu, za druhé role nejvyššího soudu a zatřetí třetí i role Nejvyššího správního soudu.⁵⁴

2.2 SDEU jako aktivistický soud

SDEU je aktivistickým soudem, což znamená že překračuje jemu vytyčené hranice a stává se aktérem v legislativním procesu, kde se pasuje do role aktivního legislativce.⁵⁵ SDEU byl a stále je poměrně pravidelně za svůj pro-integrační aktivismus kritizován, nicméně nikdy tato kritika neměla vliv na rozsah jeho kompetencí ani nezměnila jeho pro-integrační styl rozhodování. Jak však poznamenává Kelemen a Schmidt⁵⁶, tak se v posledních letech razantně proměnila role SDEU jako motoru evropské integrace. Soud se začal zabývat stále více politicky kontroverzními tématy, která přesahovala všeobecně přijímaný konsensus toho, kam až evropský integrační proces může zajít, a to vše v době, kdy samotný proces čelí řadě problémů a opozici jako celek. Rozhodnutí SDEU v případech jako byl např. Mangold⁵⁷, Viking⁵⁸, a Bosman⁵⁹ zapříčinila, že se Dvůr dostal do popředí evropských médií a také zvedla vlnu kriticismu a odporu proti jeho rozhodování v daleko větší míře než kdykoliv předtím. Právě z tohoto důvodu se začaly vyskytovat názory, že čím víc bude přibývat aktivistických a pro-integračních rozhodnutí vydaných Soudním dvorem v těchto citlivých a politicky nejednotných tématech, tím více bude Soudní dvůr na očích veřejnosti. Opozice a kritika ze strany Soudního dvora by při stále se zvyšujícím euroskepticismu v členských státech EU mohlo vyvolat hlasy volající po omezení pravomocí dvora, vedoucí zároveň ke snížení autority samotné instituce.

⁵¹ Dorte Martinsen, *An Ever More Powerful Court?: The Political Constraints of Legal Integration in the European Union*. (Oxford: Oxford University Press, 2015, 256 s). Susanne K. Schmidt, *The European Court of Justice and the Policy Process: The Shadow of Case Law*. (Oxford: Oxford University Press, 2018, 294 s).

⁵² Karen Alter, "The European Court's Political Power Across Time and Space". In Karen Alter (ed.) *The European Court's Political Power*. (Oxford: Oxford Univ. Press) s. 32.

⁵³ Stein, "Lawyers, Judges, and the Making of a Transnational Constitution", s.1. Joseph Weiler, "The Community System: the Dual Character of Supranationalism." *Yearbook of European Law* 1 (1981), s. 274.

⁵⁴ Koen Lenaerts, "Some Reflections on the Separation of Powers in the European Community", *Common Market Law Review* 28, no. 1, (1991) s. 32-35

⁵⁵ Více o soudním aktivismu v kapitole 3.1.

⁵⁶ Benjamin Werner, "Why is the Court of Justice of the European Union not more Contested? Three Mechanisms of Opposition Abatement: The persistent acceptance of the CJEU". *JCMS: Journal of Common Market Studies* 54, no. 6 (July 2016), s. 3.

⁵⁷ Werner Mangold v. Rüdiger Helm, rozhodnutí C-144/04, vydaného v roce 2005 ve věci diskriminace na základě věku.

⁵⁸ Viking se označuje rozhodnutí SDEU C-438/05, vydaného v roce 2007 ve věci právo na stávku, které je přiznané právem EU.

⁵⁹ SDEU se v případě známém jako Bosman (C-415/93), vydaném v roce 1995, zabýval volným pohybem osob, konkrétně fotbalových hráčů jako zaměstnanců napříč evropskými kluby.

2.3 Je SDEU politickým aktérem?

Ne celá akademická oblast se však shodne na základní premise, že SDEU je aktivistický soud a je tak plnohodnotným politickým aktérem, výrazná většina akademiků má však za to, že role SDEU výrazně ovlivnila a stále ovlivňuje podobu evropské integrace.⁶⁰ Je ovšem na místě představit i opačné názory, i když jsou v menšině. Podle určitých studií se role SDEU oproti minulosti překvapivě zmenšila, což by se dalo vysvětlit i tím, že v současném institucionálním rámci EU jsou nové orgány a instituce, kdežto v počátcích si evropská integrace vystačila s Komisí, Radou, Parlamentem a SDEU.⁶¹ Kenney zdůrazňuje nadřazené mocenské postavení SDEU vůči ostatním aktérům EU a uzavírá, že „SDEU používá svoje pravomoce na podporu stále se prohlubující evropské integraci“ a tím „rozšiřuje svoji vlastní moc a pravomoce přenesené na úkor členských států“.⁶² Hopner se při zmínce o SDEU nebojí přirovnat tuto instituci, a celkově evropské právo, k motoru, který žene celý integrační proces dopředu.⁶³ Grimmel je naopak zastáncem toho, že SDEU ve svém konečném důsledku plnohodnotným politickým aktérem není, a to z toho důvodu, že jen plní danou roli při zaplnění velkých mezer, které se v Zakládajících smlouvách nacházejí a které musely být legislativcům známé již v době vzniku smluv.⁶⁴

2.4 Teoretická východiska soudního aktivismu SDEU

Soudní aktivismus je součástí větších teoretických debat o podstatě evropské integrace, které byly představeny v první kapitole. Soudní aktivismus se dá zkoumat třemi základními pohledy: **(1)** přes optiku vztahů mezi SDEU a jednotlivými členskými státy, **(2)** nebo se zaměřit na celkový politický systém Evropské unie se všemi jeho aktéry, anebo konečně **(3)** zaměření zúžit pouze na studium Soudu, jeho soudců a síť právníků a právních znalců.⁶⁵

2.4.1 Teorie principal-agent přístup

Velmi významná se pro soudní aktivismus stala teorie s názvem *principal-agent*. Tento teoretický rámec vychází z teorie racionální volby, která se zabývá transferem kompetencí z členských států na jiné subjekty (jako jsou supranárodní instituce, mezinárodní organizace či mezinárodní soudy).⁶⁶ Tento koncept vychází z premisy, že *principals* (členské státy) vytvářejí *agents* a poskytují mu určité pravomoce přijímat závazná rozhodnutí, a *agents* tak následně v rámci těchto pravidel svoji činnost vykonávají.

⁶⁰ Sabine Saurugger a Fabien Terpan, “Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?”, *Paper prepared for the EUSA Conference, Miami*, (2017), s. 2.

⁶¹ *Ibid.*, s. 2-4.

⁶² Sally Kenney, “Beyond Principals and Agents: Seeing Courts as Organizations by Comparing R  f  rendaires at the European Court of Justice and Law Clerks at the U.S. Supreme Court”. *Comparative Political Studies* 33, no. 5 (2000), s. 597.

⁶³ Grimmel, “Integration and the Context of Law: Why the European Court of Justice is Not a Political Actor”. s 7.

⁶⁴ *Ibid.*, s. 21.

⁶⁵ Saurugger a Terpan, “Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?”, s. 3-4.

⁶⁶ Mark Pollack, “Principal-Agent Analysis and International Delegation: Red Herrings, Theoretical Clarifications and Empirical Disputes”. *Bruges Political Research Paper No. 2* (February 2007), s. 2-5.

Principal-agent přístup se tak snaží dát odpověď na otázku, proč národní vlády souhlasí s tím, aby se část jejich suverenity přenechala supranárodním institucím typu SDEU. Hlavním argumentačním východiskem je snaha národních aktérů dosahovat svých zájmů přenecháním části svých kompetencí ve prospěch těchto institucí.⁶⁷ Důvodem je to, že tyto nadnárodní instituce snižují úroveň nejistoty, která je spojena s nedokonalým oddělením jednotlivých složek moci a také to pomáhá např. snižovat transakční náklady, které jsou typické pro legislativní proces. Výměnou za delegování určitých pravomocí na supranárodní instituce dostávají členské státy nástroje na implementaci politik, které byly dohodnuty na celoevropské úrovni. Nicméně pokud tyto dohodnuté politiky nejsou respektovány, má Evropská komise možnosti obrátit se na SDEU aby sjednal nápravu. Proto členské státy (*principals*) přijímají kontrolu *agents* (Komise a SDEU), aby se zajistilo, že implementace bude rovnoměrně dodržovaná mezi všemi členskými státy.⁶⁸ Někdy se však *agents* začnou chovat velmi nezávisle a autonomně bez vůle *principals*. Jak poznamenává Garrett nebo Kelemen, SDEU překračuje a jedná autonomně jako *agent* např. z důvodů posílení úrovně evropské integrace či z důvodu prohloubení jednotného evropského trhu.⁶⁹

2.5 Zvýšená angažovanost SDEU v politikách EU

V posledních dvou desetiletích se však v rozhodovací praxi SDEU začala daleko více objevovat i politická rozhodnutí, a byla přijímána řada pro-integračních rozsudků, kterými byla posilována evropská integrace. Tohle celé zároveň probíhalo v době, kdy se celý evropský integrační proces potýkal s řadou problémů a proti-integrační nálady byly silnější a patrnější téměř ve všech členských státech EU. Z tohoto důvodu teoretici evropské integrace očekávali, že se více kriticismu a negativního vnímání přesune právě na adresu SDEU a jeho pravomocí, nicméně se tak nestalo. I přesto, že několik rozhodnutí SDEU bylo velmi problematických a hlasitě kritizovaných, nikdy tato kritika nevedla k tomu, že by jednotlivé členské státy a instituce jeho rozhodnutí nerespektovaly. Co víc, členské státy se nikdy ani nepokusily, v návaznosti na tyto kontroverzní rozsudky, pravomoce a sílu SDEU omezit. Naopak se potvrzují Weilerovy predikce ze začátku 90., let, ze kterých vyplynulo, že aktivismus SDEU nikdy nevedl k jakémukoli masovému protestu nebo požadavku na snížení či přenos pravomocí SDEU, např. pomocí podstatné změny Zakládajících smluv.⁷⁰ Případ Achmea, který je stěžejní pro tuto diplomovou práci, je toho zdárným příkladem.

2.6 Reakce na soudní aktivismus SDEU

V průběhu 90. let tak velké množství právníků evropského práva a teoretiků integračního procesu předpovídalo větší angažovanost dvora a jeho zasahování i do ostatních politik prohlubující se evropské integrace, což vedlo k oprávněným obavám, že SDEU svými aktivistickými rozhodnutími vzbudí vlnu kritiky a nevole. Tento konsensus byl patrný mezi téměř všemi akademiky bez ohledu na jejich profesní či názorovou nejednotnost. Právní teoretik a profesor evropských studií Harvardské univerzity, Joseph H. H. Weiler varoval, že činnost SDEU může vyvolat velkou nevoli,

⁶⁷ Alec Stone Sweet, “The European Court of Justice and the Judicialization of EU Governance”, *Living Reviews in EU Governance*, (2010), s. 10-12.

⁶⁸ Saurugger a Terpan, “Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?”, s. 4.

⁶⁹ *Ibid.*, s. 5

⁷⁰ Joseph Weiler, “A Quiet Revolution: The European Court of Justice and Its Interlocutors.” *Comparative political studies* 26, no. 4 (1994), s. 526.

kteřá vyvrcholí omezením soudní moci SDEU a jeho rolí v integračním procesu.⁷¹ Hjalte Rasmussen, dánský expert na evropskou integraci předpovídal, že pokud „rozhodnutí Evropského soudního dvora jsou většinou vnímána jako překračující hranice a pravomoci mu náležející, tak jeho přesvědčivost a právní argumentace bude klesat. S tímto poklesem se zmenší i jeho právní autorita a legitimita a výsledkem bude úpadek jeho vlivu na podobu evropské integrace“.⁷²

Ke stejným závěrům došli v 90. letech i politologové, příkladem může být Geoffrey Garrett, který je představitelem intergovernmentalismu. Ve svém díle předpokládal, že pokud si SDEU chce uchovat svoji autoritu, legitimitu a nezávislost, tak se musí starat o to, aby mu ji nikdo nenarušil. A proto předpokládal, že i chování soudců bude vycházet z předpokladu, aby nedali ostatním politickým aktérům a institucím EU důvod ke snižování autority a omezování pravomocí dvora. Ovšem jedinou jistotou proti zásahu těchto aktérů je rozhodování dvora, které je v souladu s většinovým názorem ostatních aktérů a členských států.⁷³

Politologové Gibson a Caldeira ve svém díle pak shledávají, že SDEU se v 90. letech dočkal pouze omezené politické podpory, a z toho důvodu také prorokovali, že právě nedostatek politické podpory povede k tomu, že SDEU nebude pokračovat v soudním aktivismu a judicializaci politiky, protože jeho pravomoce jsou svázány právě s jeho politickou a právní legitimitou. Podle nich „instituce, které se pokoušejí vnucovat široké veřejnosti nepopulární rozsudky, riskují svůj politický kapitál s možností, že nadále budou předmětem silné kritiky, anebo hůř, že budou jejich rozsudky úplně ignorovány. Samozřejmě není pravděpodobné, že by občané členských států vyšli do ulic na protest proti rozhodnutí SDEU, ale reakce občanů mohou podnítit politické představitele členských států k větší kritice a útokům na SDEU.“⁷⁴

Conant a Cichowski si pokládají řečnickou otázku, jestli evropská integrace pomocí práva pořád existuje ve formě průlomových rozhodnutí SDEU tak jako tomu bylo v 60., 70., a 80. letech anebo tato činnost bylo nahrazena prostřednictvím velkého množství vzájemně propojené činnosti Dvora, dalších evropských institucí, zájmových skupin občanů a akademiků?⁷⁵ Nebo je Soudní dvůr a jeho činnost stále strategickým aktérem evropské integrace, jehož agenda je ovlivněna právními idejemi, které vycházejí ze základních smluv a které jsou navíc ovlivněny realitou zachování dodržování jeho rozhodnutí, jak roli SDEU vidí Dehousse?⁷⁶

Jak shrnují Sauruggerová a Terpan, politický a právní vývoj EU od 90. let proměnil roli SDEU v procesu evropské integrace, což je v opačném trendu, než který můžeme pozorovat u ostatních mezinárodních soudních institucí, jako je např. Mezinárodní trestní soud (ICC) nebo Mezinárodní soudní dvůr (ICJ), kde naopak pozice soudních rozhodnutí a obecně role soudu nabývala na důležitosti.⁷⁷ V důsledku toho tak SDEU reagoval větší sebekontrolou a obezřetností, protože si

⁷¹ *Ibid.*, s. 532.

⁷² Jur Hjalte Rasmussen, “Towards a Normative Theory of Interpretation of Community Law”, *University of Chicago Legal Forum* 1992, no. 7 (1992), s. 160.

⁷³ Garrett, “International cooperation and institutional choice: The European Community's internal market”. s. 558.

⁷⁴ James L. Gibson a Gregory A. Caldeira. “Changes in the Legitimacy of the European Court of Justice: A Post-Maastricht Analysis.” *British Journal of Political Science* 28, no. 1 (1998), s. 70-71.

⁷⁵ Saurugger a Terpan, “Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?”, s. 13-14.

⁷⁶ Renaud Dehousse, *The European Court of Justice: the politics of judicial integration*, (Basingstoke: Macmillan, 1998, 213 s) s. 179.

⁷⁷ Saurugger a Terpan, “Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?”, s. 9.

začal uvědomovat svoji úlohu v procesu celé evropské integrace. Role SDEU se tedy změnila, ovšem bez naplnění prognóz teoretiků a právníků o úpadku a omezení role a kompetencí SDEU.

2.7 Vysvětlení slabé reakce na soudní aktivismus SDEU

Otázkou však zůstává, čím slabou až nulovou reakci na aktivistické rozhodnutí SDEU vysvětlit. Současná akademická debata na toto téma je značně omezená, v popředí zájmu stojí spíše fakt, že jednotlivé členské státy nemají efektivní nástroje pro omezení vlivu a kompetencí SDEU a významu jeho rozhodnutí.⁷⁸ Na to, aby se mohlo překonat či zvrátit rozhodnutí SDEU, případně snížit význam celého dvora a ubrat mu kompetence, by byla potřeba změna zakládajících smluv. Tento proces by vyžadoval jednomyslný souhlas všech členských států a ratifikace smluv na úrovni jednotlivých členských států. To je v současné době nepředstavitelná situace, a tudíž i reforma SDEU je velmi nepravděpodobná. Toto je podle Wenera důležitý důvod, proč by případná přehnaná kritika SDEU a jeho rozhodnutí k ničemu nevedla, nedokáže však vysvětlit, proč se jednotliví političtí představitelé alespoň nepokouší SDEU ve větší míře napadat a kritizovat jeho rozhodnutí.⁷⁹

Kelemen ve svém výzkumu přišel na další zajímavý fakt, kterým je vnímání SDEU jako zdaleka nejstabilnější a nejdůvěryhodnější instituce EU, což koresponduje s pohledem na Dvůr v 90. letech. Od 90. let ovšem pozitivní obraz Dvora jenom narostl.⁸⁰ Z tohoto tedy Kelemen vyvozuje, že je velmi nepravděpodobná kritika ze strany politiků či ostatních institucí a zároveň nepřipouští myšlenku na prosazení reformy Soudního dvora EU, která by mohla vést pouze k podkopání jejich vlastní legitimacy a důvěry.⁸¹ Werner dále dodává, že Kelemen sice vysvětluje proč se čelní političtí představitelé zdráhají kritizovat SDEU, nicméně stále to nevysvětluje, z jakého důvodu se rozhodnutí SDEU a obecně celá instituce těší takové oblibě mezi občany EU. Werner nabízí vysvětlení, že je to ve skutečnosti z toho důvodu, že následky rozhodnutí SDEU jsou ve skutečnosti poměrně málo významné, jejich rozhodnutí nemají velký vliv na každodenní život občanů členských států ani se o nich veřejně příliš nemluví.⁸²

2.8 Ztratil SDEU v 90. letech na významu?

Nicméně v akademické debatě o soudním aktivismu SDEU nepanuje shoda, že by Soudní dvůr v 90. letech ztratil na významu a nepokračoval ve vydávání aktivistických rozhodnutí. Dva hlavní argumenty se objevují pro podporu hypotézy o zachování aktivistického charakteru SDEU.

- (1) Prvním argumentem je, že již zmíněný euroskepticismus a jiné problémy evropské integrace nebyly tak velké a závažné, jak se předpokládalo, a navíc s přijetím nových smluv, jmenovitě zejména Amsterdamskou a Lisabonskou, která nabyla platnost společně s Listinou

⁷⁸ Alec Stone Sweet a Thomas Brunell, “The European Court of Justice, State Noncompliance, and the Politics of Override.” *The American Political Science Review* 106, no. 1 (2012), s 210–213.

⁷⁹ Werner, “*Why is the Court of Justice of the European Union not more Contested?*”, s. 1-5.

⁸⁰ Daniel Kelemen, “The political foundations of judicial independence in the European Union”, *Journal of European Public Policy* 19, no. 1 (2012), s. 47.

⁸¹ *Ibid.*, s. 49.

⁸² Werner, “*Why is the Court of Justice of the European Union not more Contested?*”, s. 5.

základních práv Evropské unie, se naopak kompetence a jurisdikce SDEU značně rozšířila o nové oblasti, které poskytovaly možnost pro přijetí dalších aktivistických rozhodnutí.⁸³ Genschel a Jachtenfuchs pak dále poznamenávají, že rozšíření pravomoci na úroveň EU zvýšilo rozpory a rozdíly mezi členskými státy, což však paradoxně umocňuje význam a roli supranárodních institucí EU – zejména pak SDEU – který má pravomoc překonat politické blokády a patové situace pomocí vydání aktivistického rozsudku.⁸⁴ Ironická je pak situace, že integrace pomocí soudního aktivismu je zejména účinná při rozhodnutích, pro které je shoda v Radě nízká, avšak zároveň pro nesouhlas některých členských států není dostatečný konsensus na to, aby Rada změnila nebo překonala rozhodnutí SDEU přijetím nové legislativy či pomocí revize základních smluv.⁸⁵

- (2) Druhý argument je, že naopak SDEU sám o sobě na zmíněné problémy reagoval tím, že si zachoval svoji aktivistickou náuru. Příkladem podporující toto tvrzení může být fakt, že Soud ve svých rozhodnutích začal brát více v potaz velké množství soft law předpisů, které se tak díky rozhodnutí SDEU stávají právně závazné a vymahatelné. Soudní dvůr tak projevuje značnou dávku aktivismu ve svých rozhodnutích za účelem rozšíření svojí pravomoci nad novými politikami, jako je např. oblast Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (**SZBP**). Příkladem tohoto přístupu může být např. rozhodnutí SDEU v případě *Mauriticus* (C-658/11)⁸⁶ ve kterém Soud sice přiznal, že nemá podle článku 275 Smlouvy o fungování Evropské unie (**SFEU**)⁸⁷ pravomoc přezkoumávat zákonnost v této oblasti, nicméně toto omezení se nevztahuje na externí dohody podle článku 218 SFEU⁸⁸. Další rozhodnutí Soudu, konkrétně *Posudek (Opinion) 2/13*⁸⁹ ve věci přistoupení EU k Evropské úmluvě o lidských právech (**EÚLP**) pak potvrzuje pokračující aktivismus SDEU, zejména v situacích, kdy jsou v otázce jeho vlastní kompetence.⁹⁰

2.9 Závěr kapitoly

Jak je zřejmé z této kapitoly, v akademické obci je všeobecně přijímaným faktem skutečnost, že SDEU je důležitým motorem evropské integrace a aktérem integračního procesu. Historicky se SDEU svými klíčovými rozhodnutími znovu a znovu zasadil o posunutí evropské integrace za hranice toho, co si kdokoli dokázal při podpisu zakládacích smluv představit. Mnohdy i SDEU svým rozhodnutím posunul pravomoc jednotlivých supranárodních institucí nad úroveň, která byla dohodnuta mezi jednotlivými členskými státy. Tento pro-integrační soudní aktivismus se velmi často setkal s hlasitou kritikou a odporem od národních politiků, soudců a právních teoretiků, nicméně tato kritika nikdy neměla velký ohlas a nevedla ke snížení jeho pravomocí. SDEU je tak právoplatně nazýván jako motor evropské integrace a jeho role největšího promotéra „*ever to close union*“. Můžeme tedy prohlásit, že se proces evropské integrace neposunuje pouze na základě

⁸³ Sabine Saurugger, a Fabien Terpan, “Do Crises Lead to Policy Change? The Multiple Streams Framework and the European Union’s Economic Governance Instruments.” *Policy Sciences* 49, no. 1 (February 10, 2016). s. 42-51.

⁸⁴ Philipp Genschel a Markus Jachtenfuchs (eds). *Beyond the Regulatory Polity? The European Integration of Core State Powers* (Oxford, 2013; online edice, Oxford Academic, 23 Jan. 2014, 290 s.), s. 3.

⁸⁵ Saurugger a Terpan, “*Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?*”, s. 10-11.

⁸⁶ Eurolex Curia, “*Rozsudek SDEU v případě C-658/11*”, vydáný 24. června 2014.

⁸⁷ Eurolex, “*Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění)*”, článek 275.

⁸⁸ Eurolex, “*Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění)*”, článek 218.

⁸⁹ Eurolex Curia, “*Posudek 2/13 SDEU, vydáný 18. prosince 2018*”.

⁹⁰ Saurugger a Terpan, “*Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?*”, s. 10.

politického konsensu a jednáním mezi členskými státy a třemi nejvýznamnějšími evropskými institucemi, ale je i silně ovlivněn justiční mocí na supranárodní evropské úrovni. Také se ukazuje, že za téměř již 70letou životnost se SDEU a jeho role změnila, nicméně nemůžeme říct, že by se jeho role a kompetence zvětšily či zmenšily. SDEU zasahuje a rozšiřuje svoji působnost, ovšem zároveň počítá s určitou mírou sebereflexe a omezování.

3. Zkoumání soudního aktivismu

Stěžejním pojmem pro tuhle práci je soudní aktivismus neboli proces judicializace. Zjednodušeně se jedná o činnost, kdy soud překračuje své kompetence a stává se aktivním aktérem legislativního procesu. Jeho role tak již není právo pouze interpretovat a vykládat, ale aktivně ho tvořit. Soudní aktivismus a judicializace politiky je zejména viditelným prvkem v USA, kde velmi silným politickým hráčem je právě Nejvyšší soud. Pravidelně svými aktivistickými rozhodnutími zasahuje do kompetencí zákonodárců. Nicméně soudní aktivismus je přítomný i v EU a SDEU je často označován jako jeden z nejvíce aktivistických nadnárodních soudů vůbec. V následující kapitole diplomová práce představí definici soudního aktivismu, metody jeho zkoumání, stav bádání, limity a kritiku.

3.1 Pojem judicializace a soudního aktivismu a jeho výzkum

V první řadě je potřeba pojem judicializace a soudního aktivismu správně definovat. Na začátek je nutné poznamenat, že oba pojmy jsou zaměnitelné a pro potřeby diplomové práce bude autor používat převážně pojem soudní aktivismus. Český ústavní právník Kühn pojem judicializace a soudní aktivismus považuje za totožné, avšak rozděluje dvě roviny chápání těchto pojmů. V užším slova smyslu se jedná o „*rozhodování soudů, které vykládají a spoluvytváří vysoce neurčité právní principy nebo normy, event. řeší normativní konflikty s ohledem na fikci bezrozpornosti právního systému.*“⁹¹ V širším smyslu zahrnuje také „*rozhodování soudů v situacích, kdy jejich rozhodnutí bude mít dalekosáhlý dopad na politiku.*“⁹² Kühn dále poznamenává, že soudní aktivismus v obou podobách je „*nezbytnou součástí současné evropské justice, a současně vyvolává dodatečný apel na skutečnou nezávislost justice*“.⁹³

Saurrugerová a Terpan pak soudní aktivismus a judicializaci definují jako „*proces jehož prostřednictvím soudci a soudní instituce jednájí jako tvůrci politik, doplňující nebo nahrazující politické aktéry anebo s nimi dokonce soupeři*“.⁹⁴

Stone Sweet přichází se třemi základními kritérii, dle kterých posuzujeme, zda se jedná o soudní aktivismus: **(1)** soukromý nebo veřejný aktér se musí obrátit na soud, bez toho by soud neměl možnost se podílet na legislativním procesu. **(2)** Poté co je soud adresován, musí autoritativně rozhodnout, a navíc své rozhodnutí odůvodnit. **(3)** Posledním kritériem pak je, aby vládní struktura a ostatní aktéři toto rozhodnutí respektovali a přijali fakt, že část právního řádu je částečně dotvářena právě díky soudní interpretaci.⁹⁵

Velmi problematickou pak zůstává otázka, jak soudní aktivismus Dvoru a judicializaci evropské politiky vhodně zkoumat a měřit, protože neexistuje mnoho metodologických přístupů. Většinou se jedná buď o kvantitativní studie velkého rozsahu, které jsou upřednostňovány politology, nebo kvalitativní případové studie a detailní analýzu právního textu konkrétního případu. Díky těmto

⁹¹ Zdeněk Kühn, „Judicializace politiky aneb hrozí nám soudcovský stát? Část II. Soudní kontrola ústavnosti na evropský způsob a problémy přílišného aktivismu“, *Jiné právo*. [Online] 26. listopadu 2006. kapitola II.

⁹² *Ibid*, kapitola II.

⁹³ *Ibid*, kapitola II.

⁹⁴ Saurruger a Terpan, „*Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?*“, s. 4.

⁹⁵ Stone Sweet, „*The European Court of Justice and the Judicialization of EU Governance*“, s. 8.

rozdílným technikám tak jednotlivé studie dochází k rozdílným výsledkům, které mohou ve stejném případě vést k závěrům, že se o soudní aktivismus jedná i nejedná.⁹⁶

Většina studií tak neposkytuje jednoznačnou odpověď na otázku, zda je SDEU aktivistickým soudem či nikoliv ani to, jak by tento aktivismus měl být definován. Chybí jasně uchopitelná definice aktivismu, metody jeho zkoumání, a hlavně mezioborový přístup, který by napomohl k většímu porozumění soudního aktivismu, čímž by propojil politologickou rovinu s právní naukou.

3.2 Přehled stavu bádání soudního aktivismu

V 80. a 90. letech se řada akademiků evropské integrace zabývala studiem vlivu Soudního dvora za pomoci malých případových studií, ve kterých mimo jiné prokázali, že SDEU opakovaně vydává rozhodnutí, která jdou za hranici originálního textu zakládajících smluv a dochází tak k soudnímu aktivismu Dvora. Mezi nejvýznamnější studie z těchto let patří díla od Pescatore (1978)⁹⁷, Weilera (1981)⁹⁸, Burleyové and Mattlyho (1993)⁹⁹ a Alterové (1996)¹⁰⁰. Od konce 90. let se výzkum soudního aktivismu SDEU posunul na rozsáhlé kvantitativní studie¹⁰¹, které podrobně zkoumaly velké množství soudních rozhodnutí. Tyto studie také mimo rozbor právní obsahovaly navíc i rozbor politologický.¹⁰² Poprvé se tak objevila metodologie, podle které bylo možné určit, zda a do jaké míry je určité rozhodnutí SDEU aktivistické, stejně tak jestli je Soud jako instituce spíše pod kontrolou jednotlivých členských států (převážně těch velkých a silných typu Francie a Německa), nebo je naopak nezávislou a autonomní institucí *sui generis*, která operuje autonomně pod ochranou všech členských států a ostatních institucí. V posledním desetiletí se pak výzkum soudního aktivismu SDEU více zaměřil i na vliv Soudního dvora na soudnictví v jednotlivých členských státech a domácí legislativu, což stav bádání obohatilo o spojitosti mezi národním a supranárodním prvkem.¹⁰³

3.3 Nové přístupy k bádání soudního aktivismu

Od konce 90. let se začalo objevovat stále více akademiků, kteří ve svých výzkumech poukazují na fakt, že SDEU není motorem integrace pouze pomocí práva. SDEU používá i politické,

---

⁹⁶ Saurugger a Terpan, "Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?", s. 3.

⁹⁷ Pierre Pescatore, "L'exécutif communautaire: justification du quadripartisme institué par les Traités de Paris et de Rome", *Cahier de droit européen* 387. (1978).

⁹⁸ Joseph Weiler, "The Community System: the Dual Character of Supranationalism." *Yearbook of European Law* 1 (1981), s. 257-306.

⁹⁹ Burley a Mattli, "Europe before the Court: a political theory of legal integration" s. 41-76.

¹⁰⁰ Alter (ed.) *The European Court's Political Power*.

¹⁰¹ Např. Garrett, Kelemen, a Schulz, "The European Court of Justice, National Governments, and Legal Integration in the European Union.", nebo Stone Sweet a Brunell, "The European Court of Justice, State Noncompliance, and the Politics of Override".

¹⁰² Saurugger a Terpan, "Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?", s. 2

¹⁰³ Např. Marlene Wind, "The Nordics, the EU and the Reluctance Towards Supranational Judicial Review". *Journal of Common Market Studies* 48. (2010) nebo Dorte S Martinsen, "Judicial policy-making and Europeanization: the proportionality of national control and administrative discretion", *Journal of European Public Policy* 18, no. 7 (2011).

administrativní a ústavní nástroje pro ovlivňování evropské integrace.¹⁰⁴ Tento posun zapříčinily převážně tyto faktory:

- (1) Se zvyšující se vlnou euroskepticismu bylo upuštěno od tzv. permissivního konsensu, který byl dominantní do konce 80. let. Supranárodní instituce typu SDEU tak musely při své činnosti začít brát v potaz nelibost a kritiku jednotlivých členských států, která se na ně snášela jak od široké veřejnosti, tak i od národních politiků.
- (2) Rozvojem nového pohledu na EU prismatem intergovernmentalismu, pro který je hlavním prvkem dialog a hledání kompromisního řešení problémů mezi jednotlivými aktéry, se soudci SDEU ocitli pod daleko větším tlakem.¹⁰⁵
- (3) V roce 1992 byla podepsána Maastrichtská smlouva, která rozšiřovala kompetence supranárodním institucím o velkou řadu nových politik, čímž SDEU mohl rozhodovat nově i o oblastech sociálních, ekonomických, zdravotních, ale i o některých otázkách spadajících do Společné zahraniční a bezpečnostní politiky,¹⁰⁶ jako například o otázkách o náhradách škody a ochraně jedinců.¹⁰⁷
- (4) V 90. letech pak došlo také k rozvoji a rozšíření tzv. soft law ujednání, přijatých EU, které měly za úkol udělat legislativu EU více flexibilní a méně formální, avšak za cenu nevyžadovatelnosti a nezávaznosti těchto soft law závazků.¹⁰⁸

Všechny tyto změny tak proměnily nejen roli a činnost SDEU, ale i výzkum soudního aktivismu.

3.4 Aktuální výzkum a debata o soudním aktivismu SDEU

Výzkum soudního aktivismu je aktuální i v současném desetiletí. Řada akademických článků a výzkumů vydaných od roku 2010 tak znovu potvrzuje to, že SDEU zůstal soudem, který je aktivní v procesu judicializace politik EU a používá aktivistická rozhodnutí.¹⁰⁹ Kelmen uvádí, že „*přes oblasti politik jako je ochrana zaměstnanců, ochrana spotřebitelů, regulace cenných papírů až po práva volného pohybu zaměstnanců, studentů a dokonce pacientů, můžeme pozorovat více donucovacích právních vymáhání, více právních nároků a rostoucí roli soudnické moci při utváření politik EU*“¹¹⁰. Důležité je si také uvědomit, že Evropská unie jako celek má poměrně silně fragmentovaný institucionální rámec. Slabá administrativa vedla k utvoření velmi silného soudního systému. Rozpory mezi členskými státy a supranárodními institucemi na celounijní úrovni zvětšily *principal-agent* problém, který přispěl k vytvoření striktního, autoritativního Soudního dvora, schopného vydávat závazná rozhodnutí. Tím, jak se proces evropské integrace neustále prohlubuje a stále zvětšujícím se počtem aktérů v tomto procesu je čím

¹⁰⁴ Saurugger a Terpan, „*Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?*“, s. 8.

¹⁰⁵ Saurugger a Terpan, „*Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?*“, s. 8-9.

¹⁰⁶ Christina Eckes, „Common Foreign and Security Policy: The Consequences of the Court's Extended Jurisdiction“. *European Law Journal* 22, no. 4. (2016), s. 497-505.

¹⁰⁷ Christina Eckes, „Constitutionalising the EU Foreign and Security Policy: The ECJ accepts jurisdiction over claims for damages under the Common Foreign and Security Policy (CFSP)“, *VerfBlog*, 18. října 2020.

¹⁰⁸ Kerstin Jacobsson, „Soft regulation and the subtle transformation of states: the case of EU employment policy“. *Journal of European Social Policy* 14, no. 4 (2004), s. 360-364.

¹⁰⁹ Podrobné shrnutí výzkumu zde: Michael Blauberger a Susanne K. Schmidt, „The European Court of Justice and its political impact“, *West European Politics* 40, no. 4 (2017): 907-918.

¹¹⁰ Daniel Kelemen, *Eurolegalism. The Transformation of Law and Regulation in the European Union*. (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2011, 378 s.), s. 5.

dál těžší dosáhnout potřebného konsensu a většiny pro přijetí potřebné legislativy.¹¹¹ Proto je pozice a role SDEU stále velmi důležitá a čím větší je rozpor mezi jednotlivými aktéry, tím je paradoxně jeho role důležitější.

Jak ve svém výzkumu zjistil Pollack, supranárodní instituce plní svou regulační a normotvornou roli např. v oblasti evropského trhu, ale jejich síla a manévrovací prostor je přísně kontrolována vládami jednotlivých členských států. Jednotlivé členské státy reagovaly na zisk diskrečních pravomocí SDEU tím, že vytvořily nové kontrolní mechanismy a snažily se omezit dopad jejich rozhodnutí při přijetí nových smluv, avšak nikterak úspěšně.¹¹²

Stone Sweet ve svém díle aplikuje nový koncept při studiu SDEU tím, že *agent* je nahrazen správcem (*trustee*). Koncepte správce (*trustee*) se použije, pokud jsou splněna tři kritéria: **(1)** Soudní dvůr má pravomoc přezkoumávat zákonnost a zrušit akty přijaté institucemi EU nebo členskými státy, pokud porušují evropské právo; **(2)** jurisdikce SDEU, pokud se jedná o věc členského státu, je nutná; a **(3)** je z praktického hlediska obtížné nebo téměř nemožné, aby jednotlivé členské státy jako *principals* měly možnost Soud „potrestat“ tím, že omezí jeho jurisdikci, popř. nebudou dodržovat jeho rozhodnutí. V tomto konceptu tedy SDEU figuruje jako správce (*trustee*) a ochránce základních hodnot a zásad EU, které jsou obsaženy v primárním právu.¹¹³

Asi nejvíce se vlivu SDEU na legislativní proces EU věnuje Dorte Martinsen ve své knize *An Ever More Powerful Court? The Political Constraints of Legal Integration in the European Union*¹¹⁴. Martinsen vytvořila taxonomii legislativních odpovědí na soudní rozhodnutí a analyzovala soudní vliv na legislativní proces za dobu téměř 50 let v oblastech sociální unijní politiky. Ve svém výzkumu dospěla k závěru, že není možné mluvit ani o stále se zvětšující roli Soudního dvora EU, který by byl samostatným motorem evropské integrace, ale zároveň razantně i odmítá to, že by SDEU byl plně v moci preferencí jednotlivých členských států. Podle ní tak není otázkou, zda se SDEU stává aktivním aktérem při vytváření právních norem, ale do jaké míry a v jakém rozsahu jím v jednotlivých případech je, což se velmi liší případ o případu.¹¹⁵ Její závěr je podpořen výsledky empirického výzkumu, ze kterého vyplynulo, že žádný členský stát se ještě nikdy nerozhodl otevřeně a přímo ignorovat rozhodnutí SDEU, pouze se případně snaží hrát na technické otázky a snížit vliv rozhodnutí soudu tím, že se ve sporných oblastech snaží dopady jeho rozhodnutí omezit ve formě různých „úprav“ či „výjimek“.¹¹⁶

3.5 Důvody soudního aktivismu SDEU

Jak z celé řady výzkumu tedy vyplývá, SDEU ve svých rozhodnutích již opakovaně potvrdil svoji aktivistickou roli tím, že šel za hranu toho, co je vyjádřeno v primárním právu EU. Jaké jsou však důvody této jeho činnosti? Jak je možné vysvětlit, že SDEU narušuje legislativní proces ostatních

---

¹¹¹ Garrett, Kelemen, a Schulz, „*The European Court of Justice, National Governments, and Legal Integration in the European Union.*”, s. 156-160.

¹¹² Saurugger a Terpan, „*Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?*”, s. 5.

¹¹³ Stone Sweet, „*The European Court of Justice and the Judicialization of EU Governance*”, s. 13-15.

¹¹⁴ Martinsen, *An Ever More Powerful Court?: The Political Constraints of Legal Integration in the European Union.*

¹¹⁵ *Ibid.*, s. 236.

¹¹⁶ *Ibid.*, s. 95-97.

aktérů? Jedním z důvodů jeho aktivistické role je fakt, že se SDEU za svoji 70letou existenci stal velmi autonomní a je osvobozen od politických tlaků. Soudci SDEU např. nemohou být odvoláni během svého mandátu a jejich rozhodnutí jsou přijímána na základě většiny bez zveřejňování separátního vota jednotlivých soudců, kteří nesouhlasí s většinovým rozhodnutím soudních tribunálů.¹¹⁷ Je tak téměř nemožné, aby jednotlivé členské státy měly možnost jakkoliv zasahovat do činnosti Soudu a soudců. Navíc, jak poznamenává ve své práci Stone Sweet, zakládající smlouvy EU se dají označit jako „*neúplné smlouvy*“, které mají být dále vymezeny a upřesněny, a to jak legislativní cestou, tak i cestou soudních rozsudků.¹¹⁸ Nesmíme však přehlédnout čtyři základní svobody EU, které Dvoru poskytují prakticky neomezený potenciál k rozšiřování integračního procesu, protože jen těžko najdeme oblast, ve které by nebylo možné prohloubit integraci vedoucí ke zlepšení volného pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu.¹¹⁹ Z tohoto důvodu se tak může zdát, že pravomoci a možnosti SDEU ovlivnit evropskou integraci pomocí svých aktivistických rozhodnutí jsou téměř bez limitu, což může živit tendenci přeceňovat roli Dvora v celém integračním procesu, která vyvstává u řady teoretiků.

Další zdůvodnění aktivistické povahy Soudního dvora umožňuje i pohled na jednotlivé osoby soudců a generálních advokátů, kteří soud tvoří. Většina soudců a generálních advokátů jsou specialisté na národní právo země, ze které na SDEU přicházejí, nikoliv však na právo mezinárodní. Z tohoto důvodu se tak mnohdy i nevědomky snaží Evropskou unii transformovat do entity, která by byla právně podobná jednotlivým členským státům, tedy systému, ve kterém je jasně určena právní síla jednotlivých právních norem a vůdčí ideje a zásady jsou vyjádřeny ústavním právem daného státu s principem přímé aplikace či nadřazenosti těchto ústavních norem apod.¹²⁰ Druhým důvodem, který je preferován představiteli institucionalismu je fakt, že soudci a generální advokáti zastávají prointegrační pozice z toho důvodu, že jsou ovlivněni proevropským prostředím, ve kterém se nachází. I přesto, že nebyli v moment nominace do pozice nikterak významně nakloněni pro stále se prohlubující evropskou integraci, velmi rychle si zvyknou na právní argumentaci SDEU a zvyknou si tak na logiku práva EU, která je ze své podstaty značně pro-integrační. Třetím argumentem je pak fakt, že soudci jako zaměstnanci SDEU vydávají prointegrační rozhodnutí k posílení své autority a síly instituce jako celku, čímž rozšiřují i jejich vlastní role. Čtvrtým argumentem, který zmiňuje např. Vauchez, je pro-integrační přesvědčení nejenom soudců, ale především řady aktivistů, lobbistů a právníků z členských států a ostatních institucí EU, kteří pak mají přímý vliv na soudce. Tento čtvrtý argument tak přiznává vazby mezi jednotlivými aktéry evropské integrace (zejména mezi SDEU a Komisí) a vztahy mezi různými profesemi (zejména mezi soudci a akademiky).¹²¹

Nicméně tyto argumenty, které vysvětlují soudní aktivismus jednotlivými osobami soudců, má dva základní problémy: zaprvé zapomíná na celkový politický systém, kterého je SDEU nedílnou

¹¹⁷ Wasserfallen, „*The judiciary as legislator?*“, s. 1132.

¹¹⁸ Alec Stone Sweet, *The Judicial Construction of Europe*, s. 24.

¹¹⁹ Scharpf, Fritz. „Community and autonomy: Multi-level policy-making in the European Union“. *Journal of European Public Policy* 1, no. 2 (1994), s. 6-9.

¹²⁰ Antonin Cohen, „Dix personnages majestueux en longue robe amarante“, *Revue française de science politique* 60, no. 2 (2010), s. 240-245.

¹²¹ Antoine Vauchez, „Keeping the Dream Alive: the European Court of Justice and the Transnational Fabric of Integrationist Jurisprudence.“ *European Political Science Review* 4, no. 1 (2012), s. 51-59.

součástí. Protože Soudci nepřijímají svá rozhodnutí v právním a politickém vakuu, a tak jejich sociologický profil je jen jedním z mnoha kritérií, pomocí kterého rozhodují.¹²² Druhým problémem je že považují soudní aktivismus SDEU za prokázaný, a vůbec se tak nevyjadřují k možnosti, že se SDEU snaží o sebereflexi a omezování a jeho soudní aktivismus tak převážně v posledních letech mohl částečně či úplně zmizet.¹²³

3.6 Závěr kapitoly a představení SDEU pro potřeby práce

Ve třetí kapitole byla představena problematika soudního aktivismu, jeho výzkum, stejně tak jako se snažila vysvětlit důvody, pro které SDEU soudní aktivismus používá. Společně s druhou kapitolou také nastínila roli a postavení SDEU, se kterým tato práce pracuje. Diplomová práce operuje s paradigmatem, že Soudní dvůr EU je institucionálním aktérem, který operuje v politickém systému evropské unie na základě jemu svěřených pravomocí a je aktivním aktérem integračního procesu Evropy. Výsledná činnost Soudního dvora je pak součtem jak interního kontextu, který je utvářen většinovým rozhodnutím několika soudců, tak i externího konsensu, kdy je soud v určitém měřítku ovlivněn pozicí jednotlivých členských států či ostatních institucí EU. Interní dialog probíhá mezi soudci SDEU a generálními advokáty, externí dialog je pak veden mezi akademiky, právními znalci a jednotlivými právníckými profesemi ze všech členských zemí EU i mimo ně.¹²⁴ I přes tuto „roztříštěnost“ je však v této práci SDEU považován jako jeden aktér a jako jedna instituce, která má vliv na podobu evropské integrace. Tato diplomová práce navíc považuje SDEU za aktivistický soud, a shoduje se s názory Dorte Martinsen, že je důležité nezobecňovat tendence Soudního dvora a je potřeba se na každé rozhodnutí dívat zvlášť a zkoumat míru soudního aktivismu pro každý jeden případ. Práce si také klade za cíl interdisciplinární přístup a kombinuje metody politologie, práva a teorií evropské integrace.

---

¹²² Saurugger a Terpan, „*Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?*“, s. 12-13.

¹²³ Saurugger a Terpan, „*Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?*“, s. 13.

¹²⁴ Alec Stone Sweet, Alec. *Governing with Judges: Constitutional Politics in Europe*. (New York : Oxford University Press, 2000, 232 s.), s. 135

4. Ochrana investic v EU a problematika intra-EU BITs

V následující části práce představí problematiku ochrany mezinárodních investic v EU, kdy velmi stručně uvede čtenáře do obecné problematiky tohoto odvětví a následně se zaměří zejména na problematiku bilaterálních investičních smluv, které byly uzavřeny mezi dvěma členskými státy EU. Důraz je pak zejména kladen na právní problematiku a problematiku z pohledu evropských studií, které tyto smlouvy představují. Pochopení a úvod do problematiky je stěžejní pro rozhodnutí SDEU v případě Achmea, který bude práce následně zkoumat z pohledu soudního aktivismu.

4.1 Úvod do problematiky

V roce 2016 jeden z nejvýznamnějších investičních právníků Gary Born přirovnal systém mezinárodní ochrany investic k populárnímu televiznímu seriálu „Hra o trůny“, když v rozhovoru pro arbitrážní komunitu prohlásil, že: „*stejně tak jako Sedm Království, mezinárodní investiční arbitráže si užívaly dlouhého a zlatavého léta, nicméně zima se blíží*“¹²⁵. V rozhovoru dále apeloval na mezinárodní komunitu k větší obraně celého systému ochrany investic.¹²⁶ Poukazoval tak nejen na dění v Latinské Americe, kdy se řada států regionu v posledních letech rozhodla odstoupit od mezinárodních investičních smluv a vystoupit z mezinárodních organizací zabývajících se ochranou investic. Latinskoamerické státy tak učinily zejména v návaznosti na zvětšující se množství investičních sporů, které proti nim byly zahájeny.¹²⁷ Ještě více se však jeho slova potvrdila ve vztahu k systému ochrany investic v Evropské unii, kde se v roce 2016 naplno otevřela otázka neslučitelnosti mezinárodních investičních smluv s celým evropským právem. Tuto problematiku vyřešil až právě Soudní dvůr EU, který svým rozhodnutím potvrdil neslučitelnost určitých investičních smluv s právem EU, a tudíž tyto smlouvy byly v roce 2021 ukončeny.

4.2 Systém mezinárodní ochrany investic

Mezinárodní ochrana investic je politicko-právním odvětvím, které prošlo historickým vývojem a které je značně ovlivněno rozdílnou ekonomickou situací jednotlivých států, které spolu v rámci prohloubení obchodních styků uzavírají mezinárodní smlouvy.¹²⁸ Celý systém se tak řídí mezinárodním právem veřejným a základním stavebním kamenem je mechanismus řešení sporů formou nezávislé mezinárodní arbitráže. Mezinárodní arbitráže mohou být zahájeny, pokud je porušena mezinárodní investiční smlouva, kdy máme dva základní typy mezinárodních investičních smluv – dvoustranné mezinárodní dohody o ochraně investic (*Bilateral Investments Treaties – BITs*), a mnohostranné investiční smlouvy, jako je např. **NAFTA** (*North American Free Trade Agreement*).¹²⁹ Další důležitá investiční mnohostranná dohoda je i Energetická charta (*Energy Charter Treaty – ECT*), uzavřená v roce 1994, která je zaměřena pouze na sektorovou oblast energetiky. Stranami donedávna byly všechny členské státy EU včetně EU

¹²⁵ Alison Ross, “Game of Tribunals” – winter is coming, warns Born”, *Global Arbitration Review*, 15 červenec 2016.

¹²⁶ *Ibid.*

¹²⁷ Luciana Ghiotto, Cecilia Olivet a Bettina Müller, “Impacts of investment arbitration against Latin America and the Caribbean: ISDS in Numbers”. *Transnational Institute website* (2017).

¹²⁸ Vladimír Kostka, “Mezinárodní investiční spory před obecnými soudy?”, *Bulletin advokacie* 12 no. 1 (2012).

¹²⁹ Florence Dafe, a Zoe Williams, “Banking on courts: financialization and the rise of third-party funding in investment arbitration”, *Review of International Political Economy* vol. 28, no. 5, (2021): s. 1365-1367.

samotné a dále země východní Evropy, Kavkazu a Japonsko.¹³⁰

V současné době je uzavřených více než 3000 investičních smluv¹³¹, a bylo prokázáno, že tyto smlouvy napomohly k ekonomickému růstu a zvětšení objemu obchodu mezinárodního kapitálu. Všechny tyto mezinárodní investiční smlouvy obsahují určité standardy mezinárodního práva veřejného, které chrání zahraniční investory před nepříznivým zásahem domovského státu, ve kterém se daný zahraniční investor rozhodne investovat. Typicky smlouvy zajišťují rovné zacházení s investory, doložku nejvyšších výhod, zákaz vyvlastnění bez spravedlivé kompenzace, ochrana legitimního očekávání a právo na řádný proces.¹³²

Mezi nejvýznamnější část investičních smluv patří ustanovení stanovující způsob řešení případného sporu. Existuje velké množství arbitrážních institucí a arbitrážních pravidel, které se používají pro vyřešení sporů mezi státy a investory. Nejvíce využívané je Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic (*International Centre for Settlement of Investment Disputes – ICSID*) se sídlem ve Washingtonu D.C., které bylo zřízeno Světovou bankou (*World Bank – WB*) v roce 1966.¹³³ ICSID umožňuje nestranné profesionální vyřešení investičního sporu, je plně nezávislý na jednotlivých státech a poskytuje stále zázemí pro pořádání arbitráží a případně i ad hoc arbitráží. Dalšími důležitými investičními institucemi, které se zabývají řešením investičních sporů, jsou dále např. Mezinárodní obchodní komora v Paříži (*International Chamber of Commerce – ICC*), londýnský soud pro mezinárodní arbitráže (**LCIA**) nebo Mezinárodní arbitrážní centrum v Hong Kongu (**HKIAC**). Velmi významná jsou i arbitrážní pravidla **UNCITRAL**, která spravuje Komise **OSN** pro mezinárodní obchodní právo.¹³⁴

Jedním z charakteristických aspektů celého systému je i snadný výkon rozhodčích nálezů. Pokud kterýkoliv z výše uvedených tribunálů shledá porušení investiční smlouvy, tak je zahraničnímu investorovi připuštěna finanční kompenzace. Díky Newyorské úmluvě o uznání cizích rozhodčích nálezů je pak velmi snadné odškodnění investora, kdy v případě nedobrovolného výkonu arbitrážního rozhodnutí může být uspokojen z majetku daného státu nacházejícího se kdekoli v zahraničí.¹³⁵

4.3 Počátky mezinárodní ochrany investic

Historicky se potřeba chránit mezinárodní investice objevila až po druhé světové válce, jelikož do té doby převažovala koloniální nadvláda a právní systémy velkého množství zemí byly provázány s právními systémy koloniálních a obchodních velmocí typu Velká Británie, Francie či USA, které obstarávaly většinu mezinárodního obchodu. I ve státech, které formálně nebyly

---

¹³⁰ Eberhardt, Olivet and Steinfort, “*One Treaty to rule them all: The ever-expanding Energy Charter Treaty and the power it gives corporations to halt the energy transition*”, s. 24.

¹³¹ ICSID, “Database of Bilateral Investment Treaties”.

¹³² Manuel Abdala, “Chorzów’s Standard Rejuvenated: Assessing Damages in Investment Treaty Arbitrations”, *Journal of International Arbitration*, vol. 25 no. 1, (2008), s. 221.

¹³³ Michael Tupman, “Case Studies in the Jurisdiction of the International Centre for Settlement of Investment Disputes”, *The International and Comparative Law Quarterly* vol. 35 no. 4 (1986), s. 813.

¹³⁴ ISDS Academic Forum Working Group, “Empirical Perspectives On Investment Arbitration: What Do We Know? Does It Matter?”, s. 5-6.

¹³⁵ Dafe, a Williams, “*Banking on courts: financialization and the rise of third-party funding in investment arbitration*”, s. 1365.

pod koloniální nadvládou, byly pro obchod s nimi vytvořeny enklávy, které se řídily právem daných zemí a mezinárodním obchodníkům se tak dostávalo přímé ochrany jejich investic domácím právem koloniálních zemí. Dodržování tohoto režimu bylo mnohdy vynucováno diplomaticky a případně i vojensky.¹³⁶ Po druhé světové válce, kdy započala vlna dekolonizace, se řada nových států osamostatnila a jako jeden z prvních kroků znárodnila majetek a investice bývalých koloniálních velmocí a jejich investorů. Van Harten tak přímo dodává, že většina prvních investičních arbitrází „následovala v návaznosti na vlnu zahraniční invaze nebo okupace“.¹³⁷ Jak např. poukazuje ve svém článku Sourgens, tak konkrétně znárodnění francouzsko-britské společnosti Suezského průplavu, které provedl Egypt za vlády Gamála Násira, vedlo západní státy k vytvoření systému ochrany investic pomocí mezinárodních investičních smluv, které společně s nově vytvořeným arbitrážním centrem, vzniklým na základě Washingtonské úmluvy, dala za vznik mezinárodní arbitráži, která se zabývala spory mezi státy a investory.¹³⁸

Arbitrážní centrum umožňovalo mezinárodním investorům překonat obavy, které měli při rozhodování, zda investovat v zemích, jejichž právní a socio-ekonomická úroveň byla na značně nižší úrovni, jelikož jim byla garantována ochrana poskytovaná mezinárodním právem. Těmto státům pak na druhou stranu mezinárodní investice poskytly velmi potřebný kapitál pro stimulaci ekonomického růstu.¹³⁹

První mezinárodní investiční smlouva (**BIT**) byla uzavřena v roce 1959 mezi Německem a Pákistánem.¹⁴⁰ K dnešnímu dni bylo uzavřeno více než 3000 těchto smluv, které se tak staly jedním z nejdůležitějších nástrojů řešení mezinárodních investičních sporů a které značně zvětšily tok investic mezi jednotlivými státy.¹⁴¹ Nicméně, jak podotýkají ve svém článku Newcombe a Paradell, je důležité si uvědomit že „až do roku 1968 BIT pouze poskytovaly mezistátní způsob pro řešení sporů prostřednictvím ustanovení rozhodčího tribunálu nebo předložení sporu Mezinárodnímu soudnímu dvoru. První BIT, která výslovně začlenila ustanovení o rozhodčím řízení mezi investorem a státem, i když s výhradami, byla BIT mezi Indonésií a Nizozemskem z roku 1968.“¹⁴² První BIT, která umožnila investorovi zažalovat cizí stát přímo a vznést spor před Mezinárodní investiční tribunál, byla až italsko-chilská BIT z roku 1969.¹⁴³ Od této doby můžeme hovořit o novém systému řešení sporů mezi státem a investorem (známý pod zkratkou **ISDS** – *Investor-state dispute settlement*).¹⁴⁴

4.4 Základní funkce a principy investičních smluv

Mezinárodní investiční smlouvy jsou typem smluv standardně uzavíraných mezi dvěma

¹³⁶ Roman Kališ, „Vývoj mezinárodního investování a právní úpravy ochrany investic“, s. 8.

¹³⁷ Gus Van Harten, *Investment Treaty Arbitration and Public Law*, (Oxford, Oxford University Press, 2008, 214 s) s. 17.

¹³⁸ Frédéric G. Sourgens, “Keep the Faith: Investment Protection Following the Denunciation of International Investment Agreements”, *Santa Clara Journal of International Law*, vol 11. No. 2 (2013), s. 344-345.

¹³⁹ Thomas Schultz, a Cédric Dupont, “Investment Arbitration: Promoting the Rule of Law or Over-empowering Investors? A Quantitative Study”, *The European Journal of International Law* vol. 25, no. 4, (2015), s 1151-1153.

¹⁴⁰ Andrew Newcombe, and Lluís Pradell, “*Law and Practice on Investment Treaties: Standards of Treatment*”, s. 41-43.

¹⁴¹ Christina Binder, “A Treaty Law Perspective on Intra-EU BITs”, *Journal of World Investment & Trade* vol. 17 (2016), s. 964-966.

¹⁴² Newcombe, and Pradell, “*Law and Practice on Investment Treaties: Standards of Treatment*”, p. 44.

¹⁴³ *Ibid*, p. 45.

¹⁴⁴ Anthea Roberts, “State-to-State Investment Treaty Arbitration: A Hybrid Theory of Interdependent Rights and Shared Interpretive Authority”, *Harvard International Law Journal* vol. 55 no. 1 (2014), s. 10-12.

suverénními státy s cílem prohloubení mezinárodního toku investic mezi signatáři.¹⁴⁵ Jejich podstatou je ochrana investic zahraničních investorů mezinárodním právem v dané signatářské zemi. Ze své podstaty jsou BITs uzavírány tradičně mezi vyspělými státy, které pro své investory hledají nové trhy, a na druhé straně mezi méně vyspělými státy, jejichž právní systém a ochrana majetku není na takové úrovni, aby mezinárodním investorům umožňovala bezproblémový a bezpečný proces jejich investic.¹⁴⁶ Primárně jde o ochranu před vyvlastněním či jiným zásahům hostitelského státu, kdy klasické BIT obsahují standardy spravedlivého zacházení, zákaz vyvlastnění bez spravedlivé kompenzace, zákaz diskriminace a další záruky.¹⁴⁷

V neposlední řadě také poskytují zahraničnímu investorovi možnost při porušení jednoho ze standardů mezinárodního práva vyjádřeného v BIT zažalovat daný stát přímo u mezinárodní arbitráže, která rozhoduje o sporu. Tím je zaručeno, že stát, který je zde na straně přímého účastníka, bude mít stejné postavení jako investor a mezinárodní investiční arbitráž tak umožňuje dosažení nezávislého a spravedlivého rozhodnutí bez možnosti nátlaku ze strany státu, ke kterému by mohlo dojít, pokud by se spor řešil u vnitrostátních soudů. Tato arbitrážní klauzule tak v mezinárodních investičních smlouvách poskytuje právo na spravedlivé urovnání investičního sporu před mezinárodním arbitrážním tribunálem, a podle velkého množství investičních právníků je tak tato klauzule považována vůbec za nejdůležitější právo poskytované těmito smlouvami.¹⁴⁸

4.5 Ochrana investic v EU

Tato diplomová práce se však zabývá pouze zlomkem z více než 3000 investičních smluv, které byly od roku 1959 uzavřeny. V rámci EU je nutné rozlišovat dva typy investičních smluv – a to **intra-EU BITs** (intra-unijní investiční smlouvy) a **extra-EU BITs** (extra-unijní investiční smlouvy), kdy dělícím znakem mezi oběma typy je členství či nečlenství protistrany v EU.¹⁴⁹

4.5.1 Intra-EU BIT

Před rokem 2020 bylo v platnosti 196 intra-EU BITs.¹⁵⁰ Nejstarší takovou smlouvou byla dohoda mezi Spolkovou republikou Německo a Řeckou republikou z roku 1961, a nejnovější je intra-EU BIT z roku 2008 mezi Litvou a Chorvatskem. Tři vlny rozšíření EU o nové členské státy v letech 2004, 2007 a 2013, ve svém důsledku zapříčinily razantní navýšení počtu aktivních intra-EU BITs.¹⁵¹ Pozornost vědecké debaty o tyto smlouvy ještě více zesílila v návaznosti na přijetí Lisabonské smlouvy v roce 2009, která zařadila politiku mezinárodní ochrany investic mezi

---

¹⁴⁵ Lukasz Kulaga, "Implementing Achmea: The Quest for Fundamental Change in International Investment Law", *Polish Yearbook of International Law* v. 1 (2019), s. 228-230.

¹⁴⁶ Christer Soderlund, "Intra-EU BIT Investment Protection and the EC Treaty", *Journal of International Arbitration* vol. 24 no. 5 (2007), s. 455.

¹⁴⁷ Igor Materljan, "Investment Protection and the EU Law", *International Commercial Arbitration Review* vol. 114 (2018), s. 116-117.

¹⁴⁸ Christopher Ryan, "Meeting Expectations: Assessing the Long-Term Legitimacy and Stability of International Investment Law", *International Commercial Arbitration Review* vol. 114 (2018), s. 733.

¹⁴⁹ Ursula Kriebaum, "The Fate of Intra-EU BITs from an Investment Law and Public International Law Perspective", *ELTE Law Journal* vol. 1 (2015), s. 27.

¹⁵⁰ *Ibid*, s. 27.

¹⁵¹ Tomáš Fecák, "Mezinárodní dohody o ochraně investic a právo Evropské unie", (Praha: Wolters Kluwer, 2015, 548 s), s. 280.

výlučné pravomoci EU.¹⁵² Z tohoto důsledku se téma mezinárodní ochrany investic dostalo do popředí zájmu evropských institucí, členských států a v neposlední řadě i akademické obce.

4.5.2 Historie intra-EU BITs

Před rokem 2004 existovaly pouze dvě intra-EU BITs, a to již zmíněná Řecko-Německá z roku 1961 a Portugalsko-Německá z roku 1968, obě uzavřené ještě před přijetím Řecka a Portugalska mezi tehdejší Evropská společenství. Všechny intra-EU BITs jsou tak ze své podstaty důsledkem geopolitických změn na mapě Evropy. Nicméně tyto dvě smlouvy po celou dobu své existence nebyly příčinou investičního sporu před mezinárodní arbitráží.¹⁵³

Předmětem zájmu se tak intra-EU BITs staly až po velkém rozšíření EU v roce 2004 a následně v roce 2007 a 2013, kdy se členskými státy stala velká řada post-komunistických států ze střední a východní Evropy, které zejména v 90. letech uzavřely velkou řadu BITs převážně se starými členskými státy EU. Jak již bylo zmíněno, jednou z rolí BITs je umožnění přílivu zahraničních investorů do země. Je důležité si ale uvědomit, že tyto smlouvy byly v době svého podpisu pouze mezinárodní investiční smlouvy mezi členskými státy EU a třetími zeměmi, které hrály výraznou roli pro transformaci a rozvoj ekonomik v těchto zemích.¹⁵⁴

Tyto smlouvy byly také v době svého podpisu vehementně podporovány ze strany EU a Komise, které v nich viděly vhodný nástroj k tomu, aby jednotlivé země a jejich ekonomiky rychle a úspěšně provedly obdobím transformace z centrálně řízených ekonomik na tržní model hospodářství a aby tyto země připravily na jejich případné členství v EU do budoucna.¹⁵⁵ Studie z roku 2019 prokázala, že investiční smlouvy byly jedním z hlavních důvodů rychlého přírůstku zahraničního kapitálu (*Foreign Direct Investments - FDI*) do post-komunistických zemí, což urychlilo jejich ekonomický rozvoj.¹⁵⁶ Česká republika mezi lety 1991-2012 uzavřela 71 BITs, a patřila mezi země s nejvíce uzavřenými smlouvami v daných letech. S přistoupením ČR do EU v roce 2004 se stalo 18 smluv intra-EU smlouvami.¹⁵⁷ Díky dalším vlnám rozšiřování EU v letech 2007 a 2013 se celkový počet intra-EU BITs vyšvihl ke 196, což začalo způsobovat řadu problémů mezi starými a novými členskými státy EU.¹⁵⁸

4.5.3 Problémy mezi starými a novými členy EU

Největší problém představoval fakt, že se nové členské státy na základě intra-EU BITs stávaly častým terčem investorských žalob, zejména ze strany starých členských států ze západní Evropy,

¹⁵² Evropská komise, *Fakta o EU, Politiky*.

¹⁵³ V důsledku řecké dluhové krize se zvažovala žaloba německých investorů proti Řecku, nicméně nakonec se neuskutečnila, protože až „antická“ podoba BIT mezi Řeckem a Německem z roku 1961 neobsahovala arbitrážní doložku pro řešení sporů, více zde: James Wilson, “Germans seek lawsuits over Greek debt swap”, *Financial Times*, 12. 3. 2012.

¹⁵⁴ Kulaga, “*Implementing Achmea: The Quest for Fundamental Change in International Investment Law*” s. 228-230.

¹⁵⁵ Cecilia Olivet, “A test for European solidarity: The case of intra-EU Bilateral Investment Treaties”, *Transnational Institute*, s. 5-7.

¹⁵⁶ Zbigniew Zimny, “*FDI has benefitted the EU members from Central and Easter Europe and can continue to do so*”, *Columbia Centre on Sustainable Investment*.

¹⁵⁷ ICSID, “*Database of Bilateral Investment Treaties*”.

¹⁵⁸ Olivet, “*A test for European solidarity: The case of intra-EU Bilateral Investment Treaties*”, s. 5.

jejichž investoři využili právo zažalovat hostitelský stát přímo u mezinárodní arbitráže na základě intra-EU BITs, čímž nejenže obešli soudní systém členského státu, ale i soudní systém EU.¹⁵⁹ Od roku 2004 bylo zaznamenáno více než 90 investičních sporů, které byly započaty na základě porušení intra-EU BIT, což je v porovnání s tím, že proti západoevropským státům EU bylo vedeno pouze 13 sporů, opravdu velký nepoměr.¹⁶⁰ Jelikož většinu těchto sporů začali investoři z jiných členských států EU, vyvolalo to mnoho otázek, jak je to možné, protože tyto státy jsou součástí vnitřního trhu EU, a měly by tedy mít stejnou úroveň ochrany investorů jako staré členské státy ze západní Evropy. Část akademické obce, neziskové asociace a spolky pak začaly poukazovat na to, že celý investiční systém je zneužíván zahraničními investory.

4.5.4 Česká republika jako cíl investorských žalob

Zejména Česká republika se stala hlavním terčem těchto investičních žalob v souvislosti s velkým množstvím uzavřených smluv. Dohromady do konce roku 2021 ČR čelilo 40 mezinárodním arbitrážím a 29 z nich bylo právě iniciováno na základě intra-EU BITs, kdy ČR byla nejvíce žalovaná ze strany německých investorů (12x), následovaných nizozemskými (6x)¹⁶¹. Ze statistik je patrné, že Česká republika je v Evropě nejvíce žalovaným státem a celosvětově je 5. nejčastějším cílem investorských žalob po Argentíně, Venezuele, Mexiku a Indii.¹⁶² Historicky také první spor, v němž se právě řešila otázka neslučitelnosti intra-EU BITs s evropským právem byl investiční spor *Eastern Sugar v. Česká republika*, který byl zahájen pouze měsíc poté, co se ČR stala členským státem EU, čímž se tento případ navíc stal prvním investičním sporem, který byl zahájen na základě intra-EU BIT.¹⁶³ Tento spor, společně se sporem *Achmea v. Slovensko*¹⁶⁴ vyvolal značnou vlnu nevole a ještě více usměrnil akademickou a politickou debatu, protože ke změně legislativy, která zapříčinila investiční spor, došlo v důsledku přistoupení daných žalovaných států do EU a uzpůsobení právnímu řádu normám společného trhu. V těchto a dalších případech tak docházelo ve výsledku k tomu, že nové členské státy byly žalovány na základě toho, že přizpůsobovaly legislativu podmínkám EU a ocitly se tak v situaci, kdy by buď musely porušit investiční smlouvy anebo nesplnit povinnosti vyplývající z jejich nově nabytého unijního členství.

4.6 Problematika investičních smluv EU v akademické debatě

Od roku 2004 se razantně zvětšilo množství studií a akademických článků o dané problematice, je však důležité poznamenat, že naprostá většina z nich se věnuje všemožným právním problémům a jen málo z nich se problému věnuje z pohledu evropských studií, a to např. optikou evropské solidarity a loajální spolupráce. Tato práce bude v následující aplikační části spojovat právní a politologický přístup s cílem rozšíření pohledu na problematiku spojenou s intra-EU BITs právě z úhlu evropských studií.

Stav vědecké debaty lze rozdělit na dvě hlavní témata, tím prvním jsou právě právní otázky,

---

¹⁵⁹ Fecák, “*Mezinárodní dohody o ochraně investic a právo Evropské unie*”, s. 321.

¹⁶⁰ Olivet, “*A test for European solidarity: The case of intra-EU Bilateral Investment Treaties*”, s. 5-7.

¹⁶¹ Investment Policy Hub, “*Investment Dispute Settlement Navigator*”.

¹⁶² Olivet, “*A test for European solidarity: The case of intra-EU Bilateral Investment Treaties*”, s. 5.

¹⁶³ Eastern Sugar v. Česká republika, investiční spor SCC No. 088/2004.

¹⁶⁴ Achmea v. Slovensko, investiční spor řešení pomocí arbitrážních pravidel UNCITRAL, PCA spor pod číslem No. 2008-13 (dříve znám pod názvem Eureko B.V. v. Slovensko).

kterým dominuje spor o nadřazenosti mezinárodního či evropského práva. Tato debata bude uvedena jako první. Druhé téma se bude zabývat rovinou politickou a ekonomickou, která se více zabývá faktickými dopady intra-EU BITs, v jehož středu zájmu je převážně otázka případného narušení solidarity, loajální spolupráce až případně „diskriminace“ nových členských států na úkor starých.

4.7 Vědecká debata o intra-EU BITs z pohledu práva

Právní debata rozděluje akademickou obec na dva tábory, kdy na jedné straně jsou příznivci investiční ochrany argumentující tím, že jsou intra-EU BITs žádoucím doplňkem ochrany investorů (což je pohled převážné většiny právních odborníků na investiční právo), a druhou skupinu která naopak tvrdí, že se jedná o anomálii na vnitřním trhu EU mající přímé negativní účinky na evropskou integraci a je jí hrozbou (tento názor je od roku 2004 opakovaně vyjadřován Evropskou Komisí a je podporován specialisty na evropské právo).¹⁶⁵ Ve výsledku se však jedná čistě o spor mezi mezinárodním a evropským právem o to, které z nich je v prostoru EU „nadřazené“.¹⁶⁶ Jak popisují Šturma a Balaš, oba právní systémy upravují přímo či nepřímo právo mezinárodních investic a jejich ochranu, nicméně každý z těchto dvou systémů na ně pohlíží z jiné perspektivy, a proto dochází k jejich kolizi.¹⁶⁷

Ještě před popisem sporných otázek této vědecké debaty je nutné zdůraznit, že rozhodnutí SDEU v případě *Achmea*¹⁶⁸ v roce 2018 vedlo k faktickému „vyřešení“ problému, když SDEU potvrdil svůj striktní postoj k nadřazenosti evropského práva na území jeho členských států.¹⁶⁹ *Achmea* následně podepsala smlouvu o ukončení všech intra-EU BITs, k čemuž došlo v roce 2021. Nicméně tím, že SDEU ve svém odůvodnění pouze vyjádřil nekompatibilitu intra-EU BITs s právem EU bez dostatečného odůvodnění, na což poukazuje např. Profeldová,¹⁷⁰ jsou právní rozpory a konflikty ve vědecké debatě stále aktuální.

4.7.1 Hmotněprávní a procesněprávní záruky ochrany investic v EU

Jak popisuje Wehland, pokud by intra-EU BITs obsahovaly pouze hmotněprávní úpravu, jejich vztah s právem EU by pravděpodobně nevyvolal žádné problémy. Fakt, že stát poskytuje investorům z jiného členského státu určitá práva a spravedlivé zacházení, by k právu EU byl vnímán jako částečně doplňkový a částečně duplicitní, rozhodně by však nepředstavoval žádný rozpor mezi oběma právními systémy.¹⁷¹ V jádru problému jsou tak procesní práva, obsažená v investičních smlouvách, která dávají investorům možnost zahájit spor u mezinárodního

¹⁶⁵ Fecák, „Mezinárodní dohody o ochraně investic a právo Evropské unie“, s. 342.

¹⁶⁶ Dimitry Kochenov a Nikos Lavranos, „Achmea versus the Rule of Law: CJEU’s Dogmatic Dismissal of Investors’ Rights in Backsliding Member States of the European Union.“ *Hague Journal on the Rule Law* 14 (2022), s. 195-202.

¹⁶⁷ Pavel Šturma a Vladimír Balaš, „Mezinárodní ekonomické právo“, (Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2. vydání, 2013, 544 s), s. 306.

¹⁶⁸ Soudní dvůr EU, „Rozsudek v případě Achmea - “C-284/16” *InfoCuria websites*.

¹⁶⁹ Matteo Fermeğlia, a Alessandra Mistura, “Killing all birds with one stone: Is this the end of Intra-EU BITs (as we know them)?” *Blog of the European Journal of International Law*.

¹⁷⁰ Tereza Profeldová, “The Aftermath of the Achmea Case”, s. 336–340.

¹⁷¹ Hanno Wehland, “Intra-EU Investment Agreements and Arbitration: Is European Community Law An Obstacle?” *International and Comparative Law Quarterly* 58 no. 2 (2009), s. 297-320.

arbitrážního tribunálu.¹⁷² Tyto investiční arbitrážní tribunály totiž stojí mimo rámec soudní soustavy EU, a to je problém zejména pro SDEU, jelikož by se arbitrážní tribunály mohly vyjadřovat a interpretovat právo EU, na což má monopol pouze SDEU prostřednictvím národních soudů, které se na SDEU obracejí pomocí řízení o předběžné otázce.¹⁷³ Tento fakt tak ve svém výsledku vedl k rozhodnutí SDEU o nadřazenosti práva EU v rozhodnutí *Achmea*.

4.7.2 Kritika rozhodnutí SDEU v oblasti ochrany investic

Po rozsudku *Achmea* se začalo v akademické debatě hovořit o tom, že SDEU vyhlásil válku systému ochrany investic a mezinárodním arbitrážím. Tento názor zastává např. Uzelac.¹⁷⁴ Další autoři jako Dajic¹⁷⁵ a Kouktakos¹⁷⁶ se snaží poukazovat na fakt, že rozhodnutí SDEU je pochopitelné v tom smyslu, že se Soudní dvůr staví do role nevyšší autority na výklad evropského práva, nicméně zároveň svým rozhodnutím značně narušuje soudržnost a univerzální platnost celého systému mezinárodního práva. Nagy pak ve svém článku připomíná, že intra-EU BITs neobsahují žádnou atypickou nebo přehnanou ochranu mezinárodním investorům, ale že obsahují pouze běžné standardy a záruky, které jsou v souladu s ústavními principy a tradicemi vyspělých právních systémů, a tudíž nevidí jediný důvod pro jejich zrušení.¹⁷⁷ V neposlední řadě pak Lavranos a Kochenov ve svém článku ukončení intra-EU BITs kritizují, protože se podle nich razantně oslabuje postavení a ochrana investorů, jelikož intra-unijní BITs obsahovaly specifickou ochranu jejich práv, které unijní právo neobsahuje (což je i přiznáno i samotným Dvorem v rozhodnutí *Achmea*).¹⁷⁸

Na druhé straně debaty pak stojí převážně evropští právníci a akademici, kteří zastávají názor o nadřazenosti práva EU a tím pádem dedukují absolutní neslučitelnost intra-EU BITs s unijním právním řádem. Mezi představitele tohoto náhledu patří zejména De Witte¹⁷⁹ či Hindelang¹⁸⁰. De Witte ve svém díle prosazuje autonomii a nadřazenost evropského práva, a zejména poukazuje na fakt, že ze zásady nadřazenosti plyne pro členské státy povinnost nekompatibilní pravidla vnitrostátního práva zrušit či změnit a mezinárodní smlouvy vypovědět.¹⁸¹

Vědecká debata o právních problémech intra-EU BITs je opravdu bohatá a obsáhlá, výše byly ve zkratce představeny základní otázky a problémy, stejně jako nejvýznamnější představitelé obou

---

¹⁷² *Ibid*, s. 298-302.

¹⁷³ Fecák, "Mezinárodní dohody o ochraně investic a právo Evropské unie", s. 336.

¹⁷⁴ Allan Uzelac, "Why Europe Should Reconsider its Anti-Arbitration Policy in Investment Disputes", *Access to Justice in Eastern Europe* vol. 2 no. 1 (2019), s. 12-13.

¹⁷⁵ Sanja Đajić, "The Achmea Cases: Story on Treaty Interpretation, Forum Competition and International Law Fragmentation.", *Zbornik Radova Pravnog Fakulteta*, vol. 52, no. 3 (2018).

¹⁷⁶ Panos Koutrakos, "The autonomy of EU law and international investment arbitration", *Nordic Journal of International Law* 88, no. 1 (2019).

¹⁷⁷ Csongor Istvan Nagy, "Intra-EU bilateral investment treaties and EU law after Achmea: 'Know Well What Leads You Forward and What Hold You Back'", *German Law Journal* 19 no. 4 (2017).

¹⁷⁸ Kochenov, and Lavranos, "*Achmea versus the Rule of Law: CJEU's Dogmatic Dismissal of Investors' Rights in Backsliding Member States of the European Union.*"

¹⁷⁹ Bruno de Witte, "Direct Effect, Primacy and the Nature of the Legal Order".

¹⁸⁰ Steffen Hindelang, "Circumventing Primacy of EU Law and the CJEU's Judicial Monopoly by Resorting to Dispute Resolution Mechanisms Provided for in Inter-se Treaties? The Case of Intra-EU Investment Arbitration" *Legal Issues of Economic Integration* vol. 39 no. 2 (2012).

¹⁸¹ de Witte, "Direct Effect, Primacy and the Nature of the Legal Order", s. 220-225.

protichůdných skupin. Obecně lze však říct, že akademických článků a příspěvků, které obhajují investiční systém a prosazují nadřazenost mezinárodního práva před právem EU a nevidí problém jejich existence společně s právem EU, je většina (kromě výše zmíněných např. i Stoppioni¹⁸²).

4.8 Vědecká debata o intra-EU BITs z pohledu politologie

V jádru této debaty je spor o to, jestli mají intra-EU BITs rozdělovací až diskriminační znaky mezi jednotlivými členskými státy a zda tedy intra-EU BITs nerozdělují a neprohlubují rozdíly mezi novými a starými členskými státy. Této problematice je věnováno v odborné literatuře jen malé množství prostoru a zdrojů není mnoho.

4.8.1 Rozpor mezi starými a novými členskými státy

Jedním z hlavních argumentů ve prospěch toho, že intra-EU BITs rozdělují a prohlubují rozdíly mezi členskými státy je fakt, že staré členské státy ze západní Evropy nikdy nepocit'ovaly důvod mezi sebou uzavřít BITs.¹⁸³ Tento fakt je vysvětlován např. Soderlundem tím, že logicky západní státy měly vyspělou právní kulturu, a proto již od samého začátku nepotřebovaly speciální závazky ochrany investic pomocí mezinárodního práva.¹⁸⁴ De Witte však na tuto argumentaci reaguje tím, že v současné době v důsledku přistoupení zemí bývalého komunistického bloku do EU se právní ochrana a obecně úroveň právního státu nových členských států dostatečně vyrovnala normám starých členských států, a proto již intra-EU BITs nejsou potřebné pro svůj primární účel a mají být zrušeny.¹⁸⁵

Dalším důležitým argumentem ve prospěch ukončení všech intra-EU BITs uvádí ve své publikaci Cecilia Olivet z Transnational Institute, což je mezinárodní výzkumný a neziskový institut, který si dává za cíl budovat spravedlivou, demokratickou a udržitelnou planetu.¹⁸⁶ Ve své studii Olivet kritizuje fakt, že intra-EU BITs jsou často zneužívány investory ze starých členských zemí pro žalobu před mezinárodním arbitrážním tribunálem a že nové členské státy tyto spory stojí miliony eur a to i tehdy, když spor vyhrají, protože arbitrážní náklady na právní obhajobu či arbitrážní poplatky jsou značné.¹⁸⁷ Zejména Česká republika a Slovensko byly arbitrážemi nejvíce postihnuty, což Olivet dává za vinu vágně formulovaným BITs, které tak dávají investorům poměrně široké možnosti žalovat daný stát, ačkoliv změnil legislativu z důsledků svých závazků k EU či např. z důvodů ochrany životního prostředí a u domácích či evropských soudů by tyto případy jistě neuspěly.¹⁸⁸ Olivet také kritizuje postoj západních vlád, zejména postoj Nizozemska, které vehementně podporovalo zachování intra-EU BITs v platnosti. Nizozemsko tento svůj

¹⁸² Eduardo Stoppioni, "Disentangling Clashes of Paradigms: Member States Reinstate EU Law Philosophy Terminating BITs in the Internal Market." *EU Law Live*.

¹⁸³ Fecák, "Mezinárodní dohody o ochraně investic a právo Evropské unie", s. 314-320.

¹⁸⁴ Soderlund, "Itra-EU BIT Investment Protection and the EC Treaty", s. 455.

¹⁸⁵ De Witte, "Direct Effect, Primacy and the Nature of the Legal Order", s. 187-191.

¹⁸⁶ Transnational Institute je také znám pro svůj boj proti arbitrážnímu systému, BITs a arbitrážním organizacím jako je ISCID převážně v Jižní Americe, ve které se nachází nejvíce žalovaných států a které ročně platí astronomické částky právě v důsledku pochybných arbitráží, které jsou možné na základě BITs uzavřených v 90. letech.

¹⁸⁷ Olivet, "A test for European solidarity: The case of intra-EU Bilateral Investment Treaties", s. 5.

¹⁸⁸ *Ibid*, s. 6-7.

postoj hájí i z důvodu, že je formálním sídlem velkých mezinárodních firem, které pak díky faktu, že jsou právníckými osobami podle nizozemského práva, mohou využívat široké ochrany svých investic díky velkému množství BITs, které Nizozemské království v minulosti uzavřelo, a díky tomuto faktu ekonomicky profituje.¹⁸⁹ Postoj nizozemské vlády pak podrobněji popisuje i článek od Lavranose, který v něm však vidí naopak pozitivní příklad státu bránící arbitrážní systém a ochranu investorů.¹⁹⁰

4.8.2 Investiční arbitráže v EU narušují solidaritu a spolupráci členských států

Olivet kritizuje i arbitrážní komunitu právníků, kteří logicky nejvíce profitují ze sporů (ať už jsou najati jednou či druhou stranou) a proto je pochopitelné, že většina těchto právních odborníků píše vědecké články na podporu setrvání intra-EU BITs v platnosti.¹⁹¹ V neposlední řadě Olivet kritizuje staré členské země EU za nedostatek solidarity, která je vyjádřena v Článku 2 Lisabonské smlouvy a zní: *EU podporuje hospodářskou, sociální a územní soudržnost a solidaritu mezi členskými státy*.¹⁹² Podle ní je však existence intra-EU BITs jasným důkazem, že západní státy stále upřednostňují ochranu svých „kapitalistických projektů vykořisťovacími taktikami“ v podobě kontroverzních arbitráží namísto toho, aby podporovaly solidaritu s méně vyspělými státy EU.¹⁹³

4.8.3 Obrana investorů

Lavranos a Kochenov ve svém příspěvku na podporu zachování intra-EU BITs v platnosti naopak argumentují tím, že historicky byly BITs spojeny s rozvojem demokracie a právního řádu a že pomohly řadě zemí v procesu transformace ekonomiky k rychlejšímu zvýšení životní úrovně.¹⁹⁴ Naopak v jejich zrušení vidí problém zejména pro ochranu investic v Polsku a Maďarsku, kde je dlouhodobě právo EU nerespektováno a samotné národní soudy se právem EU neřídí. Ochrana investorů může být ohrožena i možným neuznáním nadřazenosti práva EU ze strany polského ústavního soudu (i když ta je již několik desítek let potvrzena rozhodnutím Cassis De Dijon). Lavranos a Kochenov ve svém příspěvku odsuzují rozhodnutí SDEU obětovat mezinárodně zaručená práva investorů z důvodu až fanatické doktríny nadřazenosti práva EU společně s tím, aby nebyla narušena soudní nezávislost a vláda práva, a přitom samotná EU není schopna aktivně vymáhat tyto základní principy uvnitř EU vzhledem k situaci v Polsku a Maďarsku.¹⁹⁵

Fecák ve své knize uvádí, že je důležité si uvědomit změnu smluvního modelu mezinárodní ochrany a je možné vypořádat trend odklonu států od BITs a mezinárodních arbitráží. Na druhou stranu existují i smlouvy mezi nejvyspělejšími státy, které mají v sobě zahrnutou arbitrážní

---

¹⁸⁹ *Ibid.*, s. 9.

¹⁹⁰ Nikos Lavranos, “The Changing ecosystem of Dutch BITs”, *Arbitration International* vol. 35 (2020).

¹⁹¹ Olivet, “A test for European solidarity: The case of intra-EU Bilateral Investment Treaties”, s. 4-8.

¹⁹² Eurolex, “Úplné znění Lisabonské smlouvy”, článek 2.

¹⁹³ Olivet, “A test for European solidarity: The case of intra-EU Bilateral Investment Treaties”, s. 9.

¹⁹⁴ Kochenov, and Lavranos, “*Achmea versus the Rule of Law: CJEU’s Dogmatic Dismissal of Investors’ Rights in Backsliding Member States of the European Union.*” s. 195-199.

¹⁹⁵ Kochenov, and Lavranos, “*Achmea versus the Rule of Law: CJEU’s Dogmatic Dismissal of Investors’ Rights in Backsliding Member States of the European Union.*”, s. 201-202.

doložku k ochraně investic (jako je např. NAFTA či EU uzavřená CETA s Kanadou)¹⁹⁶.

Z pohledu evropských studií je důležité ještě zmínit problematiku diskriminace na základě státní příslušnosti, kterou zmiňuje De Witte. Podle něho se jedná o pozůstatek existence mezinárodních smluv, kterými jsou vázány pouze některé členské státy, a tudíž se právo z nich plynoucí týká pouze některých příslušníků a v konečném důsledku tak diskriminuje ostatní občany EU. Zejména se jedná o již zmíněné procesní právo přístupu k mezinárodní arbitráži, který je tak určitým občanům EU odepřen.¹⁹⁷ Felcák dodává, že existence mezinárodních smluv zaručujících určité výhody pouze státním příslušníkům nebo rezidentům smluvních stran je v EU přípustná (např. dohody o zamezení dvojího zdanění), nicméně intra-EU BITs mají potenciál být v určitých ohledech značně diskriminační.¹⁹⁸ Pokud by se prokázalo, že intra-EU BITs mají diskriminační charakter, pak Felcák předpokládá, že by to byl jasný důvod pro jejich zrušení, a to ze stran samostatných států, kterým to v takovém případě nařizuje právo EU.

Posledním bodem relevantním pro práci je pohled na intra-EU BITs z hlediska principu vzájemné důvěry členských států. Tento argument pro ukončení intra-EU BITs vyjádřila samotná Komise při arbitrážním případě *Eureko vs. Slovensko*, když uvedla že „v současném post-integračním kontextu, který je založen na vzájemné důvěře mezi členskými státy, není pro intra-unijní investiční arbitráže místo“¹⁹⁹ Zásada vzájemné důvěry tedy i přesto, že není vyjádřena v zakládacích smlouvách EU, je jednou z obecných zásad EU, jako určitá subkategorie zásady loajální spolupráce, která je zakotvená v článku 4 odst. 3 Smlouvy o EU.²⁰⁰ Zásada vzájemné důvěry je tak dalším důležitým argumentem pro zrušení intra-EU BITs.

4.9 Závěr kapitoly

Ve čtvrté kapitole diplomová práce představila problematiku mezinárodní ochrany investic, byla představena samotná podstata BITs a arbitrážního systému včetně základních výhod a kontroverzí. Bylo ukázáno, že zejména v posledních letech se celý systém v EU a Latinské Americe razantně proměňuje. Největší pozornost však byla věnována tématu intra-EU BITs, které jsou jádrem rozsudku SDEU v případě *Achmea*. Z analýzy vědeckého stavu bádání vyplývá, že se debata zabývá převážně vztahem mezi evropským a mezinárodním právem a sporem o to, které z nich je nadřazené. I když tento spor byl fakticky vyřešen rozhodnutím SDEU v případě *Achmea* potvrzením nadřazenosti práva EU, větší část právnické akademické debaty stále upřednostňuje platnost intra-EU BITs a nadřazenost mezinárodního práva. Co se týká politického pohledu na věc, tak z důvodů solidarity a principů vzájemné důvěry a loajální spolupráce vyplývá, že SDEU neměl fakticky jinou možnost než rozhodnout o zrušení intra-EU BITs pro jejich neslučitelnost s právem EU.

¹⁹⁶ Felcák, „Mezinárodní dohody o ochraně investic a právo Evropské unie“, s. 359.

¹⁹⁷ De Witte, „Direct Effect, Primacy and the Nature of the Legal Order“.

¹⁹⁸ Felcák, „Mezinárodní dohody o ochraně investic a právo Evropské unie“, s. 298.

¹⁹⁹ *Eureko v. Slovakia*, Award on Jurisdiction, Arbitrability and Suspension, para. 185.

²⁰⁰ Eurolex. „Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění)“, článek 4.

5. Rozsudek SDEU v případě Achmea

Práce v této části představí a následně zanalyzuje soudní rozhodnutí v případě Achmea, které vydal Soudní dvůr EU v roce 2018 a ve kterém Dvůr vyjadřuje neslučitelnost intra-EU BITs s evropským právem. Nejprve bude prezentováno pozadí soudního sporu, následně právní argumentace a pak i koncové rozhodnutí vydané SDEU.

5.1 Pozadí soudního sporu *Achmea*

Investiční spor *Achmea v. Slovensko (PCA Case No. 2008-13)*²⁰¹, který se dostal až před SDEU, začal jako klasický spor mezi investorem a členským státem. Byl zahájen pro porušení Slovensko-Nizozemské intra-EU BIT. V investičním sporu vystupuje Slovensko jako žalovaná strana a druhou stranou sporu byl pak žalující nizozemský investor, společnost Achmea. Spor byl zahájen v roce 2008 a pro pochopení rozsudku Dvora v případě Achmea je důležité pozadí sporu.

Slovensko, stejně tak jako Česká republika a dalších 8 států se stalo členem EU v roce 2004. V důsledku nově nabytého členství v EU bylo Slovensko povinno liberalizovat trh s veřejným pojištěním, který byl dosud silně regulován státem.²⁰² Díky tomu si mohli slovenští klienti vybírat mezi větším množstvím pojišťoven, na které měl dohlížet nezávislý slovenský úřad a který měl rovněž těmto pojišťovněm udělovat licence a zajišťovat dodržování všech právních předpisů.²⁰³

V roce 2006 firma Achmea, v té době působící ještě pod názvem Eureko²⁰⁴, požádala o licenci z důvodu koupě podílu, v hodnotě 72 milionů EUR, ve společnosti Union zdravotná poisťovňa a.s. Ve stejném roce však slovenská vláda přijala reformu zákona o zdravotních pojišťovněch, která stanovila povinný odvod zisků pojišťoven pro účely veřejného zdravotnictví a ne tak, jak sama společnost uzná za vhodné. Změna také zakazovala automatický převod portfolií pojišťovacích smluv na nového právního nástupce.²⁰⁵

5.2 Investiční spor *Achmea v. Slovensko*

V roce 2008 tak společnost Achmea podala návrh na zahájení mezinárodní investiční arbitráže z důvodů přijetí nové legislativy, která podle nich porušovala Slovensko-Nizozemskou bilaterální investiční smlouvu tím, že porušovala standardy spravedlivého zacházení a porušila princip legitimního očekávání.²⁰⁶ Hned od chvíle, co Slovensko návrh na zahájení arbitráže obdrželo, tak za podpory Evropské Komise zpochybňovalo jurisdikci arbitrážního tribunálu.²⁰⁷ Slovensko

---

²⁰¹ Achmea v. Slovensko, investiční spor řešení pomocí arbitrážních pravidel UNCITRAL, PCA spor pod číslem No. 2008-13 (dříve znám pod názvem Eureko B.V. v. Slovensko).

²⁰² Achmea. v. the Slovak Republic, PCA Case No. 2013-12, “Award on Jurisdiction and Admissibility”, 20. 5. 2014, para. 35

²⁰³ *Ibid*, para. 36.

²⁰⁴ Proto můžeme najít případ i pod názvem Eureko v Slovensko.

²⁰⁵ Simas Grigonis, “Jurisdictional Interaction between the CJEU and International Dispute Settlement Bodies: EU Law Perspective”, *Doctoral dissertation*, Vilnius (2020), s. 68.

²⁰⁶ Achmea. v. the Slovak Republic, PCA Case No. 2013-12, “Award on Jurisdiction and Admissibility”, 20. 5. 2014, para. 6-8.

²⁰⁷ Grigonis, “Jurisdictional Interaction between the CJEU and International Dispute Settlement Bodies: EU Law Perspective”, s. 68-69.

namítalo, že primární právo EU poskytuje stejnou ochranu pro mezinárodní investice jako BIT a že Zakládající dohody mají za cíl intra-EU BITs nahradit, a že samotné intra-EU BITs jsou neslučitelné s právem EU. Evropská komise z pozice *amicus curiae*²⁰⁸ navíc dodala, že nemá žádný problém s arbitrážním systémem, který je součástí bilaterálních investičních smluv mezi členskými státy EU a třetími zeměmi, nicméně mezi členskými státy EU je zde alespoň částečný překryv mezi právními předpisy upravujícími vnitřní trh a intra-EU BITs.²⁰⁹ Tudíž pokud se investor z členského státu uchýlí zahájit investiční arbitráž proti jinému členskému státu v otázce, která je upravena právem EU, je to porušení článku 344 SFEU²¹⁰.

Komise dále dodala, že investoři z členských zemí EU musí spoléhat na soudní systém EU tím, že svoje případné námitky budou adresovat vnitrostátním soudům členských států EU nebo mohou požádat Komisi o zahájení řízení o porušení povinností. Evropská komise se totiž obávala, že by mohlo potencionálně docházet k vážné diskriminaci mezi investory z různých zemí EU na základě (ne)uzavřených BITs mezi jednotlivými členskými státy, které by buď měly, nebo neměly možnost zahájit mezinárodní investiční arbitráž.²¹¹ Evropská komise navíc ve svém vyjádření připomněla zásadu evropského práva, která byla vyjádřena v judikátu *Francovich v. Itálie*²¹² z roku 1991, který stanovil nárok poškozeného na kompenzaci způsobenou porušením evropského práva. Čímž komise vyvrací argumentaci investora, že by nebylo možné se domáhat náhrady škody bez investiční smlouvy.²¹³ Komise také poprvé vyjádřila obavy, že některé články BIT jsou neslučitelné s primárním právem EU, odvolávající se na článek 30 odst. 3 Vídeňské úmluvy o smluvní právu (**VÚSP**)²¹⁴, tudíž že by se investiční smlouva vůbec neměla aplikovat.²¹⁵

V závěru tak Komise požádala investiční tribunál o respektování principu vzájemné spolupráce a loajality, zastavení rozhodčího řízení a postoupení věci SDEU v rámci řízení pro porušení povinností, které bylo v té době již Komisí proti Slovensku zahájeno. Žádný z argumentů, které dodala Komise a Slovensko, však nepřesvědčilo investiční tribunál k tomu, aby rozhodčí řízení pozastavil, protože nevzal v potaz problematiku intra-EU investičních smluv a odmítl čekat na posouzení věci Soudní dvorem.²¹⁶ Tribunál tak následně 7. 12. 2021 rozhodl o porušení článků 3

²⁰⁸ *Amicus curiae*, v doslovném překladu z latiny ‚přítel soudu‘, je právním institutem, který se původně používal v anglosaském právním systému. Označuje se tak subjekt, který není přímým účastníkem soudního sporu, ale dobrovolně soudu (či rozhodčímu tribunálu v našem případě) nabídne informaci o svém právním pohledu či stanovisku, které na danou problematiku zastává. Komise tak stála na straně Slovenska a dodala svůj pohled na důvody, proč jsou intra-EU BITs neslučitelné s právem EU.

²⁰⁹ *Achmea v. the Slovak Republic*, PCA Case No. 2013-12, „Award on Jurisdiction and Admissibility“, 20. 5. 2014, para. 109-119 a 175.

²¹⁰ Eurolex. „*Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění)*“, článek 4.

²¹¹ *Achmea v. the Slovak Republic*, PCA Case No. 2013-12, „Award on Jurisdiction and Admissibility“, 20. 5. 2014, para. 176-178.

²¹² Soudní dvůr EU, „Rozsudek v případě *Francovich v. Itálie*, případ č. C-90 ze dne 19. listopadu 1991“.

²¹³ *Achmea v. the Slovak Republic*, PCA Case No. 2013-12, „Award on Jurisdiction and Admissibility“, 20. 5. 2014, para. 186.

²¹⁴ Poslanecká sněmovna, „Právní předpis č 15/1988 Sb. - Vyhláška ministra zahraničních věcí o Vídeňské úmluvě o smluvním právu“, článek 30.

²¹⁵ *Achmea v. the Slovak Republic*, PCA Case No. 2013-12, „Award on Jurisdiction and Admissibility“, 20. 5. 2014, para. 188-193.

²¹⁶ Grigonis, „*Jurisdictional Interaction between the CJEU and International Dispute Settlement Bodies: EU Law Perspective*“, s. 69-70.

a 4 Slovensko-Nizozemské BIT a nařídil Slovensku povinnost vyplatit investorovery kompenzaci v hodnotě 22.1 milionů EUR.²¹⁷

5.3 Spor Achmea před německými soudy a SDEU

Spor však zdaleka neskončil, jen se přesunul před jiné soudní instituce. V roce 2013 se Slovensko obrátilo na německé soudy²¹⁸ s žádostí o odložení výkonu platby kompenzace s argumentací, že by to bylo v rozporu s veřejným pořádkem. Příklad skončil až před Spolkovým soudním dvorem (*Bundesgerichtshof*). Tato nejvyšší německá soudní instance nesdílela názor Slovenska ohledně neslučitelnosti článku 8 Slovensko-Nizozemské BIT s články 18, 267 a 344 SFEU. Nicméně jelikož se SDEU do té doby nevyjádřil k otázce (ne)slučitelnosti intra-EU BITs a evropského právního řádu, tak ani Spolkový soudní dvůr nemohl se vší jistotou poskytnout jednoznačné rozhodnutí. Věc proto předložil jako předběžnou otázku právě Soudnímu dvoru Evropské unie.²¹⁹

SDEU měl dle předběžné otázky odpovědět na 3 otázky: (1) zda článek 344 SFEU vylučuje použití systému řešení sporů mezi státem a investorem (ISDS) iniciované na základě intra-EU BIT za situace, kdy byla BIT uzavřena předtím, než se obě strany staly členskými státy EU; (2) pokud bude (1) otázka odpovězena záporně, tak zda článek 267 SFEU vylučuje použití ISDS mechanismu řešení investičních sporů; a (3) za předpokladu že obě dvě předešlé otázky byly zodpovězeny záporně tak zda článek 18 SFEU, který ztělesňuje obecnou povinnost zákazu diskriminace, znemožňuje použití ISDS mechanismů řešení investičních sporů.²²⁰

5.4 Rozhodnutí SDEU v případě Achmea

Soudní dvůr EU vydal v případě *Achmea v Slovensko (Case C-284/16)* rozhodnutí 6. března roku 2018.²²¹ Dvůr rozhodl o neslučitelnosti intra-EU BITs s právním řádem EU. Rozhodnutí je v souladu s logikou jeho předchozích rozhodnutí zabývající se nezávislostí a autonomií právního řádu EU. SDEU převážně argumentuje, že ustanovení intra-EU BITs, které poskytují možnost investorů z jednoho členského státu žalovat jiný členský stát EU pomocí mezinárodní arbitráže, odporuje článkům 267 a 344 SFEU. K článku 18 SFEU se Dvůr nevyjádřil. Celá jeho právní argumentace v případě je založená na unikátní charakteristice a postavení celého právního řádu EU.²²² Soudní dvůr tak nenásledoval názor generálního advokáta SDEU Watheleta²²³, který byl vydaný o rok dříve a který naopak vyjádřil názor, že právo EU neodporuje intra-EU BITs

---

²¹⁷ *Achmea v. the Slovak Republic*, PCA Case No. 2008-13, “Final Award”, 7. 12. 2012, para. 352.

²¹⁸ Místem konání arbitrážního řízení byl Frankfurt nad Mohanem, což zakládá příslušnost pro použití německého rozhodčího práva, a proto Slovensko podalo žádost německým soudům, které bylo i rozhodným právem v předešlém investičním sporu.

²¹⁹ Grigonis, “*Jurisdictional Interaction between the CJEU and International Dispute Settlement Bodies: EU Law Perspective*”, s. 69.

²²⁰ Soudní dvůr EU, “Posudek generálního advokáta Watheleta ve věci předběžné otázky *Achmea v Slovensko*, pod číslem C-284/16, vydaný 19. 9. 2017, para. 30, ve kterém jsou uvedeny 3 otázky, které položil německý soud.

²²¹ Soudní dvůr EU, “Rozsudek v případě *Achmea -“C-284/16”* *InfoCuria websites*.

²²² Kochenov, and Lavranos, “*Achmea versus the Rule of Law: CJEU’s Dogmatic Dismissal of Investors’ Rights in Backsliding Member States of the European Union.*”, s. 198-202.

²²³ Soudní dvůr EU, “Posudek generálního advokáta Watheleta ve věci předběžné otázky *Achmea v Slovensko*, pod číslem C-284/16, vydaný 19. 9. 2017.

a nediskriminuje jednotlivé investory podle národnosti. Soud také rozhodl v rozporu s pohledem německých soudů, které mu celou problematiku předložily.²²⁴

Zvláštní postavení a autonomie právního řádu EU je postavena na 3 základních pilířích: (1) Soudní dvůr EU má monopol na výklad a interpretaci právních norem EU a žádnému jinému soudu tato výsada nepřísluší; (2) národní soudy mají pozici obecných soudů a mezi nimi a SDEU je vztah podřízenosti a vzájemné spolupráce; (3) závazek členských států, které mají za úkol předkládat předběžné otázky ohledně výkladu a urovnání nejasností v právu EU pouze pomocí soudnictví EU a není možné se obracet na externí soudní instituce.²²⁵ SDEU se v rozsudku Achmea opíral o všechny 3 právě zmíněné pilíře.

Zprv se SDEU usnesl, že v jádru sporu je právo EU a monopol na jeho výklad má právě SDEU. Tento monopol by byl však narušen možností, ve které by externí arbitrážní tribunál vykládal a aplikoval právo EU.²²⁶

Zadruhé se SDEU zabýval otázkou, zda existuje možnost, aby externí investiční tribunál vykládal a aplikoval právo EU vně soudní soustavy EU. Z tohoto důvodu Soud zajímalo, zda může být investiční tribunál považován za soud nebo rozhodčí tribunál členského státu EU a zda má pravomoc požádat SDEU o předběžnou otázku ve smyslu článku 267 SFEU. Pokud by rozhodčí tribunál spadl do soustavy soudů EU a byl by schopen pokládat předběžné otázky, pak by se zajistila úplná efektivita práva EU.²²⁷ V posuzovaném případě se však investiční tribunál nedá považovat za instituci spadající pod systém soudnictví EU, protože ze samé podstaty jsou investiční tribunály nezávislé autonomní instituce, řídící se pouze mezinárodním právem a ekvitou²²⁸.

Zatřetí se pak SDEU zabýval otázkou možného přezkumu rozhodnutí investičního tribunálu, které však při investičních sporech není dost dobře možné, protože je limitováno pouze na národní právo místa, kde arbitrážní tribunál zasedá. SDEU připomněl, že v případech obchodních arbitráží (při kterých jsou obě strany osoby soukromého práva) již v minulosti přiznal částečný přezkum arbitrážních nálezů z důvodů zajištění efektivního průběhu arbitrážního řízení, pokud by pro jeho průběh muselo dojít k řízení o předběžné otázce.²²⁹

5.4.1 Zdůvodnění rozdílu mezi investičními a obchodními arbitrážemi

Proč se však SDEU rozhodl pro jiné stanovisko pro investiční a obchodní arbitráže? Dvůr poukazuje na fakt, že mechanismus řešení investičních sporů tak, jak je definován v intra-EU BITs je značně rozdílný od obchodních arbitráží. Hlavním důvodem, proč se SDEU rozhodl oddělovat

²²⁴ Clement Fouchard a Marc Krestin, "The Judgment of the CJEU in Slovak Republic v. Achmea – A Loud Clap of Thunder on the Intra-EU BIT Sky!", *Kluwer Arbitration Blog*, 7. 3. 2018.

²²⁵ Grigonis, "Jurisdictional Interaction between the CJEU and International Dispute Settlement Bodies: EU Law Perspective", s. 70.

²²⁶ Soudní dvůr EU, "Rozsudek v případě Achmea - "C-284/16", para. 34-36.

²²⁷ *Ibid*, para 42-45.

²²⁸ Ekvita je charakteristickým prvkem anglosaského právního systému, která umožňuje zmírňovat tvrdost a rigiditu práva. Podle ekvity neboli spravedlnosti, totiž může soudce či arbitr změnit či zmírnit rozsudek, pokud to odporuje spravedlnosti.

²²⁹ Soudní dvůr EU, "Rozsudek v případě Achmea - "C-284/16", para. 54-56.

²²⁹ Soudní dvůr EU, "Rozsudek v případě Achmea - "C-284/16", para. 54-56.

tyto dva hlavní typy mezinárodních arbitráží spočívá zejména ve způsobu jejich zahájení, kdy komerční arbitráže jsou zahájeny ze svobodného rozhodnutí stran, které si strany většinou dohodnou v určité smlouvě pomocí arbitrážní klauzule, kdežto v investiční arbitráži jedna strana sporu (stát jako respondent) nemá nárok spor zahájit.²³⁰ Z tohoto důvodu Soud přiznal, že obchodní arbitrážní spory jsou v souladu s právem EU i za situace, kdy se komerční arbitrážní tribunály podílejí na výkladu a aplikaci práva EU za předpokladu, že konečné rozhodnutí bude možné podrobit přezkumu SDEU ohledně základních principů právního systému EU. Investiční arbitráže jsou iniciovány na základě smluv členských států, které odstraňují jurisdikci v oblasti, která je pokryta evropských právem z evropského systému soudnictví.²³¹

SDEU problematiku uzavírá tím, že jednotlivé členské státy uzavřením intra-EU BITs znemožnily přístup k mechanismu předložení předběžné otázky a z toho důvodu jsou intra-EU BITs neslučitelné s evropským primárním právem. SDEU navíc dodává, že tímto postupem je narušen princip vzájemné důvěry, loajální spolupráce a je ohroženo zachování zvláštního charakteru právního systému EU.²³²

---

²³⁰ Soudní dvůr EU, “Rozsudek v případě Achmea -“C-284/16”, para. 55.

²³¹ Grigonis, “*Jurisdictional Interaction between the CJEU and International Dispute Settlement Bodies: EU Law Perspective*”, s. 70-71.

²³² Soudní dvůr EU, “Rozsudek v případě Achmea -“C-284/16”, para. 56-60.

6. Analýza soudního aktivismu SDEU v případě Achmea

Po detailním představení rozsudku SDEU v případě Achmea může práce přejít k popisu metodologické koncepce, která nám pomůže určit, zda se v tomto případě uchýlil Dvůr k soudnímu aktivismu a zda se stal aktérem legislativního procesu EU a také to, jak moc byl rozsudek aktivistický. Tato část práce navazuje na teorii a metodologii ze třetí kapitoly práce. Uvádí konkrétní okolnosti a fakta z rozsudku, problematiku intra-EU BITs ve světle rozhodnutí Achmea, které jsou obsahem kapitol 4 a 5.

6.1 Metodologická koncepce pro zkoumání soudního aktivismu

Jak bylo shrnuto v kapitole 3, aktivistická povaha rozsudků, autonomie Soudního dvora a pokračující tendence SDEU přijímat aktivistická rozhodnutí bez odporu je stále předmětem debaty. Proto tak vznikají stále nové metody zkoumání a teorie. Tato práce si dala za úkol kromě politologického rozměru výzkumu, který se zabývá institucionálním rámcem a rolí jednotlivých unijních aktérů, zohlednit i právní rozměr, který se zabývá zejména právní argumentací rozsudku Achmea.

Cílem, jak tohoto širokého výzkumu dosáhnout, je pomocí metodologického rámce konstruktivismu, v jehož středu stojí SDEU jako aktér a který nám umožňuje sloučit právní interpretaci Soudu s jeho strategickou pozicí v institucionálním rámci EU a jeho postavením vůči členským státům. Tuto metodologii vypracovali badatelé Sauruggerová a Terpan.²³³

Konstruktivismus je založen na základní premise, že identita je sociálně podmíněná. Strategický konstruktivismus v rámci perspektivy zaměřené na aktéra sice přiznává ovlivnění aktéra prostředím, ale zároveň mu přiznává schopnost samostatně rozvíjet strategie a politiky pro dosažení svých cílů.²³⁴ Pokud bychom toto paradigma aplikovali na našeho aktéra, tedy na SDEU, pak nám z toho vyplyne následující: právní argumentace Soudního dvora (a celkově právní rozměr rozhodnutí v případě Achmea) tedy představuje nástroj, kterým je SDEU schopen dosahovat svých cílů a zůstává tak klíčovým elementem pro vysvětlení jeho rozhodnutí. Musíme ale také počítat s jeho „sociálně podmíněnou identitou“ v rámci jeho role a postavení v institucionálním rámci EU, ve kterém se nachází. Stejně tak je nutné vzít do úvahy jeho interakci s ostatními aktéry – jako jsou jednotlivé členské státy, ostatní instituce EU, občanská sdružení či akademická obec.

Pouze pomocí spojení tohoto právního pohledu s politologickým získáme komplexní pochopení toho, proč Soudní dvůr rozhoduje a jedná tak, jak jedná.²³⁵ Strategický konstruktivismus v provedení Sauruggerové a Terpana je ideálním metodologickým rámcem pro tuto diplomovou

²³³ Fabien Terpan, a Sabine Saurugger, “Assessing judicial activism of the CJEU the case of the court’s defence procurement rulings”, *Journal of European Integration* 41, no. 4 (2019): 543-561, a také Sabine Saurugger a Fabien Terpan, “Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?”, *Paper prepared for the EUSA Conference, Miami*, (2017).

²³⁴ Saurugger a Terpan, “Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?”, s. 14.

²³⁵ *Ibid*, s. 13-15.

práci, která si klade za cíl co nejvíce dopodrobna a z více pohledů zanalyzovat rozhodnutí SDEU v případě Achmea.

Pro účely této diplomové práce bude tedy soudní aktivismus SDEU v případě Achmea zkoumán ve dvou dimenzích: v **právním** a **politickém**. Právní aktivismus bude zkoumán pomocí metod výkladu a rozboru soudního rozhodnutí, politický aktivismus SDEU pak bude měřen pomocí toho, jak velký je rozdíl mezi rozhodnutím soudu a postojem dalších politických aktérů v institucionálním rámci EU. Pokud bude právní aktivismus zkoumaného rozhodnutí SDEU následován politickým aktivismem, budeme moci hovořit o silném až velmi silném soudním aktivismu.

Práce tak naváže na výzkum Dorthe Martinsen, která poukazuje na to, že je důležité ke každému rozsudku přistupovat individuálně a zjistit, do jaké míry a v jakém rozsahu je použit soudní aktivismus, což se liší případ o případu.²³⁶

6.2 Právní dimenze soudního aktivismu

Právní aspekt soudního aktivismu bude určen pomocí použité právní interpretace, které se SDEU ve svých rozsudcích rozhodl použít. Jak již bylo ukázáno, SDEU se ve svých dřívějších rozsudcích častokrát rozhodl interpretovat Zakládající smlouvy EU velmi široce a mnohdy tak i překročil samotný text smluv. Sauruggerová a Terpan přišli s metodologickou analýzou, která má pomoci určit, jak moc jsou jednotlivá soudní rozhodnutí SDEU aktivistická. Ve své metodologii navrhují porovnat, jak moc se Soudní dvůr ve svém rozhodnutí držel přesného výkladu jednotlivých smluv, nebo zda šel za jejich hranici a „tvořil“ tak právo.²³⁷

Několik studií se zabývalo aktivistickými metodami, které SDEU při své činnosti využívá.²³⁸ Na základě těchto studií následně Sauruggerová a Terpan vyzorovali, že je celkem šest základních typů právní interpretace, které SDEU při své činnosti hojně využívá. Z těchto šesti metod se čtyři dají považovat za aktivistické metody právního výkladu a zbylé dvě za neaktivistické.

6.3 Jednotlivé metody právní interpretace

V následující části bude představeno šest základních metod právní interpretace, které SDEU při své činnosti používá. První dvě metody jsou považovány za neaktivistické, jedná se o jazykovou metodu a historický výklad. Zbylé čtyři metody výkladu (teleologicko-axiologická, funkční, konsekvenzialistická a systematická) se považují za aktivistické, ale každá z nich má odlišnou míru aktivismu. Je důležité také poznamenat, že SDEU tyto metody velmi často využívá společně a kombinuje je.²³⁹ Všechny čtyři aktivistické metody výkladu však mají společné to, že se striktně

---

²³⁶ Martinsen, *An Ever More Powerful Court?: The Political Constraints of Legal Integration in the European Union*.

²³⁷ Sabine Saurugger a Fabien Terpan, “Assessing judicial activism of the CJEU the case of the court’s defence procurement rulings”, *Journal of European Integration* 41, no. 4 (2019): 543-561, a také Sabine Saurugger a Fabien Terpan,

²³⁸ Např. Oreste Pollicino, “Legal Reasoning of the Court of Justice in the Context of the Principle of Equality Between Judicial Activism and Self-Restraint.” *German Law Journal* 5, no. 3 (2004), nebo Giulio Itzcovich, “The Interpretation of Community Law by the European Court of Justice.” *German Law Journal* 10, no. 5 (2009).

²³⁹ Itzcovich, “The Interpretation of Community Law by the European Court of Justice.” s. 555.

nedrží pouze aplikace psaného textu, ani se nedrží pouze historického období, ve kterém daná norma vznikala.

6.3.1 Metody právní interpretace:

1. **Jazyková (gramaticko-sémantická) metoda** – přímočarý výklad právní normy z jejího textu. Při výkladu se vychází ze struktury věty, rozebírají se vztahy mezi jednotlivými částmi souvětí i jednotlivých vět, co použité výrazy obvykle znamenají apod. Tento druh výkladu je tak ušetřen jakýchkoli jiných externích kritérií a ze své logiky se neřadí mezi aktivistické metody.²⁴⁰
2. **Historický výklad** – metoda výkladu, která je typická pro francouzskou právní školu a právní pozitivismus. Zkoumá smysl právní úpravy v době, kdy zákonodárce danou právní normu přijal, tedy z hlediska úmyslu zákonodárce.²⁴¹ Pokud Soudní dvůr ve své činnosti používá tuto metodu výkladu, tak se omezuje a nejedná se tak o aktivistickou formu výkladu, protože SDEU nemá prostor pro vlastní interpretaci právní normy.
3. **Teleologicko-axiologická (účelová) metoda** – tato interpretační metoda si klade za cíl vyložit zkoumanou právní normu v souladu s jejím účelem, cílem a zamýšleným efektem. Podle Pollicina se jedná o nejvyužívanější interpretační metodu, kterou SDEU aplikuje.²⁴² Pro teleologický výklad jsou typické věty typu „*v návaznosti na účel a smysl Smlouvy, je v souladu s duchem zákona*“, a podobně. Také se v rámci výkladu často odkazuje na preambule jednotlivých smluv.²⁴³
4. **Funkční metoda** – tato interpretační metoda se zaměřuje na výklad normy, díky kterému je norma co nejvíce efektivní. Při této metodě je hlavním kritériem efektivita a praktický dopad, kterého má být dosaženo.²⁴⁴ Efektivita nám tuto metodu tak také řadí mezi aktivistické metody výkladu právních norem.
5. **Konsekvencialistická metoda** – metoda je zaměřena pouze na konečný výsledek, který daná právní norma vyvolá. Tato metoda se v rozhodnutích SDEU pozná používáním modálních sloves typu mohl nebo chtěl, která ukazují, že Soud předpokládá dopady svých rozhodnutí. Předvídá tak možné důsledky interpretačního rozhodnutí, a proto se také řadí mezi aktivistické metody.²⁴⁵
6. **Systematická metoda** – poslední metodou je systematický výklad. Tato metoda více dbá na samotný psaný text, ale zároveň bere v potaz normativní zázemí, ve kterém se daný text

²⁴⁰ Gerloch, Aleš. *Teorie práva, 6. vydání*. (Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 310 s.), s. 134.

²⁴¹ *Ibid.*, s. 137.

²⁴² Pollicino, “*Legal Reasoning of the Court of Justice in the Context of the Principle of Equality Between Judicial Activism and Self-Restraint.*”, s. 289.

²⁴³ Saurugger a Terpan, “*Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?*”, s. 14.

²⁴⁴ Joxerramon Bengoetxea, *The Legal Reasoning of the European Court of Justice: Towards a European Jurisprudence* (Oxford: Oxford University Press, 1993, 486 s.), s. 32.

²⁴⁵ Saurugger a Terpan, “*Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?*”, s. 14.

nachází (např. se hodnotí členění předpisu na části, hlavy a oddíly, dovozuje, jaký význam mají marginální rubriky atd.). Dále hodnotí postavení zkoumaného právního předpisu v daném právním odvětví a případně i v celém právním řádu.²⁴⁶ Systematický výklad je také aktivistickým výkladem, nicméně oproti již třem zmíněným je daleko více limitován psaným textem. Pro systematický výklad jsou typické metody logického výkladu jako např. *argumentum a contrario* (důkaz z opaku); *argumentum per eliminationem* (důkaz vyloučením); *argumentum per analogiam* nebo také *argumentum a simili* (důkaz podobnosti) – platí-li něco pro určitou skutečnost, platí to jistě i pro skutečnost skutkově podobnou (zde lze již hovořit o použití analogie v právu); *Argumentum a fortiori* (důkaz silou, významem) – rozlišuje se na *a minori ad maius* (od menšího k většímu) a na *a maiori ad minus* (od většího k menšímu) a *reductio ad absurdum* – důkaz, který stojí na tom, že určitou věc dovedeme do extrému a pak nám vyvstane výsledek, který je zcela absurdní.²⁴⁷ Soudní dvůr systematickou metodu použil např. v klíčovém rozhodnutí *Van Gend en Loos*, když se zmínil o „obecném schématu“ smluv, přičemž se zcela jasně dovolával na systémové kritérium.²⁴⁸

6.4 Limitace výzkumu právní interpretace

Jak sami autoři připouští, tato metoda má řadu problémů, jeden z nich je např. fakt že soud ve svých rozhodnutích může používat jak aktivistické, tak i neaktivistické metody výkladu zkoumaných právních předpisů. Dalším problémem pak je i fakt, že se SDEU může často uchýlit k formě starého aktivismu, kdy jenom odkazuje na své již dříve vydané aktivistické rozhodnutí.²⁴⁹

6.5 Výzkum soudního aktivismu pomocí právní dimenze

V následující části bude rozsudek SDEU v případě Achmea, vydaný 6. března 2018, prozkoumán z hlediska užití metody právní interpretace, která nám následně pomůže určit, o jak moc aktivistické rozhodnutí se podle právního kritéria jedná.

V první řadě je důležité poznamenat, že celé rozhodnutí Achmea je poměrně krátké a stručné, samotná právní argumentace a právní posouzení se nachází mezi větami 31-62.²⁵⁰ Právě vágnost a stručnost rozhodnutí jsou hojně kritizované právníckou obcí.²⁵¹

Hned ve větě 32 můžeme vyzorovat, že se SDEU odkazuje na svoji ustálenou judikaturu a na Posudek 2/13²⁵², což samo vypovídá o formě starého aktivismu odkazujícího na dříve vydaná aktivistická rozhodnutí.²⁵³ Ve větách 33 a 34 se pak Soudní dvůr EU odkazuje na vágní pojmy a vůdčí právní principy jako „*autonomie unijního práva*“, „*řada společných hodnot, na nichž je Unie založena*“,

---

²⁴⁶ Gerloch, A. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 132–136.

²⁴⁷ Knap, Viktor. *Teorie práva*. (Praha: Nakladatelství Beck, 1995, 247 s.), s. 171-173.

²⁴⁸ Saurugger a Terpan, „*Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?*“, s. 17.

²⁴⁹ *Ibid.*, s. 18.

²⁵⁰ Soudní dvůr EU, „Rozsudek v případě Achmea -“C-284/16”, para. 31-62.

²⁵¹ Alexander Reuter, „Taking Investors' Rights Seriously: The Achmea and CETA Rulings of the European Court of Justice Do Not Bar Intra-EU Investment Arbitration” *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* 80 (2020), s. 394.

²⁵² Eurolex Curia, „*Posudek 2/13 SDEU, vydaný 18. prosince 2018*”.

²⁵³ Soudní dvůr EU, „Rozsudek v případě Achmea -“C-284/16”, para. 32.

a odkazuje se na „*zásadu loajální spolupráce*“.²⁵⁴ V tomto spatřujeme prvky teleologicko-axiologické (účelové) metody, která se právě vyznačuje odkazem na řadu obecných pojmů, které nám pomáhají poznat účel celého právního systému EU. Naopak nám chybí odkaz čistě na určité články jednotlivých Smluv, což by naopak značilo spíše neaktivistické metody výkladu právních norem.

Ve větě 35 rozsudku se pak můžeme setkat s větami začínající „*V zájmu zachování specifických rysů autonomie...*“ a „*...k zajištění soudržného a jednotného výkladu unijního práva*“.²⁵⁵ Jedná se tak o konsekvenzialistickou právní metodu, kterou zajímá výsledek stejně tak i prvky funkční metody, kterou spatřujeme v argumentaci pro zajištění soudržného výkladu unijního práva.

Ve větě 41 se znovu SDEU dovolává ke specifické povaze unijního práva, můžeme tak znovu spatřovat prvky účelové metody.²⁵⁶ Ve větách 54, 55 a 57 pak můžeme znovu nalézt odkaz na starou aktivistickou judikaturu SDEU, ve které již Soudní dvůr vydal rozsudky, a znovu tak můžeme nalézt prvky starého aktivismu.²⁵⁷ Ve větě 59 pak již SDEU jenom konstatuje, že rozhodčí klauzule v bilaterální investiční smlouvě ohrožuje autonomii unijního práva, a to bez dalšího vysvětlení. Tato věta jen znovu podtrhuje aktivistický ráz celého rozhodnutí, které je také velmi stručné a vágní, kdy zejména odůvodnění SDEU je v podstatě založeno jen na pár právně neurčitých pojmech a vágních vůdčích principech, které SDEU umožnily vydat pro-integrační, aktivistický rozsudek.²⁵⁸ Je však nutné poznamenat, že v rozhodnutí Achmea SDEU samozřejmě používá i neaktivistické metody výkladu, zejména jazykovou metodu, kdy odkazuje na jednotlivé články SFEU a SEU. Konkrétně ve větě 32, ve které odkazuje na článek 344 SFEU, kde je vyjádřena zásada autonomie právního systému Unie; dále ve větě 43 odkazuje na článek 267 SFEU; ve větě 50 pak odkazuje na článek 19 SEU, kde nalezneme zakotvení institutu předběžné otázky; a znovu ve větě 58 se zmiňuje o článku 267 SFEU a principu loajální spolupráce.²⁵⁹

6.6 Zhodnocení soudního aktivismu podle právního kritéria

I přesto, že v případě Achmea se jedná o velmi krátký a stručný rozsudek, je v něm možné identifikovat 3 hlavní aktivistické metody interpretace, a to zejména teleologickou (účelovou) metodu, která je v rozhodnutí Achmea vyjádřena odkazem na právně neurčité pojmy a hlavní vůdčí principy a idey. Nacházíme zde i konsekvenzialistickou a funkční metodu. Je také důležité poznamenat, že Soudní dvůr hojně odkazuje na již ustálenou judikaturu, kterou vydal pomocí soudního aktivismu v minulosti a jedná se tak o prvek starého aktivismu, který také v rozhodnutí Achmea používá. SDEU však samozřejmě operuje i s neaktivistickými metodami, konkrétně s jazykovou metodou. Z toho všeho lze uzavřít, že podle právního kritéria se jedná o poměrně silnou formu soudního aktivismu, protože Soud v rozhodnutí používá 3 ze 4 aktivistických forem právní interpretace. Zároveň se však alespoň snaží o částečnou sebereflexi a omezování odkazem na určité články Smluv, které však většinou vyjadřují obecné a vágní právní principy, které pak Soudní dvůr vykládá pro svůj pro-integrační rozsudek.

²⁵⁴ *Ibid*, para. 33-34.

²⁵⁵ Soudní dvůr EU, “Rozsudek v případě Achmea -“C-284/16”, para. 35.

²⁵⁶ *Ibid*, para. 41

²⁵⁷ *Ibid*, para. 54-57.

²⁵⁸ *Ibid*, para. 59.

²⁵⁹ *Ibid*, para. 32, 43, 50 a 58.

6.7 Politická dimenze soudního aktivismu

Samotná existence aktivistické soudní interpretace podle zvolené právní metody interpretace, která byla zjištěna v předešlé části, nám pomohlo určit, že SDEU v rozhodnutí Achmea užil soudní aktivismus a v určité míře se tak stal přímým aktérem legislativního procesu. Nicméně tato práce si klade za cíl přijít s co nejširším výzkumem soudního aktivismu v případě Achmea, a proto je pro komplexní zjištění, jak moc byl Soud v případě Achmea politickým aktérem, potřeba zvážit další kritérium: strategickou pozici soudního dvora mezi ostatními institucemi EU – tedy určit jeho soudní aktivismus z politické dimenze.

Jak bylo prokázáno např. ve studii Larssona a z roku 2021, soudní aktivismus SDEU je ovlivněn tím, jak moc je pozice Soudního dvora v konkrétních soudních případech vzdálená pozicím, které zastávají ostatní supranárodní instituce ovlivňující podobu evropské integrace (převážně pak Komise či Parlamentu), a zejména pak pozicím jednotlivým členským státům na danou problematiku.²⁶⁰ Z tohoto důvodu je důležité se podívat, jak si SDEU stojí vůči ostatním supranárodním institucím, členským státům a jiným zájmovým skupinám.²⁶¹

Pokud má SDEU ve svém rozhodnutí tendenci vyslovit pozici, která je buď v přímém rozporu nebo alespoň velmi vzdálená oproti postoji většiny členských států a jiných evropských supranárodních institucí, pak je rozhodnutí soudu považováno jako velmi aktivistické. Nicméně tento aktivismus může být zmírněn, pokud naopak ostatní supranárodní instituce, národní soudy či akademické prostředí mají tendenci se na problematiku dívat stejně, jako je rozhodnutí SDEU.²⁶²

6.8 Výzkum soudního aktivismu pomocí politické dimenze

Pro účely rozsudku SDEU v případě Achmea se zaměříme na tři aktéry, kdy nás bude zajímat jejich pozice a názor na problematiku intra-EU BITs v době těsně před vynesením rozhodnutí, tedy kolem roku 2018. Jedná se **(1)** o pozici Evropské komise (EK), **(2)** pozici jednotlivých členských států a za **(3)** o pozici investiční komunity a akademické obce, která v tomto rozhodnutí hraje poměrně velkou roli. Pozice Evropského parlamentu nebude uvedena, protože se k problematice za celou dobu nevyjádřil.

Následná část tak bude usilovat o zjištění toho, jak moc je postoj jednotlivých aktérů vzdálen názoru SDEU vyjádřenému v rozsudku Achmea, ve kterém se Soudní dvůr vyjádřil tak, že intra-EU BITs nejsou slučitelné s právem EU, a proto musejí být ukončeny. Pokud bude názor SDEU v rozporu se všemi aktéry, bude se jednat o silný projev soudního aktivismu, který naopak bude zmírněn, pokud někteří aktéři sdílejí stejný názor na problematiku intra-EU BITs. V této části tak bude práce navazovat zejména na čtvrtou a pátou část diplomové práce, kde byla již představena problematika intra-EU BITs a zmíněna pozice některých aktérů.

---

²⁶⁰ Olof Larsson “Political and constitutional overrides: the case of the Court of Justice of European Union”, *Journal of European Public Policy* 28, no. 12 (2021): 1932-1949 DOI: 10.1080/13501763.2020.1807586

²⁶¹ Saurugger a Terpan, “Assessing judicial activism of the CJEU the case of the court’s defence procurement rulings”, s. 546-547.

²⁶² Saurugger a Terpan, “Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?”, s. 21-22.

6.8.1 Pozice Evropské komise k problematice intra-EU BITs

Postoj Evropské komise k intra-EU BITs se změnil, protože ještě v 90. letech Komise uzavírání investičních smluv podporovala, jelikož v nich viděla nástroj transformace jednotlivých post-komunistických zemí na tržní hospodářství. Navíc tyto smlouvy umožňovaly vstup nových zahraničních investorů do těchto zemí a jejich přípravu na členství v EU.²⁶³ Je však důležité poznamenat, že tehdy se ještě nejednalo o intra-EU BITs. Hned po vstupu 10 nových zemí do EU v roce 2004 však EK poukázala na případnou problematiku jejich kompatibility s právem EU, které v roce 2006 upřesnila v dopise tehdejšího komisaře pro společný trh, pana Schaubeho, tehdejšímu českému ministru financí, ve kterém Česko dostalo ujištění, že pohled Komise je takový, že „investiční smlouvy jsou podřazené evropskému právu“ a že „Komise zastává názor, že by měli být co nejdříve ukončeny“.²⁶⁴

Od té doby se EK snažila členské státy přesvědčit k ukončení všech intra-EU BITs pro jejich neslučitelnost s evropským právem a narušováním společného evropského trhu. Komise pak v roce 2012 vydala dokument, ve kterém dokonce upozorňuje na možné diskriminační tendence, které v sobě intra-EU BITs ukrývají. Poprvé také oficiálně vyjádřila obavy o to, že investiční tribunály nejsou oprávněné obrátit se na SDEU pomocí institutu předběžné otázky a mohlo by se tak jednat o narušení autonomie a nadřazenosti právního řádu EU.²⁶⁵ Evropská komise navíc byla *amicus curiae* v celé řadě investičních sporů (např. v případě *AES v Maďarsko*²⁶⁶ nebo právě v případě *Achmea*), ve kterých se vždy vyjadřovala na podporu žalovaných členských států s odůvodněním, že probíhající investiční spor je v rozporu s právem EU.

Postoj Evropské komise tak byl stejný, jako byl následně postoj SDEU v rozhodnutí Achmea. Komise se jakožto hlavní hráč v procesu evropské integrace pasovala do role promotéra společného přístupu a snažila se ustavičně od roku 2004 o to, aby se jednotlivé členské státy domluvily na ukončení všech intra-EU BITs, což by vedlo k vyřešení celé problematiky. Z důvodů rozporu mezi jednotlivými členskými státy a následně pak nejednoty v Radě však svého záměru nedosáhla. Pro náš výzkum je důležité, že první ze tří zkoumaných aktérů zastával stejný postoj jako SDEU, a tudíž se aktivistická povaha soudního rozhodnutí v případě Achmea snižuje.

6.8.2 Pozice členských států k problematice intra-EU BITs

Postoj jednotlivých členských států, jak již bylo představeno ve čtvrté části, logicky nebyl jednotný, a proto i nepanovala shoda v Radě. Obecně můžeme říct, že se státy rozdělily na dvě skupiny – na ty, které podporují ukončení intra-EU BITs a druhou skupinu tvořily státy, které naopak trvaly na setrvání platnosti těchto smluv. V roce 2018 bylo ještě 28 členských států (Velká Británie se stále dohadovala o možnostech Brexitu), a můžeme tak říct, že se členské státy rozdělily na dva stejně velké celky v návaznosti na jejich (ne)podporu ukončení intra-EU BITs.

²⁶³ Olivet, „*A test for European solidarity: The case of intra-EU Bilateral Investment Treaties?*“, s. 5-7.

²⁶⁴ Eastern Sugar v. Česká republika, investiční spor SCC No. 088/2004 „Partial Award“, 27. 3. 2007, s. 24.

²⁶⁵ Olivet, „*A test for European solidarity: The case of intra-EU Bilateral Investment Treaties?*“, s. 5.

²⁶⁶ AES v. Maďarsko, investiční spor ICSID Case No. ARB/07/22, 23. 9. 2010.

Pozice starých členských států EU

Na straně, která podporovala ponechání intra-EU BITs v platnosti se zařadily zejména staré členské státy ze západní Evropy, které v roce 2008 na setkání ministrů financí ECOFIC společně odmítly obavy Komise ohledně problematiky, které intra-EU BITs představují a vyjádřily, že preferují jejich setrvání v platnosti.²⁶⁷ Mezi nejhlasitější obhájce intra-EU BITs byli převážně Belgie, Nizozemsko, Německo a Velká Británie. Zejména Nizozemsko velmi hlasitě podporovalo zachování těchto smluv, a v roce 2010 se dokonce nizozemská vláda vložila do investičního sporu Achmea v Slovensko, ve kterém velmi silně obhajovala platnost intra-EU BITs, když přímo uvedla, že „pohled Nizozemského království je takový, že aspekt evropského práva nemá efekt na jurisdikci rozhodčího tribunálu.“²⁶⁸ Dále uvedla, že „právní jistota a legitimní očekávání pro investory jsou v hlavním zájmu Nizozemska. Z tohoto důvodu je jakékoliv zpochybnění platnosti existujících intra-EU BITs škodící a obrozující hlavní práva investorů“.²⁶⁹

Velmi silný odpor Nizozemského království proti zrušení intra-EU BITs řada akademiků vysvětluje tím, že Nizozemsko nechrání jen svoje investory, ale zároveň i zhruba více než 20 000 mezinárodních společností, které jsou registrovány v Nizozemsku pro lepší daňové podmínky. Jedná se však o tzv. „shell companies, nebo letterbox companies“, které mají v Nizozemsku pouze sídlo bez skutečných zaměstnanců.²⁷⁰

Většina ostatních „starých“ členských států nebyla v obraně intra-EU BITs tak hlasitá, nicméně se tiše přikláněla k jejich zachování, a tudíž se od roku 2004, i přes značné naléhání Komise a „nových“ členských států, problém investičních dohod mezi členskými státy EU nevyřešil. Nicméně Irsko a Itálie, které lze jednoznačně zařadit mezi staré členské státy ze Západní Evropy se rozhodly přijmout pozici a doporučení Komise. Irsko tak v roce 2012 dohodou všechny své intra-EU BITs ukončilo. Itálie následně v roce 2013 dramaticky jednostranně zrušila všechny své zbývající intra-EU BITs.²⁷¹ Jonathan Hill, tehdejší komisař pro finanční stabilitu, finanční služby a kapitálový trh nad tímto krokem vyjádřil velké potěšení a uvedl to jako důkaz, že intra-EU BITs jsou zastaralé a vyzval zbylé státy, aby příklad Itálie a Irska následovaly.²⁷² Nicméně žádný další stát se k tomuto kroku nepřidal a ostatní staré členské státy nezměnily svoji pozici až do vydání rozhodnutí SDEU Achmea.

Pozice nových členských států EU

Pozice nových členských států, zejména pak České republiky, Slovenska, Maďarska, Polska Rumunska a Bulharska, vehementně trvajících na ukončení intra-EU BITs, je celkem logický

---

²⁶⁷ Council of the European Union, “2008 Annual EFC Report to the Commission and the Council on the Movement of Capital and the Freedom of Payments”, *ECOFIN 629*, 17. 12. 2008. s. 5.

²⁶⁸ *Eureka v. Slovakia*, Award on Jurisdiction, Arbitrability and Suspension, para. 161.

²⁶⁹ *Ibid*, 162.

²⁷⁰ Lavranos, “The Changing ecosystem of Dutch BITs?”. s. 2.

²⁷¹ Marie Stoyanov, “European Commission seeks termination of five EU Member States’ intra-EU bilateral investment treaties”, *Allen & Overy*, 30. 6. 2015.

²⁷² European Commission, “Commission asks Member States to terminate their intra-EU bilateral investment treaties”, *Press release*, 18. 6. 2015.

vzhledem k tomu, že se tyto státy staly častým cílem investorských žalob. Česká republika a Slovensko již od roku 2004 pravidelně poukazovaly na fakt, že jsou investiční spory zahájené na základě intra-EU BITs neslučitelné s právem EU a v každém sporu vedeném proti nim zpochybňovaly jurisdikci rozhodčího tribunálu a žádaly Komisi o pomoc²⁷³. Ve svém důsledku tak soustavný tlak těchto států vedl až k rozhodnutí SDEU Achmea, protože Slovensko i po prohraném investičním sporu napadlo vykonatelnost rozhodčího nálezu u německých soudů, které celou věc předaly pro posouzení předběžné otázky právě Soudnímu dvoru.

Určení pozice členských států

Druhá skupina aktérů, jednotlivé členské státy, se tedy rozdělila na dvě skoro stejně velké skupiny, které víceméně kopírují rozdělení na „nové“ a „staré“ členské státy EU. Zejména tento aspekt pak celé problematice přidal na zajímavosti, protože to jsou většinou naopak staré členské státy západní Evropy, které mají tendenci přijímat prointegrační pozice v zájmu celé EU, ale v této otázce se naopak v zájmu zachování vlastních zájmů postavily proti postoji Komise. Pro náš výzkum soudního aktivismu je však podstatné to, že druhý aktér tedy měl na problematiku nejednotný názor, a SDEU tudíž sice šel proti postoji poloviny členských států zejména ze západní Evropy, na druhou stranu však podpořil pozici, kterou zastávala druhá polovina převážně „nových“ členských států ze zemí střední a jihovýchodní Evropy, ke které se navíc přidala i Itálie a Irsko. Můžeme tak říct, že z tohoto pohledu se jedná spíše o střední formu soudního aktivismu.

6.8.3 Pozice investiční právní a akademické obce k problematice intra-EU BITs

Posledním aktérem, jehož pozice bude analyzována, je investiční právní komunita a akademická obec, která je v oblasti mezinárodní ochrany investic poměrně význačným hráčem a je důležitým přispěvatelem celé debaty. Jak již bylo řečeno a konkrétně uvedeno v kapitole 4.7., daleko větší část právní komunity specializující se na investiční právo považovala mezinárodní právo a investiční arbitráže na právu EU nezávislé, což např. dokládá i to, že většina investičních arbitrážních tribunálů složená ze tří arbitrů z řad specialistů na mezinárodní investiční právo opakovaně odmítala námítky jednotlivých žalovaných členských států o neslučitelnosti práva EU s BITs a jejich nedostatkem jurisdikce.²⁷⁴ Např. hned v prvním investičním sporu, ve kterém se vyskytla problematika intra-EU BITs – *Eastern Sugar v Česká republika*²⁷⁵ – shledali arbitři, že „*mezinárodní arbitrážní tribunál, nezávislý na žalovaném státu, je nejlepším garantem spravedlnosti*“²⁷⁶. Arbitr Emmanuel Gaillard se dokonce vyjádřil tak, že pokud se EU pokusí narušit současný stav investiční ochrany v EU, tak riskuje, že se velké množství mezinárodních investorů rozhodne investovat jinde a EU tak přijde o svůj ekonomický růst.²⁷⁷

I právnické firmy vydávaly varování před změnou. Je však nutné podotknout, že jak arbitři, tak právnické firmy jsou zde v konfliktu zájmů, protože se jedná o jejich živobytí. Na druhou stranu

²⁷³ Olivet, „*A test for European solidarity: The case of intra-EU Bilateral Investment Treaties*“, s. 5-6.

²⁷⁴ Takhle skončily všechny investiční spory s intra-EU prvkem zmíněné v této práci, tedy *Eastern Sugar v. Česká republika*, *AES v. Maďarsko* i *Achmea v. Slovensko*.

²⁷⁵ *Eastern Sugar v. Česká republika*, investiční spor SCC No. 088/2004

²⁷⁶ *Eastern Sugar v. Česká republika*, investiční spor SCC No. 088/2004 „*Partial Award*“, 27. 3. 2007, s. 32-38.

²⁷⁷ Olivet, „*A test for European solidarity: The case of intra-EU Bilateral Investment Treaties*“, s. 6.

naprostá většina právníků z akademické obce podporovala setrvání intra-EU BITs a následně pro ně rozhodnutí Achmea představoval naprostý šok.²⁷⁸ Autor v této věci čerpá také ze svých vlastních zkušeností, kdy byl v letech 2018 a 2019 v intenzivním kontaktu se členy arbitrážní komunity, kteří značně ovlivnili jeho náhled na problematiku a ze které částečně převzal i počáteční náhled na rozhodnutí Achmea, jako vyhlášení války SDEU mezinárodnímu právu.

Jak vyplývá z výše uvedeného, třetí sledovaný aktér – mezinárodní arbitrážní komunita – tak většinově vyjadřovala postoj diametrálně odlišný tomu, který v rozhodnutí Achmea přijal SDEU. Tato komunita, která se skládá jak z arbitrážních firem, tak mezinárodních právních firem a akademiků je v oblasti mezinárodní ochrany investic a investičních arbitráží velmi vlivná, a proto je uvedena jako třetí aktér, který soudní aktivismus SDEU v případě Achmea znovu posouvá jako poměrně silně aktivistický, protože pozice investiční komunity je odlišná od pozice vyjádřené Soudním dvorem.

6.9 Zhodnocení soudního aktivismu podle politické dimenze

Práce analyzovala postoj tří klíčových aktérů v problematice (ne)slučitelnosti intra-EU s právem EU a následně je porovnávala s postojem SDEU, který v rozsudku Achmea vyslovil názor, že jsou tyto smlouvy neslučitelné s právem EU a musí být ukončeny. Postoj EK se potvrdil být v přímém souladu s postojem SDEU, zatímco pozice jednotlivých členských zemí autor vyhodnocuje jako neutrální, protože zhruba polovina členských států podporovala zachování intra-EU BITs v platnosti, zatímco druhá polovina prosazovala jejich zrušení. Poslední zkoumaný aktér, jímž byla mezinárodní investiční právní komunita většinově prosazovala setrvání intra-EU BITs pro jejich slučitelnost s právem EU, a z tohoto důvodu tak zastávala zcela opačný postoj než SDEU.

Ve výsledku tak máme jednoho aktéra, který se plně ztotožnil s postojem SDEU. Druhého aktéra, který je k postoji pro svoji nejednotnost neutrální a třetího aktéra, jehož postoj je zcela v rozporu s rozsudkem SDEU. Můžeme tak shrnout, že z politologického kritéria nebyl soudní aktivismus nikterak silný, a jednalo se spíše o aktivismus malého rozsahu, který naopak pomohl vyřešit politický tlak, který nastal nejednotnou pozicí jednotlivých členských států.

6.10 Shrnutí, vysvětlení, vývoj po Achmee a ověření hypotézy práce

V této kapitole si práce kladla za cíl zjistit rozsah soudního aktivismu, který SDEU použil v případě Achmea. Soudní aktivismus byl zkoumán ve dvou dimenzích: v **právním** a **politickém**. Z právního bylo možné identifikovat, že se jedná o poměrně silnou formu soudního aktivismu, protože Soudní dvůr EU v rozhodnutí používá 3 ze 4 aktivistických forem právní interpretace, zároveň se však alespoň snaží o částečnou sebereflexi a omezování odkazem na určité články Smluv, které však většinou vyjadřují obecné a vágní právní principy, které pak Soudní dvůr vykládá pro svůj prointegrační rozsudek. Z politologického hlediska byly identifikovány postoje tří klíčových aktérů k problematice. Z analýzy vyplynulo, že z těchto tří aktérů se jeden plně ztotožnil s postojem SDEU, druhý aktér je k problematice pro svoji nejednotnost neutrální a třetí aktér je

---

²⁷⁸ Kochenov, and Lavranos, “*Achmea versus the Rule of Law: CJEU’s Dogmatic Dismissal of Investors’ Rights in Backsliding Member States of the European Union.*” s. 196-200.

pak zcela v rozporu s rozsudkem SDEU. Z tohoto můžeme shrnout, že z politologického kritéria nebyl soudní aktivismus nikterak silný, a jednalo se spíš o aktivismus malého rozsahu.

Pokud tak závěry z obou hledisek srovnáme, můžeme vyslovit závěr výzkumu: **Soudní dvůr Evropské unie v případě Achmea používá soudní aktivismus středního rozsahu, kdy zejména z politologického hlediska se jedná o umírněnou formu soudního aktivismu.**

6.10.1 Vývoj v oblasti investiční politiky EU po Achmee

V návaznosti na rozhodnutí Achmea se členské státy EU dohodly na ukončení všech zbývajících intra-EU BITs, které ještě v době rozhodnutí byly v platnosti. Těchto intra-EU BITs bylo zhruba 190. V lednu roku tak 2019 členské státy podepsaly politickou deklaraci, která jejich záměr oficiálně stvrzovala.²⁷⁹

Politická deklarace a vůle států byla nakonec zhmotněna do fakticky uskutečnila právně závazného dokumentu, který byl pojmenován jako Ukončovací dohoda (*Termination Agreement*).²⁸⁰ Tato mezinárodní dohoda byla 5. května roku 2020 podepsána 23 členskými státy EU. Nepodepsalo ji UK, Irsko, Švédsko, Rakousko a Finsko.²⁸¹ Ke konci roku 2022 však byly i zbylé intra-EU BITs ukončeny a jejich problematika se tak definitivně stala minulostí.²⁸² Ukončeny byly i tzv. *sunset clauses*, tedy doložky zajišťující ochranu legitimního očekávání investorů ochranou jejich investic na dalších 5, 10 či 15 let v případě, kdy od smlouvy jednostranně odstoupí právě stát.²⁸³

Po vyřešení problematiky intra-EU BITs se však pozornost v oblasti mezinárodní ochrany investic přesunula na Energetickou chartu, která začala být zejména v EU mohutně kritizovaná pro podporu fosilních paliv.²⁸⁴ V září roku 2021 SDEU vydal rozhodnutí v případě *Komstroy v Moldavsko*,²⁸⁵ které se zabývalo intra-EU investičními spory mezi členskými státy EU plynoucí z jejich členství v multilaterální investiční smlouvě, kterou ECT je. Ne překvapivě SDEU rozhodl, že investiční arbitráže mezi členskými státy (myšleno investor z jednoho členského státu vs členský stát) nemají v EU místo a jsou tak neaplikovatelné. Případné investiční spory tak musí řešit jednotlivé soudy členských států. Rozsudek SDEU v případě *Komstroy* tak zastává stejnou pozici, jakou Soudní dvůr přijal v rozhodnutí Achmea, na který tak *Komstroy* navazuje.²⁸⁶ V roce 2022 pak proběhla řada konferencí o modernizaci ECT, nicméně bez žádného většího úspěchu, jelikož

²⁷⁹ European Commission, “Declaration of the Member States of 15 January 2019 on the legal consequences of the Achmea judgment and on investment protection”, *EC websites*, 15. 1. 2019.

²⁸⁰ European Commission, “Agreement for the termination of Bilateral Investment Treaties between the Member States of the European Union”, *EC websites*, 5. 5. 2019.

²⁸¹ Hannes Ingwersen, “Treaty to terminate intra-EU BITs enters into force”, *Linklaters*, 10. 9. 2020.

²⁸² Ministerstvo financí ČR, “Přehled dohod, které již byly ukončeny nebo jednostranně vypovězeny”.

²⁸³ Příkladem takovéto smluvní klauzule byl např. článek 13 (3) Slovensko-Holandské investiční smlouvy, který obsahoval následující větu: “S ohledem na provedené investice před datem ukončení této dohody platí předchozí články této dohody po dalších 15 let od doby vypovězení smlouvy”.

²⁸⁴ Eberhardt, Olivet and Steinfort, “One Treaty to rule them all: The ever-expanding Energy Charter Treaty and the power it gives corporations to halt the energy transition”.

²⁸⁵ Soudní dvůr EU, “Rozsudek v případě *Komstroy v. Moldavsko*, ve věci C-741/19”, 2. 9. 2021.

²⁸⁶ Clement Fouchard a Vanessa Thieffry “CJEU Ruling in *Moldova v. Komstroy*: the End of Intra-EU Investment Arbitration Under the Energy Charter Treaty (and a Restrictive Interpretation of the Notion of Protected Investment)”, *Kluwer Arbitration Blog*, 7. 9. 2021.

na podzim roku 2022 se 7 členských států EU rozhodlo od ECT odstoupit a je velmi pravděpodobné, že se další státy EU velmi rychle přidají.²⁸⁷

6.10.2 Vysvětlení rozsudku Achmea a pohled do budoucna

Jak je možné rozhodnutí Achmea vysvětlit? Toto rozhodnutí vyvolalo velký šok uvnitř mezinárodní investiční komunity, Uzelac se dokonce vyjadřuje tak, že SDEU svým rozhodnutím vyhlásil válku celému systému ochrany mezinárodních investic.²⁸⁸ Představitelům právníkové komunity se přičilo, že SDEU podkopává jednotu celého mezinárodního práva veřejného jen za účelem přehnané ochrany svého „výsadního práva“ jakožto jediného interpreta práva EU.²⁸⁹ Většina intra-EU BITs však ani evropské právo neuznává jako pramen práva v případných arbitrážních řízeních. Kochenova a Lavranos tak uzavírají, že z tohoto důvodu je případná špatná interpretace evropského práva velmi nízká.²⁹⁰

Dále se i objevily úvahy, že úplně zrušení intra-EU BITs nebylo nutné. Jak ve svém názoru vyjadřuje generální advokát Wathelet, bylo by možné nastavit pravidla pro vzájemnou existenci investičních arbitráží a systému předběžného posouzení právní otázky SDEU.²⁹¹ Ke stejnému názoru došel i Pachalidis, který detailně popsal i to, jak by celý systém mohl fungovat.²⁹²

Pieter Cleppe pak nesouhlasí s tím, aby o investičních dohodách, které jsou čistě nástroj obchodní politiky, vůbec rozhodovali soudci.²⁹³ Ve svém příspěvku Cleppe nenaráží jen na fakt, že si Evropská komise dala závazek podepisovat nové obchodní dohody pouze se zeměmi, které ratifikovaly Pařížskou dohodu o změně klimatu. Podle něho je již samotným problémem politizace investičních dohod, které by původně měly pouze zajišťovat ochranu investorů a podporu obchodu mezi státy. Avšak přesunutí rozhodování na úroveň SDEU, který by v této oblasti neměl mít kompetence, protože není politickým aktérem, je nebezpečným precedentem.²⁹⁴

Jak je navíc jasné ze samotného arbitrážního řízení v případě Achmea, BITs poskytují mezinárodním investorům určité standardy ochrany, které nejsou ve stejné šíři a míře garantované právem EU.²⁹⁵ Jak například poukázal prof. Kohen ve svém disentaním vyjádření v ISCID případě *Theodoros Adamakopoulos v. Kypr*²⁹⁶, právo Evropské unie a práva poskytovaná v BITs jsou odlišné a nedají se jednoduše porovnávat tak, jak se o to snažil SDEU v rozhodnutí Achmea. Cohen přímo poznamenává že: „je důležité poznamenat, že něco nemůže být lepší, pokud se obě porovnávané věci diametrálně

---

²⁸⁷ Johannes Tropper, “Withdrawing from the Energy Charter Treaty: The End is (not) Near”, *Kluwer Arbitration Blog*, 4. 11. 2022.

²⁸⁸ Uzelac, “*Why Europe Should Reconsider its Anti-Arbitration Policy in Investment Disputes?*”, s. 12-13.

²⁸⁹ Đajić, “*The Achmea Cases: Story on Treaty Interpretation, Forum Competition and International Law Fragmentation.*”

²⁹⁰ Kochenov, and Lavranos, “*Achmea versus the Rule of Law: CJEU’s Dogmatic Dismissal of Investors’ Rights in Backsliding Member States of the European Union.*” s. 200.

²⁹¹ Soudní dvůr EU, “Posudek generálního advokáta Watheleta ve věci předběžné otázky Achmea v Slovensko, pod číslem C-284/16, vydaný 19. 9. 2017, para 40.

²⁹² Paschalis Paschalidis, “Arbitral Tribunals and Preliminary References to the EU Court of Justice”, *Arbitration International* 1 (March 17, 2016).

²⁹³ Pieter Cleppe, “ECJ isn’t the right actor to make political choices related to trade deals”, *Euroactive*, 22. 2. 2018.

²⁹⁴ *Ibid.*

²⁹⁵ *Achmea v. Slovakia*, “Award on Jurisdiction, Arbitrability and Suspension”, para. 245-267.

²⁹⁶ *Theodoros Adamakopoulos v. Kyperská republika*, investiční spor ICSID Case No. ARB/15/49.

*odlišují a jsou tudíž neporovnatelné. Nelze tak porovnávat jablka a brušky, i přesto že jsou obě ovoce“.*²⁹⁷ Jak navíc poznamenává Nagy, BITs nabízejí standardy ochrany, které nejsou nijak nestandardní či atypické, a které navíc jsou již mnohdy součástí ústavního pořádku většiny západoevropských zemí.²⁹⁸

Ze všech těchto pohledů se tak může zdát, že rozhodnutí Achmea bylo přehnané, unáhlené a neopodstatněné. Sám autor před psaním této práce byl podobného názoru. Nicméně po větším probádání problematiky je autor toho názoru, že v konečném výsledku SDEU v případě Achmea nemohl rozhodnout jinak. Intra-EU BITs opravdu významně narušovaly společný evropský trh, odporovaly principům loajality, vzájemné spolupráce členských států, a i diskriminovaly nové členské státy vůči těm starým. Zejména pak Česká republika, Slovensko a Maďarsko byly mnohdy investičními tribunály trestány za to, že porušily jednotlivé klauzule intra-EU BITs v důsledku toho, že svůj právní řád přizpůsobovaly společným pravidlům EU. Je tak pozoruhodné, že staré členské státy v čele s Nizozemskem tak dlouho hájily pozici pro zachování platnosti intra-EU BITs i přesto, že Komise již od roku 2004 zastávala postoj pro jejich zrušení. Z tohoto pohledu je tak možné spatřovat procedurální chyby v institucionálním rámci EU, protože rozhodnutí o zrušení intra-EU BITs by nemělo být závislé na opozici jednoho či dvou členských států, zvláště pokud se jedná o ekonomicky tak důležitou věc, jako jsou investiční arbitráže, které členské státy stály nemalé peníze.

V tomto kontextu si autor ještě neopomene poznamenat aktuální vývoj v problematice Energetické charty. Na podzim roku 2022 se řada západoevropských zemí, jmenovitě Německo, Francie, Španělsko, Lucembursko, Polsko, Slovinsko a překvapivě i Nizozemsko rozhodly od této multilaterální investiční smlouvy odstoupit. Státy, které se rozhodly od Energetické charty odstoupit totiž čelí vlně investičních žalob.²⁹⁹ Velmi úsměvný je tak postoj Nizozemska, které momentálně v návaznosti na svoji účast v ETC čelí dvěma obřím arbitrážím, a tudíž se rozhodlo od investiční smlouvy odstoupit. Jedná se přitom o stát, který po 16 let vehementně obhajoval systém investiční ochrany a blokoval dohodu na ukončení intra-EU BITs, nicméně když teď čelí (poměrně nespravedlivě) sérii investičních žalob pro jeho závazek ochrany klimatu, tak svoji pevnou podporu systému ochrany investic otočil.

I z tohoto důvodu je tak zpětně potvrzeno, že SDEU pravděpodobně opravdu nemohl rozhodnout jinak, než intra-EU BITs zrušit. Je to také potvrzením toho, že celý systém mezinárodní ochrany investic potřebuje reformu a řadu změn, a rozhodnutí Achmea k tomu rozhodně přispělo.

6.10.3 Ověření hypotézy práce

Tato práce si v úvodu stanovila za cíl ověřit či vyvrátit hypotézu, že SDEU je aktivistickým soudem a hlavním politickým aktérem v problematice investičních smluv mezi členskými státy EU. K tomu diplomová práce používá dvě podhypotézy. **(1) SDEU v případě Achmea používal aktivistické**

²⁹⁷ Marcelo G. Kohen, “Statement of Dissent of Professor Marcelo G. Kohen” 3. 2. 2020.

²⁹⁸ Nagy, “Intra-EU bilateral investment treaties and EU law after Achmea: ‘Know Well What Leads You Forward and What Hold You Back’”, s. 984.

²⁹⁹ Karl Mathiesen, “The Netherlands to leave embattled Energy Charter Treaty”, *Politico.eu*, 18. 10. 2022.

metody právní interpretace na podporu svého pro-integračního rozsudku. (2) SDEU v případě Achmea rozhodl i proti vůli členských států a ostatních aktérů, kteří v problematice investičních smluv mezi členskými státy EU vystupovali, nicméně rozsudek Achmea je respektován a jednotliví aktéři se ho nesnaží zvrátit. Platnost obou těchto podhypotéz byla zkoumána rozbořením soudního rozhodnutí Achmea v právní a politické dimenzi.

První podhypotézu lze prohlásit za potvrzenou. Jak bylo prokázáno v části 6.5 a 6.6, SDEU v rozhodnutí Achmea použil 3 aktivistické metody právní interpretace (teleologická, funkční a konsekvenalistická). Navíc v rozsudku používá i prvky starého aktivismu, když odkazuje na svá minulá aktivistická rozhodnutí. Rozsudek se tak řadí mezi aktivistické, a tím, že v něm SDEU obhajuje autonomní a výsostné postavení právního systému EU, je i velmi pro-integrační a prohlubuje tak podobu evropského integračního procesu.

Druhá podhypotéza se dá považovat za částečně prokázanou. Jak bylo zjištěno SDEU rozhodl v souladu s pozicí Komise i polovinou členských států, naopak šel proti vůli investiční komunity a většině starých členských států. SDEU tak svůj postoj obhájil i přes odpor těchto členských států, na druhou stranu však jeho postoj nebyl v rozporu s polovinou zkoumaných aktérů. Rozsudek SDEU v případě Achmea je však všemi aktéry respektován a státy se nesnažily o jeho zvrácení, o čemž svědčí i fakt, že všechny zbývající intra-EU BITs byly v roce 2021 ukončeny.

Hlavní hypotézu práce, která zní, že SDEU je aktivistickým soudem a hlavním politickým aktérem v problematice investičních smluv mezi členskými státy EU lze tedy prohlásit za potvrzenou s výhradou. SDEU je zajisté aktivistickým soudem, což bylo potvrzeno i v případě Achmea. Současně se i stal tím faktickým aktérem, který svým rozsudkem přesvědčil či donutil i staré členské státy, aby zrušily všechny své zbývající intra-EU BITs. Nicméně můžeme argumentovat, že stejně význačná byla role Komise, která se téměř 14 let snažila o zrušení intra-EU BITs, nicméně pro nejednotnost v Radě byla bezbranná, stejně tak jako se nemůže podceňovat role jednotlivých nových členských států, zejména Slovenska a České republiky, které se nevzdávaly a vytrvale poukazovaly na problematiku neslučitelnosti práva EU a intra-EU BITs. Bylo to právě Slovensko, díky kterému se celá věc dostala až k SDEU, který pak mohl vydat rozhodnutí Achmea. SDEU tak byl tím, který zrušení intra-EU BITs fakticky vynutil, avšak za přispění mnoha let práce Komise a dalších členských států. Je také možné argumentovat, že naopak pozice investiční komunity a Nizozemska a ostatních starých členských států naopak dokázala „vyřešení“ problematiky úspěšně blokovat po dobu 16 let. Na roli SDEU jako aktivistického, pro-integračního soudu, který je jedním z nejdůležitějších politických aktérů v problematice investičních smluv mezi členskými státy EU, to však nic nemění.

ZÁVĚR

Tato práce se zabývá rolí Soudního dvora EU v problematice ukončení intra-EU investičních smluv mezi členskými státy. Práce pracuje s rozsudkem Soudního dvora EU ve věci Achmea, který byl vydán v roce 2018 a ve kterém Soud rozhodl o neslučitelnosti intra-EU BITs s právním systémem EU, a proto musejí být zrušeny. Toto rozhodnutí vyvolalo převážně v právní investiční komunitě šok a znamenalo značnou proměnu systému mezinárodní ochrany investic v EU. Práce si stanovila za cíl potvrdit či vyvrátit, zda je Soudní dvůr Evropské unie aktivistickým soudem a hlavním politickým aktérem v problematice investičních smluv mezi členskými státy. Práce však vysvětlila i to, proč SDEU v případě Achmea přijal prointegrační a aktivistický rozsudek a stal se tak přímým aktérem v politickém procesu EU.

K tomu práce zkombinovala problematiku soudního aktivismu, kterému věnovala první tři kapitoly, s problematikou mezinárodní ochrany investic v EU, které jsou se věnovány kapitoly 4 a 5. V šesté kapitole byl pak analyzován samotný rozsudek Achmea a určena míra soudního aktivismu. Pomocí interdisciplinárního přístupu, který zahrnoval jak právní, tak i politický aspekt bylo zjištěno, že Soudní dvůr Evropské unie v případě Achmea použil soudní aktivismus středního rozsahu, kdy zejména z politologického hlediska se jedná o umírněnou formu soudního aktivismu. Pomocí právní interpretace práce identifikovala použití 3 aktivistických metod, můžeme tedy hovořit o poměrně silné aktivistické povaze rozsudku. Politologické hledisko nám však míru aktivismu snižuje, protože pozice ostatních tří aktérů na problematiku nebyla jednotná. Potvrdil se tak závěr Erica Steina, který první přišel s tím, že Soudní dvůr nezajímá ani tak postoj jednotlivých členských států k dané problematice, i z toho důvodu, že jsou často velmi rozdílné, ale přiklání se při posuzování především k názoru Evropské komise. I v případě Achmea se Soudní dvůr plně ztotožnil s postojem Komise, která již od roku 2004 prosazovala ukončení intra-EU BITs. Také se tím ukázal nejednotný postoj jednotlivých členských států, které se v problematice rozdělily na dvě víceméně stejně velké skupiny, v rámci kterých můžeme identifikovat nové a staré členské státy.

Práce tak potvrdila tezi, že SDEU je aktivistickým soudem a hlavním politickým aktérem v problematice investičních smluv mezi členskými státy EU. Soudní dvůr byl fakticky tím, kdo svojí autoritou vyjádřenou v rozsudku Achmea přinutil všechny členské státy k ukončení zbývajících intra-EU BITs do konce roku 2021. Bylo to však za pomoci Komise a určitých členských států, které vůbec daly SDEU možnost se k problematice vyjádřit pomocí institutu předběžné otázky.

Aktivistický pro-integrační rozsudek se setkal s velkou vlnou negativní kritiky od mezinárodní komunity právníků zabývajících se problematikou ochrany investic. Rozhodnutí bylo nazýváno jako zbytečné, unáhlené, nezodpovědné a právně vágní, které bylo vydáno jen pro ochranu úplné autonomie a nadřazenosti práva EU nad právem mezinárodním. Sám autor, ovlivněn právní investiční komunitou, ve které se tehdy nacházel, byl ještě před psaním této práce podobného názoru. Nicméně po větším probádání problematiky je autor názoru, že Soudní dvůr nemohl rozhodnout jinak. Intra-EU BITs opravdu představovaly výrazný problém pro integrační proces, narušovaly společný trh, odporovaly principům loajality, vzájemné spolupráce členských států a diskriminovaly nové členské státy vůči těm starým. Státy jako Česká republika, Slovensko nebo Maďarsko se velmi často stávaly cílem investorských žalob za porušení jednotlivých klauzulí intra-

EU BITs pouze v důsledku přizpůsobení jejich právního řádu společným pravidlům EU. Je tak téměř až neskutečné, že určité členské státy v čele s Nizozemskem tak dlouho trvaly na setrvání intra-EU BITs v platnosti. Soudní dvůr EU posloužil jako účinný nástroj pro nápravu „procedurální chyby“ v institucionálním rámci EU, protože rozhodnutí o zrušení intra-EU BITs by nemělo být závislé na opozici jednoho či dvou členských států, zvláště pokud se jedná o ekonomicky tak důležitou věc, jako jsou investiční arbitráže, které členské státy stály nemalé peníze.

O to více paradoxní se zdá aktuální vývoj v oblasti mezinárodní ochrany investic v EU, která se po vyřešení intra-EU BITs přenesla do problematiky spojené s Energetickou chartou. Na podzim roku 2022 se řada 9 západoevropských zemí včetně Nizozemska rozhodla od této dohody odstoupit poté, co čelí sérii investičních žalob pro porušení Charty z důvodu podpory ekologických zdrojů energie. Nizozemsko, které šestnáct let velmi vášnivě celý systém mezinárodní ochrany investic obhajovalo, najednou otočilo a z důvodu nespravedlivosti celého systému se rozhodlo od Energetické charty odstoupit. I v tomhle pak můžeme spatřovat náznak toho, že Soudní dvůr EU, jako *European Court of Justice*, nemá spravedlnost pouze v názvu, ale byla přítomna i v rozhodnutí Achmea. Role Soudního dvora tak již není pouze jako motor integrace, který by svůj soudní aktivismus používal pouze za účelem posílení supranárodních institucí a k prohloubení celého integračního procesu. V první řadě se jedná o nezávislou soudní instituci dohlížející nejenom na základní principy EU, ale i na spravedlnost v ostatních politikách EU. Svoji autoritou a výjimečnou pozicí taky může – a podle autora by i měla – občasně zasáhnout i do legislativního procesu a stát se jeho aktérem, zejména dokud se nevyřeší problematika jednomyslnosti rozhodování Evropské rady.

Aktivistické, pro-integrační rozhodnutí Achmea tak má implikace jak pro celý institucionální rámec EU, kdy se potvrzuje jeho nenahraditelná a autonomní role, která pomáhá EU naplňovat její motto – jednotná v rozmanitosti. Zároveň má implikace i pro celý systém mezinárodní ochrany investic, který potřebuje řadu změn a celkovou reformu, čemuž rozhodnutí Soudního dvora v případě Achmea a následně i v případě Komstroy rozhodně přispěly.

SEZNAM ZDROJŮ

A. KNIHY A KAPITOLY

Alter Karen. "The European Court's Political Power Across Time and Space". In Karen Alter (ed.) *The European Court's Political Power*. (Oxford: Oxford Univ. Press, 2009, 790 s) s. 6-31.

Bengoetxea, Joxerramon. *The Legal Reasoning of the European Court of Justice: Towards a European Jurisprudence*. Oxford: Oxford University Press, 1993, 486 s. ISBN 978-17-8225-030-2

Bulmer, Simon a Lequesne, Christian (eds.): *The Member States of the European Union*. New York: Oxford University Press, 2005. 504 s. ISBN: 978-01-9873-739-1

de Witte, Bruno, "Direct Effect, Primacy, and the Nature of the Legal Order", in Paul Craig, and Gráinne de Búrca (eds), *The Evolution of EU Law*, 3rd edn (Oxford, 2021; online edn, Oxford Academic, 21 Oct. 2021), <https://doi.org/10.1093/oso/9780192846556.003.000>

Dehousse, Renaud, *The European Court of Justice : the politics of judicial integration*, Basingstoke: Macmillan, 1998, 213 s.

Fecák, Tomáš. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a právo Evropské unie*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 548 s. ISBN 978-80-7478-982-3

Genschel, Philipp, a Jachtenfuchs, Markus (eds). *Beyond the Regulatory Polity? The European Integration of Core State Powers* Oxford, 2013; online edice, Oxford Academic, 23 Jan. 2014, 290 s. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199662821.001.0001>

Gerloch, Aleš. *Teorie práva, 6. vydání*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 310 s. ISBN 978-80-7380-454-1

Gus Van Harten, *Investment Treaty Arbitration and Public Law*. Oxford: Oxford University Press, 2008, 214 s. ISBN 978-0-199-21789-2

Haas, Ernst Bernard. *The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957*. Notre Dame: University of Notre Dame Press, 2004, 552 s. ISBN 0-268-04346-9.

Hodson, Dermot, "De Novo Bodies and the New Intergovernmentalism: The Case of the European Central Bank", in Christopher J. Bickerton, Dermot Hodson, and Uwe Puetter (eds), *The New Intergovernmentalism: States and Supranational Actors in the Post-Maastricht Era* (Oxford, 2015: online edition, Oxford Academic, 20 Aug. 2015), <https://academic.oup.com/book/7139/chapter-abstract/151693097?redirectedFrom=fulltext>

Kelemen, Daniel R. *Eurolegalism. The Transformation of Law and Regulation in the European Union*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2011, 378 s. ISBN 978-06-7404-694-8

Knap, Viktor. *Teorie práva*. Praha: Nakladatelství Beck, 1995, 247 s. ISBN 80-7179-028-1

Kratochvíl, Petr. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál, 2008, 218 s. ISBN 978-80-7367-467-0

Martinsen, Dorte. *An Ever More Powerful Court?: The Political Constraints of Legal Integration in the European Union*, Oxford: Oxford University Press, 2015, 256 s. ISBN 978-01-9875-339-1

Newcombe, Andrew and Pradell, Lluís. “*Law and Practice on Investment Treaties: Standards of Treatment*”. 1st Edition, Publisher: Wolters Kluwer - Kluwer Law International, 2009. s. 614. ISBN 978-90-4112351-0.

Pollack, Marc (eds.): *Policy-Making in the European Union* Seventh ed. Oxford UK: Oxford University Press, 2015, 624 s. ISBN: 978-01-9880-760-5

Puetter, Uwe. *The European Council and the Council: new intergovernmentalism and institutional change*. Oxford: Oxford University Press, 2014, 261 s. ISBN 978-01-9871-624-2

Schmidt, Susanne K. Schmidt. *The European Court of Justice and the Policy Process: The Shadow of Case Law*. Oxford: Oxford University Press, 2018, 294 s. ISBN 978-01-9871-775

Stone Sweet, Alec. *Governing with Judges: Constitutional Politics in Europe*. New York : Oxford University Press, 2000, 232 s. ISBN 978-0198297710.

Stone Sweet, Alec. *The Judicial Construction of Europe*. Oxford : Oxford University Press, 2004, 296 s. ISBN 978-01-9927-553-3

Šturma, Pavel a Balaš, Vladimír. *Mezinárodní ekonomické právo*, Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2. vydání, 2013, 544 s. ISBN 978-80-7179-069-3

B. AKADEMICKÉ ČLÁNKY

Abdala, Manuel A. “Chorzów’s Standard Rejuvenated: Assessing Damages in Investment Treaty Arbitrations”, *Journal of International Arbitration*, vol. 25 no. 1, (2008): 103-120, <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Journal+of+International+Arbitration/25.1/JOIA2008005>

Alexander Reuter, “Taking Investors’ Rights Seriously: The Achmea and CETA Rulings of the European Court of Justice Do Not Bar Intra-EU Investment Arbitration” *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* 80 (2020): 380-403. https://www.zaoerv.de/80_2020/80_2020_2_a_379_427.pdf

Armstrong, A Kenneth. “Legal Integration: Theorizing the Legal Dimension of European Integration”. *Journal of Common Market Studies* 36 no. 2, (1998): 155-174 <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00104>

Barani, Luca. “The Role of the European Court of Justice as a Political Actor in The Integration Process: The Case of Sport Regulation After the Bosman Ruling”. *Journal of Contemporary European Research* 1, no. 1 (2005): 42-58. <https://www.jcer.net/index.php/jcer/article/view/6>

Bauer, Michael W. a Becker, Stefan. “The Unexpected Winner of the Crisis: The European Commission’s Strengthened Role in Economic Governance”, *Journal of European Integration* 36, no. 3 (2014): 213-229. <https://doi.org/10.1080/07036337.2014.885750>

Binder, Christina. “A Treaty Law Perspective on Intra-EU BITs”, *Journal of World Investment & Trade* vol. 17 (2016): 964-983. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/jworldit17&div=62&id=&page=>

Blauberger, Michael a Schmidt, Susanne. "The European Court of Justice and its political impact", *West European Politics* 40, no. 4 (2017): 907-918, <https://doi.org/10.1080/01402382.2017.1281652>

Burley, Anne-Marie a Mattli, Walter. "Europe before the Court: a political theory of legal integration". *International Organization* 47, no. 1 (1993): s. 41-76. <https://www.jstor.org/stable/2706882>

Cohen, Antonin. "Dix personnages majestueux en longue robe amarante", *Revue française de science politique* 60, no. 2 (2010): 227-246. <https://www.jstor.org/stable/43120710>

Dafe, Florence and Williams, Zoe. "Banking on courts: financialization and the rise of third-party funding in investment arbitration", *Review of International Political Economy* vol. 28, no. 5, (2021): 1362–1384. <https://doi.org/10.1080/09692290.2020.1764378>

Đajić, Sanja, V. "The Achmea Cases: Story on Treaty Interpretation, Forum Competition and International Law Fragmentation." *Zbornik Radova Pravnog Fakulteta*, vol. 52, no. 3 (2018): 491–509. Available from: <https://doi.org/10.5937/zrpfns52-19021>.

De Búrca, Gráinne. "Rethinking law in neofunctionalist theory", *Journal of European Public Policy* 12, no. 2 (2005): 310-326. <https://doi.org/10.1080/13501760500044082>

Eckes, Christina. "Common Foreign and Security Policy: The Consequences of the Court's Extended Jurisdiction". *European Law Journal* 22, no. 4. (2016): 492– 518. <https://ssrn.com/abstract=2889564>

Fabbrini, Sergio. "From consensus to domination: the intergovernmental union in a crisis situation." *Journal of European Integration* 38 no. 5 (2016): 587-599. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07036337.2016.1178256>

Garret, Geoffrey. "The Politics of Legal Integration in the European Union". *International Organization*. 1995, Volume 49(1), s. 171 - 181. <https://www.jstor.org/stable/2706870>

Garrett, Geoffrey, Kelemen, Daniel Kelemen R a Schulz, Heiner. "The European Court of Justice, National Governments, and Legal Integration in the European Union." *International Organization* 52, no. 1 (1998): 149–76. <https://www.jstor.org/stable/2601330>

Garrett, Geoffrey. "International cooperation and institutional choice: The European Community's internal market". *International Organization* 46 vol. 2 (1992): 533-560. <https://doi.org/10.1017/S0020818300027806>

Gibson, James L. a Caldeira, Gregory A. "Changes in the Legitimacy of the European Court of Justice: A Post-Maastricht Analysis." *British Journal of Political Science* 28, no. 1 (1998): 63–91. <https://www.jstor.org/stable/194157>

Grimmel, Andreas. (2011). "Integration and the Context of Law: Why the European Court of Justice is Not a Political Actor". *SSRN Electronic Journal* 1 no.1 (2011): 1-26. https://www.sciencespo.fr/centre-etudes-europeennes/sites/sciencespo.fr.centre-etudes-europeennes/files/03_2011%20integration-and-the-context-of-law-why-the-european-court-o.pdf

Grimmel, Andreas. “This is not life as it is lived here’: the European Court of Justice and the myth of judicial activism in the foundational period of integration through law”, *European Journal of Legal Studies* 7, no. 2 (2014): 61-83. <http://hdl.handle.net/1814/34385>

Hindelang, Steffen. “Circumventing Primacy of EU Law and the CJEU’s Judicial Monopoly by Resorting to Dispute Resolution Mechanisms Provided for in Inter-se Treaties? The Case of Intra-EU Investment Arbitration.” *Legal Issues of Economic Integration* vol. 39 no. 2 (2012): 179–206. <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Legal+Issues+of+Economic+Integration/39.2/LEIE2012012>

Hoffman, Stanley. “Obstinate or Obsolete? The Fate of the Nation-State and the Case of Western Europe”. *Daedalus* 95, no. 3 (1966): 862-915. <https://www.jstor.org/stable/20027004>

Itzcovich, Giulio. “The Interpretation of Community Law by the European Court of Justice.” *German Law Journal* 10, no. 5 (2009): 537–60. <https://doi.org/10.1017/S2071832200001218>

Jacobsson, Kerstin. “Soft regulation and the subtle transformation of states: the case of EU employment policy”. *Journal of European Social Policy* 14, no. 4 (2004): 355-370. <https://doi.org/10.1177/0958928704046878>

Kelemen, R. Daniel. “The political foundations of judicial independence in the European Union”, *Journal of European Public Policy* 19, no. (2012): 43-58. <https://doi.org/10.1080/13501763.2012.632127>

Kenney, Sally. “Beyond Principals and Agents: Seeing Courts as Organizations by Comparing Référéndaires at the European Court of Justice and Law Clerks at the U.S. Supreme Court”. *Comparative Political Studies* 33, no. 5 (2000): 593-625. <https://doi.org/10.1177/0010414000033005002>

Kochenov, Dimitry and Lavranos, Nikos. “Achmea versus the Rule of Law: CJEU’s Dogmatic Dismissal of Investors’ Rights in Backsliding Member States of the European Union.” *Hague Journal on the Rule Law* 14 (2022): 195 -219. <https://doi.org/10.1007/s40803-021-00153-7>

Koutrakos, Panos. “The Autonomy of EU Law and International Investment Arbitration”, *Nordic Journal of International Law* 88, no. 1 (2019): 41-64. <https://doi.org/10.1163/15718107-088010003>

Kriebaum, Ursula. “The Fate of Intra-EU BITs from an Investment Law and Public International Law Perspective”, *ELTE Law Journal* vol. 1 (2015): 27-35. <https://eltelawjournal.hu/fate-intra-eu-bits-investment-law-public-international-law-perspective/>

Kulaga, Lukasz. “Implementing *Achmea*: The Quest for Fundamental Change in International Investment Law”, *Polish Yearbook of International Law* v. 1 (2019): 227-250. <http://journals.pan.pl/pyil>

Larsson, Olof. “Political and constitutional overrides: the case of the Court of Justice of European Union”, *Journal of European Public Policy* 28, no. 12 (2021): 1932-1949. <https://doi.org/10.1080/13501763.2020.1807586>

- Lavranos, Nikos. "The Changing ecosystem of Dutch BITs", *Arbitration International* vol. 35 (2020): 441-457. [https://cris.vub.be/en/publications/the-changing-ecosystem-of-dutch-bits\(a7cc4913-959e-4dfc-a02e-001101777e0b\).html](https://cris.vub.be/en/publications/the-changing-ecosystem-of-dutch-bits(a7cc4913-959e-4dfc-a02e-001101777e0b).html)
- Lenaerts, Koen. "Some Reflections on the Separation of Powers in the European Community", *Common Market Law Review* 28, no. 1 (1991): 11-35, <https://doi.org/10.54648/cola1991004>
- Majone, Giandomenico. "Delegation of Power in a Mixed Polity", *European Law Journal* 8, vol. 3 (2002): 319-339. <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1111/1468-0386.00156>
- Martinsen, Dorte S. "Judicial policy-making and Europeanization: the proportionality of national control and administrative discretion", *Journal of European Public Policy* 18, no. 7 (2011): 944-961. <https://doi.org/10.1080/13501763.2011.599962>
- Materljan, Igor. "Investment Protection and the EU Law", *International Commercial Arbitration Review* vol. 114 (2018): 114-144. <http://arbitrationreview.ru/content-of-issue/igor-materljan-investment-protection-and-the-eu-law.html>
- Mattli, Walter, and Slaughter, Anne-Marie. "Revisiting the European Court of Justice." *International Organization* 52, no. 1 (1998): 177–209. <http://www.jstor.org/stable/2601331>
- Moravcsik, Andrew. "Negotiating the Single European Act: national interests and conventional statecraft in the European Community". *International Organization* 45, no. 1 (1991): 19 – 56. <https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/sea.pdf>
- Nagy, Csongor Istvan. "Intra-EU bilateral investment treaties and EU law after Achmea: 'Know Well What Leads You Forward and What Hold You Back.'" *German Law Journal* 19 no. 4 (2017): 981-1016. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3222313
- Paschalidis, Paschalis. "Arbitral Tribunals and Preliminary References to the EU Court of Justice", *Arbitration International* 1 (March 17, 2016): 1–23. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2990241
- Pescatore, Pierre. "L'exécutif communautaire: justification du quadripartisme institué par les Traités de Paris et de Rome", *Cahier de droit européen* 387. (1978). 1-35.
- Pollack, Mark. "Principal-Agent Analysis and International Delegation: Red Herrings, Theoretical Clarifications and Empirical Disputes". *Bruges Political Research Paper* No. 2 (February 2007): 1-25. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1011324>
- Pollicino, Oreste. "Legal Reasoning of the Court of Justice in the Context of the Principle of Equality Between Judicial Activism and Self-Restraint." *German Law Journal* 5, no. 3 (2004): 283–317. <https://doi.org/10.1017/S2071832200012438>
- Profeldová, Tereza. "The Aftermath of the Achmea Case." In *Universal, Regional, National – Ways of the Development of Private International Law in 21st Century*, 336–49. *Masaryk University Press*. (2019): 336–349. Available from: <https://doi.org/10.5817/cz.muni>.
- Rasmussen, Jur Hjalte. "Towards a Normative Theory of Interpretation of Community Law", *University of Chicago Legal Forum* 1992, no. 7 (1992): 135-178. <https://chicagounbound.uchicago.edu/uclf/vol1992/iss1/7>

Roberts, Anthea. “State-to-State Investment Treaty Arbitration: A Hybrid Theory of Interdependent Rights and Shared Interpretive Authority”, *Harvard International Law Journal* vol. 55 no. 1 (2014): 1-70. <https://ssrn.com/abstract=2315078>

Ryan, Christopher M. “Meeting Expectations: Assessing the Long-Term Legitimacy and Stability of International Investment Law”, *University of Pennsylvania Journal of International Law* vol. 29 no. 3 (2008): 725-761. <https://scholarship.law.upenn.edu/jil/vol29/iss3/5>

Sabine Saurugger a Fabien Terpan, “Measuring Judicial Activism: Is the Court of Justice of the European Union an activist court?”, *Paper prepared for the EUSA Conference, Miami*, (2017): 1-30. <https://www.eustudies.org/conference/papers/download/473>

Saurugger, Sabine a Terpan, Fabien. “Assessing judicial activism of the CJEU the case of the court’s defence procurement rulings”, *Journal of European Integration* 41, no. 4 (2019): 543-561. <https://doi.org/10.1080/07036337.2018.1537268>

Saurugger, Sabine, a Terpan Fabien. “Do Crises Lead to Policy Change? The Multiple Streams Framework and the European Union’s Economic Governance Instruments.” *Policy Sciences* 49, no. 1 (February 10, 2016): 35–53. https://journals.scholarsportal.info/details/00322687/v49i0001/35_dcltpcteuegi.xml&sub=all

Scharpf, Fritz. “Community and autonomy: Multi-level policy-making in the European Union”. *Journal of European Public Policy* 1, no. 2 (1994): 219-242 DOI:10.1080/13501769408406956

Schmidt, Vivien. “The ‘new’ EU governance: ‘new’ intergovernmentalism versus ‘new’ supranationalism plus ‘new’ parliamentarism”, *Les Cahiers du Cevipol* 5, no. 5 (2016): 5-31. <https://www.cairn.info/revue-les-cahiers-du-cevipol-2016-5-page-5.htm>

Schultz, Thomas and Cédric Dupont. “Investment Arbitration: Promoting the Rule of Law or Over-empowering Investors? A Quantitative Empirical Study” *The European Journal of International Law* vol. 25, no. 4, (2015) 1147–1168. <http://www.ejil.org/pdfs/25/4/2551.pdf>

Soderlund, Christer. “Itra-EU BIT Investment Protection and the EC Treaty”, *Journal of International Arbitration* vol. 24 no. 5 (2007): 455-468. <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Journal+of+International+Arbitration/24.5/JOIA2007034>

Sourgens, Frédéric G. “Keep the Faith: Investment Protection Following the Denunciation of International Investment Agreements”, *Santa Clara Journal of International Law*, vol 11. No. 2 (2013): 335-395. <http://digitalcommons.law.scu.edu/scujil/vol11/iss2/3>

Stein, Eric. “Lawyers, Judges, and the Making of a Transnational Constitution”. *The American Journal of International Law* 75 no. 1 (January 1981): 1-27. <https://www.jstor.org/stable/2201413>

Stone Sweet, Alec, “The European Court of Justice and the Judicialization of EU Governance”, *Living Reviews in EU Governance*, (2010): 1-53. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1583345>

Stone Sweet, Alec, a Brunell, Thomas L. “The European Court of Justice, State Noncompliance, and the Politics of Override.” *The American Political Science Review* 106, no. 1 (2012): 204–213. <http://www.jstor.org/stable/23275370>

Tupman, W. Michael. “Case Studies in the Jurisdiction of the International Centre for Settlement of Investment Disputes”, *The International and Comparative Law Quarterly* vol. 35 no. 4 (1986): 813-838. <http://www.jstor.org/stable/759876>.

Uzelac, Allan. “Why Europe Should Reconsider its Anti-Arbitration Policy in Investment Disputes”, *Access to Justice in Eastern Europe* vol. 2 no. 1 (2019): 6-30. Available from: <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-2.1-a000008>

Vauchez, Antoine. “Keeping the Dream Alive: the European Court of Justice and the Transnational Fabric of Integrationist Jurisprudence.” *European Political Science Review* 4, no. 1 (2012): 51–71. <https://doi.org/10.1017/S1755773911000105>

Wasserfallen, Fabio. “The judiciary as legislator? How the European Court of Justice shapes policy-making in the European Union”. *Journal of European Public Policy* 17, no. 8 (2010): 1128-1146. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501763.2010.513559>

Wehland, Hanno. “Intra-EU Investment Agreements And Arbitration: Is European Community Law An Obstacle? ” *International and Comparative Law Quarterly* vol. 58 no. 2 (2009): 297-320. https://brill.com/view/journals/jwit/17/6/article-p942_5.xml

Weiler, Joseph H.H.. “The Community System: the Dual Character of Supranationalism.” *Yearbook of European Law* 1 (1981): 267-306. <https://doi.org/10.1093/yel/1.1.267>

Weiler, Joseph. “A Quiet Revolution: The European Court of Justice and Its Interlocutors.” *Comparative political studies* 26, no. 4 (1994): 510–534. <https://doi.org/10.1177/0010414094026004006>

Werner Benjamin. “Why is the Court of Justice of the European Union not more Contested? Three Mechanisms of Opposition Abatement: The persistent acceptance of the CJEU”. *JCMS: Journal of Common Market Studies* 54, no. 6 (July 2016): 1-27. https://www.researchgate.net/publication/305626309_Why_is_the_Court_of_Justice_of_the_European_Union_not_more_Contested_Three_Mechanisms_of_Opposition_Abatemnt_The_persistent_acceptance_of_the_CJEU

Wind, Marlene. “The Nordics, the EU and the Reluctance Towards Supranational Judicial Review”. *Journal of Common Market Studies* 48. (2010): 1039-1063. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2010.02085.x>

Zimny, Zbigniew. “FDI has benefitted the EU members from Central and Easter Europe and can continue to do so”, *Columbia Centre on Sustainable Investment*, 23. 10. 2019, dostupné z: <http://ccsi.columbia.edu/files/2018/10/No-261-Zimny-FINAL.pdf>

C. ONLINE ZDROJE

Dostupnost všech online zdrojů byla zkontrolována dne 29. 12. 2022.

Bergmann, Julian a Niemann, Arne. “Theories of European Integration and their Contribution to the Study of European Foreign Policy” *Paper prepared for the 8th Pan-European Conference on International Relations, Warsaw 2013*. (2013): 1-22. <https://www.semanticscholar.org/paper/Theories-of-European-Integration-and-their-to-the-Bergmann-Niemann/3a92c6ba0f6223d86d561b619aae0e5d7401007c>

Council of the European Union, “2008 Annual EFC Report to the Commission and the Council on the Movement of Capital and the Freedom of Payments”, *ECOFIN 629*, 17. 12. 2008. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-17363-2008-INIT/en/pdf>

Eberhardt, Pia, Olivet, Cecilia and Steinfert, Lavinia. “One Treaty to rule them all: The ever-expanding Energy Charter Treaty and the power it gives corporations to halt the energy transition”, *Transnational Institute*, June 2018, dostupné z: https://www.tni.org/files/publication-downloads/one_treaty_to_rule_them_all.pdf

Eckes, Christina. “Constitutionalising the EU Foreign and Security Policy: The ECJ accepts jurisdiction over claims for damages under the Common Foreign and Security Policy (CFSP)“, *VerfBlog*, 18. října 2020, <https://verfassungsblog.de/constitutionalising-the-eu-foreign-and-security-policy/>.

European Commission, “Commission asks Member States to terminate their intra-EU bilateral investment treaties”, *Press release*, 18. 6. 2015. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_5198

European Commission, “Agreement for the termination of Bilateral Investment Treaties between the Member States of the European Union”, *EC websites*, 5. 5. 2019. Dostupné z: https://finance.ec.europa.eu/publications/eu-member-states-sign-agreement-termination-intra-eu-bilateral-investment-treaties_en

European Commission, “Declaration of the Member States of 15 January 2019 on the legal consequences of the Achmea judgment and on investment protection”, *EC websites*, 15. 1. 2019. Dostupné z: https://finance.ec.europa.eu/publications/declaration-member-states-15-january-2019-legal-consequences-achmea-judgment-and-investment_en

Evropská komise, “Fakta o EU, Politiky”, *Evropská komise*, 2013. Dostupné z: http://ec.europa.eu/index_cs.htm

Evropská komise, “Fakta o EU, Politiky”, *Evropská komise*, 2013. dostupné z: http://ec.europa.eu/index_cs.htm

Fermeglia, Matteo and Mistura, Alessandra. “Killing all birds with one stone: Is this the end of Intra-EU BITs (as we know them)”, *Blog of the European Journal of International Law*, 26. 5. 2020, dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/killing-all-birds-with-one-stone-is-this-the-end-of-intra-eu-bits-as-we-know-them/>

Fouchard, Clement a Krestin, Marc “The Judgment of the CJEU in Slovak Republic v. Achmea – A Loud Clap of Thunder on the Intra-EU BIT Sky!”, *Kluwer Arbitration Blog*, 7. 3. 2018. <http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2018/03/07/the-judgment-of-the-cjeu-in-slovak-republic-v-achmea/>

Fouchard, Clement a Thieffry, Vanessa. “CJEU Ruling in Moldova v. Komstroy: the End of Intra-EU Investment Arbitration Under the Energy Charter Treaty (and a Restrictive Interpretation of the Notion of Protected Investment)”, *Kluwer Arbitration Blog*, 7. 9. 2021. <http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2021/09/07/cjeu-ruling-in-moldova-v-komstroy-the-end-of-intra-eu-investment-arbitration-under-the-energy-charter-treaty-and-a-restrictive-interpretation-of-the-notion-of-protected-investment/>

Ghiotto, Luciana, Olivet, Cecilia, Müller, Bettina. “Impacts of investment arbitration against Latin America and the Caribbean: ISDS in Numbers”, *Transnational Institute website*, prosinec 2017, dostupné z: <https://www.tni.org/en/publication/impacts-of-investment-arbitration-against-latin-america-and-the-caribbean>

Grigonis, Simas. “Jurisdictional Interaction between the CJEU and International Dispute Settlement Bodies: EU Law Perspective”, *Doctoral dissertation*, Vilnius (2020): 1-211. <https://repository.mruni.eu/handle/007/16544>

Grimmel, Andreas. “Judicial Interpretation or Judicial Activism?: the Legacy of Rationalism in the Studies of the European Court of Justice”. *Center for European Studies Working Paper #176* (2010): 1 - 32. http://aci.pitt.edu/14470/1/CES_176.pdf

Hannes Ingwersen, “Treaty to terminate intra-EU BITs enters into force”, *Linklaters*, 10. 9. 2020. Dostupné z: <https://www.linklaters.com/en/insights/blogs/arbitrationlinks/2020/september/treaty-to-terminate-intra-eu-bits-enters-into-force>

ICSID, “Database of Bilateral Investment Treaties”, *ICSID websites*, dostupné z: <https://icsid.worldbank.org/resources/databases/bilateral-investment-treaties>

Investment Policy Hub. “Investment Dispute Settlement Navigator”, *Investment Policy Hub website*, dostupné z: <https://investmentpolicy.unctad.org/investment-dispute-settlement/advanced-search>

ISDS Academic Forum Working Group, “Empirical Perspectives On Investment Arbitration: What Do We Know? Does It Matter?”, Březen 15 2019. Dostupné z: https://www.cids.ch/images/Documents/Academic-Forum/7_Empirical_perspectives_-_WG7.pdf

Kališ, Roman. “Vývoj mezinárodního investování a právní úpravy ochrany investic”, *ASPI - Právní fórum*, 2007.

Karl Mathiesen, “The Netherlands to leave embattled Energy Charter Treaty”, *Politico.eu*, 18. 10. 2022. Dostupné z: <https://www.politico.eu/article/netherlands-leave-embattled-energy-charter-treaty-rob-jetten/>

Kostka, Vladimír. “Mezinárodní investiční spory před obecnými soudy?”, *Bulletin advokacie* vol. 12 no. 12 (2012). <http://www.bulletin-advokacie.cz/mezinarodni-investicni-spory-pred-obecnymi-soudy>

Ministerstvo financí ČR, “Přehled dohod, které již byly ukončeny nebo jednostranně vypovězeny”. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/dohody-o-podpore-a-ochrane-investic/prehled-dohod-o-podpore-a-ochrane-invest>

Olivet, Cecilia. “A test for European solidarity: The case of intra-EU Bilateral Investment Treaties” *Transnational Institute*, Leden 1 2013, dostupné z: <https://www.tni.org/en/briefing/intra-eu-bilateral-investment-treaties>

Pieter Cleppe, “ECJ isn’t the right actor to make political choices related to trade deals”, *Euroactive*, 22. 2. 2018. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/opinion/ecj-isnt-the-right-actor-to-make-political-choices-related-to-trade-deals/>

Ross, Alison. “Game of Tribunals” – winter is coming, warns Born”, *Global Arbitration Review*, 15 července 2016. dostupné z: <https://globalarbitrationreview.com/game-of-tribunals-winter-coming-warns-born>

Stoppioni, Edoardo. “Disentangling Clashes of Paradigms: Member States Reinstate EU Law Philosophy Terminating BITs in the Internal Market.” *EU Law Live*, 7th of May 2020. <https://eulawlive.com/op-ed-disentangling-clashes-of-paradigms-member-states-reinstate-eu-law-philosophy-terminating-isds-in-the-internal-market-by-edoardo-stoppioni/#>

Stoyanov, Marie. “European Commission seeks termination of five EU Member States’ intra-EU bilateral investment treaties”, *Allen & Overy*, 30. 6. 2015. Dostupné z: <https://www.allenoverly.com/en-gb/global/news-and-insights/publications/european-commission-seeks-termination-of-five-eu-member-states-intra-eu-bilateral-investment-treatie>

Tropper, Johannes. “Withdrawing from the Energy Charter Treaty: The End is (not) Near”, *Kluwer Arbitration Blog*, 4. 11. 2022. <http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2022/11/04/withdrawing-from-the-energy-charter-treaty-the-end-is-not-near/>

Wilson, James. “Germans seek lawsuits over Greek debt swap”, *Financial Times*, 12. 3. 2012. dostupné z: <https://www.ft.com/content/79ed422c-6c67-11e1-bd0c-00144feab49a#axzz3dhnX4YJe>

Zdeněk Kühn, “Judicializace politiky aneb hrozí nám soudcovský stát? Část II. Soudní kontrola ústavnosti na evropský způsob a problémy přílišného aktivismu”, *Jiné právo*. [Online] 26. listopadu 2006. Dostupné z: <https://jinepravo.blogspot.com/2006/11/judicializace-politiky-aneb-hroz-nm.html>

D. SOUDNÍ ROZSUDKY, ARBITRÁŽNÍ NÁLEZY A SOUDNÍ POSUDKY

AES v. Maďarsko, investiční spor ICSID Case No. ARB/07/22, 23. 9. 2010. Dostupný z: <https://www.italaw.com/cases/193>

Achmea v. Slovensko, investiční spor řešení pomocí arbitrážních pravidel UNCITRAL, PCA spor pod číslem No. 2008-13 (dříve znám jako Eureko B.V. v. Slovensko). Dostupný z: <https://www.italaw.com/cases/417>

Achmea v. the Slovak Republic, PCA Case No. 2008-13, “Final Award”, 7. 12. 2012, Dostupné z: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/italaw3206.pdf>

Achmea. v. the Slovak Republic, PCA Case No. 2013-12, “Award on Jurisdiction and Admissibility”, 20. 5. 2014. Dostupné z: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0309.pdf>

Eastern Sugar v. Česká republika, investiční spor SCC No. 088/2004. Dostupný z: <https://www.italaw.com/cases/368>

Eastern Sugar v. Česká republika, investiční spor SCC No. 088/2004 “Partial Award”, 27. 3. 2007, dostupný z: https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0259_0.pdf

Eurolex Curia, “*Posudek 2/13 SDEU, vydaný 18. prosince 2018*”. dostupný z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62013CV0002&from=EN>

Eurolex Curia, Rozsudek SDEU v případě C-658/11, vydaný 24. června 2014. dostupný z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62011CJ0658&from=EN>

Marcelo G. Kohen, “Statement of Dissent of Professor Marcelo G. Kohen” 3. 2. 2020. Dostupné z: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/italaw11239.pdf>

Soudní dvůr EU, “Posudek generálního advokáta Watheleta ve věci předbežné otázky ohledně Achmea v Slovensko, pod číslem C-284/16, vydaný 19. 9. 2017. Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=194583&doclang=EN>

Soudní dvůr EU, “Rozsudek v případě Achmea -“C-284/16” *InfoCuria websites*, dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-284/16>

Soudní dvůr EU, “Rozsudek v případě Francovich v. Itálie, případ č. C-90 ze dne 19. listopadu 1991”. *Soudní dvůr EU Eurolex Curia*, dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:7a76ea3f-a919-475c-8cbe-29e0b260ebc4.0002.03/DOC_1&format=PDF

Soudní dvůr EU, “Rozsudek v případě Komstroy v. Moldavsko, ve věci C-741/19”, 2. 9. 2021. Dostupný z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionId=FD217D5D0A9BB346EB5C861FA801686E?text=&docid=245528&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1194266>

Theodoros Adamakopoulos v. Kyperská republika, investiční spor ICSID Case No. ARB/15/49. Dostupný z: <https://www.italaw.com/cases/7939>

E. PRÁVNÍ PRAMENY

Eurolex. “Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění)”, dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>

Eurolex. “Úplné znění Lisabonské smlouvy”, Eurolex Europa websites, dostupné z: [EUR-Lex - C2007/306/01 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007L0001&from=FI)

Poslanecká sněmovna, “Právní předpis č 15/1988 Sb. - Vyhláška ministra zahraničních věcí o Vídeňské úmluvě o smluvním právu”, *webové stránky Poslanecké sněmovny ČR*, dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=15&r=1988>